

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

NEFRET SUÇLARI VE NEFRET SÖYLEMİNİN YAZILI BASINDA ÜRE-
TİMİ:
MAVİ MARMARA BASKINI, TÜRKİYE VE İSRAİL BASINI KARŞILAŞ-
TIRILMASI ÖRNEĞİ

Alper ERTAŞ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. Şükrü Balcı

Konya-2014

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin

Adı Soyadı: Alper ERTAŞ

Numarası: 114222001011

Ana Bilim / Bilim Dalı: Gazetecilik Anabilim Dalı

Programı

Tezli Yüksek Lisans

Doktora

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Şükrü BALCI

Tezin Adı: Nefret Suçları ve Nefret Söyleminin Yazılı
Basında Üretimi: Mavi Marmara Baskını, Türkiye ve
İsrail Basını Karşılaştırılması Örneği

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **Nefret Suçları ve Nefret Söyleminin Yazılı Basında Üretimi: Mavi Marmara Baskını, Türkiye ve İsrail Basını Karşılaştırılması Örneği** başlıklı bu çalışma 23/12/2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Doç. Dr. Şükrü BALCI

Danışman

Doç. Dr. Bünyamin AYHAN

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Ahmet TARHAN

Jüri Üyesi

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Alper Ertaş		
	Numarası	114222001011		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Gazetecilik ABD, Gazetecilik Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	Doktora ☐
	Tezin Adı	Nefret Suçları ve Nefret Söyleminin Yazılı Basında Üretimi: Mavi Marmara Baskını, Türkiye ve İsrail Basını Karşılaştırılması Örneği		

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Alper Ertaş

ÖZET

Bu tez çalışmasında, nefret söylemi ve nefret suçları detaylı olarak incelenmektedir. Günümüzde nefret söyleminin yayılma biçimleri arasında yer alan yazılı basın, nefret söylemine kimi zaman aracılık ettiği kimi zaman da üreticisi konumuna geldiği yapılan incelemeler sonucunda ortaya koyulmuştur. Çalışma kapsamında söylemin oluşmasında nefretin sürece nasıl dâhil olduğu ve karşıt olarak konumlandırılan grubun itham edildiği süreç detaylı olarak aktarılmıştır. Yazılı basın içerisinde farklı yayın politikalarına sahip olan gazetelerin incelemelerine yer verilmesiyle, Türkiye ve İsrail basınının ideolojik farklılıkların ortaya koyulması hedeflenmiştir. Türkiye nüfusunun çoğunluğunun Müslüman olması, İsrail'in de bir Yahudi devleti olmasından dolayı nefret söyleminin genellikle din temelli olarak üretildiği tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak 31 Haziran 2010 tarihinde uluslararası sularda hiçbir hukuksal dayanağı olmadan İsrail tarafından gerçekleştirilen Mavi Marmara Baskını olarak bilinen yardım filosu, aslında 7 yardım gemisinden, 700 den fazla gönüllü katılımcı ve 100 ton insani yardım yükünden oluşmaktaydı.

Bu çalışmada, van Dijk'in sistematize ettiği eleştirel söylem analizi çerçevesinde nefret söylemini üreten veya aracılık eden olayın tarafları olan Türkiye ve İsrail gazeteleri incelenmiştir. Türkiye'den Anadolu'da Vakit, Milliyet, Sözcü, Yeni Şafak, Zaman gazeteleri incelemeye dahil edilirken, İsrail'den İngilizce ulusal yayın yapan The Jerusalem Post ve Haaretz Gazetesi çalışma kapsamında incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda, Türkiye'den yayın yapan gazetelerin nefret söylemini İsrail gazetelerine göre daha çok ürettiği ve aracılık ettiği ortaya koyulmuştur. İsrail gazeteleri ise olayın mağdur tarafında yer almadıkları için nefret söylemini üretirken İsrail hükümetinin söylemlerine öncelik verdiği yapılan araştırma sonucunda ortaya koyulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Söylem, Nefret Söylemi, Mavi Marmara Baskını, İsrail Basını, Türkiye Basını

ABSTRACT

In this study hate speech and hate crimes are analyzed in detail. Studies have shown that daily news, which today is one of the expansion forms of the hate speech, sometimes mediated and sometimes generated the hate speech itself. How the hate was incorporated into the process during the formation of the speech, and the process of accusation of the oppositely deployed group were narrated in detail in the scope of the study. It was aimed in this study to include reviews of different newspapers which have different publishing policies to show the ideological differences of the Turkish and Israeli press. The Mavi Marmara Fleet, which consisted of seven aid ships, over seven hundred of volunteers and a hundred ton of humanitarian aid, was raided in international waters upon no legal foundation on 31 June 2010.

This study analyzes the Israeli and Turkish newspapers, in the critical discourse analysis framework which systematized by Van Dijk, as parties to the events that generate or mediate hate speech. While study includes Anadolu'da Vakit, Milliyet, Sözcü, Yeni Şafak, Zaman from Turkish print media, The Jerusalem Post which is printed in English and Haaretz are included from Israeli print media. Study revealed that the hate speech was generated and mediated in Turkish newspapers more than the Israeli newspapers. It is shown that while generating hate speech, Israeli print gave priority to the discourse of Israeli government, since Israel is not the victim in the Mavi Marmara raid.

Keywords: discourse, hate speech, Mavi Marmara raid, Israeli press, Turkish press

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	i
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
ÖNSÖZ	ix
GİRİŞ..	x

BİRİNCİ BÖLÜM

METİN KAVRAMI, MEDYA METİNLERİ VE NEFRET SÖYLEMİ

1.1. Metin Kavramı ve Medya Metinlerinin Çözümlemesi.....	1
1.1.1. Metin ve İçerik Çözümlemesi	2
1.2. YAPISALCILIK	5
1.2.1. Medya Metinleri ve Metinlerin Söylem Analizi Çerçevesinde Değerlendirilmesi	11
1.3. DİL, SÖYLEM VE İDEOLOJİYE KAVRAMSAL BAKIŞ.....	15
1.3.1. Söylemin Şekillenmesinde Medyanın Rolü	18
1.3.2. Nefret ve Nefret Söyleminin Tanımlanması.....	21
1.3.3. Nefret Söyleminin Nefret Suçuna Dönüşmesinde Medyanın Rolü.....	27
1.3.4. Nefret Suçunun Tanımlanması	28
1.3.5. Türkiye’de ve Dünyada Nefret Söyleminin Nefret Suçuna Dönmesinde Medyanın Etkisi	34
1.3.6. Nefret Söylemine İlişkin Yapılmış Çalışmalar.....	39

İKİNCİ BÖLÜM

MAVİ MARMARA BASKINI: İSRAİL VE TÜRKİYE BASINI NEFRET SÖYLEMİNE İLİŞKİN ARAŞTIRMA BULGULARI

2.1. SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN NEFRET SÖYLEMİNİN VE NEFRET SUÇUNUN ENGELLENMESİNDE ROLÜ VE ÖNEMİ.....	41
2.1.1. Nefret Söylemi ve Nefret Suçlarıyla Mücadelede Sivil Toplum Örgütlerinin Karşılması Muhtemel Zorluklar	43
2.2. MAVİ MARMARA BASKINI ÖNCESİ TÜRKİYE VE İSRAİL ARASINDAKİ SİYASAL ORTAM	44
2.2.1. Siyasal Gerginlik Ortamında ‘Rotamız Filistin, Yükümüz İnsani Yardım’ Seferinin Değerlendirilmesi	46
2.2.2. Mavi Marmara’dan Sonra Türkiye ve İsrail Arasında Yaşanan Siyasal Olaylar	47
2.3. METODOLOJİ.....	48
2.3.1. Araştırmanın Sorunu	56
2.3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	56
2.4. BULGULAR VE YORUM.....	57
2.4.1. Yeni Şafak Gazetesi	57
2.4.2. Anadolu’da Vakıf Gazetesi.....	68
2.4.3. Zaman Gazetesi	79
2.4.4. Sözcü Gazetesi.....	89
2.4.5. Milliyet Gazetesi	95
2.4.6. Haaretz Gazetesi	100
2.4.7. The Jerusalem Post Gazetesi.....	105
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	112
KAYNAKÇA	115
ÖZGEÇMİŞ.....	136

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Nefret piramidi	35
Şekil 2. Haber metninin kategorileşmiş halini aktaran tematik yapısı	52
Şekil 3. Haber metninin kategorileşmiş halini aktaran şematik yapısı	54

ÖNSÖZ

Nefret söylemini hayatın her alanında görmek artık mümkün hale gelmiştir. Bu söylemin, ideolojik olduğu aynı zamanda toplumsal çıkarlar doğrultusunda kullanıldığı ve insanları olayların gerçek sebeplerinden uzaklaştırdığı söylenebilir. Bu bağlamda yapılan bu çalışma ile ideolojik amaçlar doğrultusunda yapılan haberlerin gerçek niyetlerini ortaya çıkarmak ve ‘nefret söylemini’ ortaya koyulması hedeflenmiştir. Bu çalışmada, yazılı basında ortaya koyulan bu nefret söylemlerinin eleştirel söylem analizi çerçevesinde incelenerek gerçek amaçlarının anlaşılmasını amaçlanmıştır. Çalışma ile hem Türkiye’de yayın yapan gazetelerin ideolojik yaklaşımları ortaya koyulmuş hem de İsrail basını açısından Türkiye’nin nasıl konumlandırıldığı gösterilmiştir. Gelişen bir çalışma alanı olarak nefret söylemi ve nefret suçlarının bu çalışma ile yazılı basında nasıl yer aldığı aktarılmış aynı zamanda bu alandaki literatüre de katkıların olacağı düşünülmektedir.

Bu tez çalışması boyunca yazılı basının incelenmesine yönelik çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Bu zorlukların aşılmasında bir rehber olarak değerli bilgilerini paylaşan, sabır içinde en küçük detaylarına kadar dikkatini esirgemeyen, üniversite hocam Sayın Doç. Dr. Şükrü Balcı’ya ve araştırmalarımı yürütürken yardımcı olarak her türlü çalışma ortamını sağlayan Milli Kütüphane çalışanlarına, sıkıntılı zamanlarda yardımcı olan sevgili anneme, çalışmanın en önemli noktasında hazin bir kaza sonucunda hayatını kaybeden değerli insan, öğretmen hanım Nigar İnam’a sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

GİRİŞ

İletişim gün geçtikçe çok daha önemli bir konuma gelen, iletişimi ve imkânlarını elinde bulunduranların gücü yönettiği bir geleceğe doğru yol almaktadır. Bu gerçeklik içerisinde kitle iletişim araçlarını çıkarları doğrultusunda kullanmayı hedefleyen kişiler, doğru yöntem ile amaçlarını gerçekleştirmek peşinde adımlarını atacaktır. Bunu gerçekleştirirken de iletişimin araçlarından, dil, söz, anlam ve bunların aktarılmasını sağlayan çeşitlik teknolojik araçları kullanacaklardır. Çünkü araç, dil, söz ve anlam kendiliğinden bir gücü barındırmazlar ve bağımsız bir yapıya sahip değildir. Aracı, dili, anlamı ve sözü biçimlendiren yere ve zamana bağlı olarak üretim güçleri ve egemen üretim güçleriyle onların ilişkili oldukları mülkiyet ilişkilidir (Yaylagül, 2010: 13).

Dolayısıyla kitle iletişim araçlarının çağımızda giderek aktif kullanılan araçlar haline gelmesi ve insanların bu kitle iletişim araçları üzerinden bir takım güç odaklarının ideolojik hedefleri olarak konumlandırılması insanları bu araçlara karşı daha donanımlı olmaya ve tedbirli davranmaya itmiştir. Çünkü insanlar her ne kadar izledikleri, duydukları ya da okudukları şeylerden etkilenip etkilenmediklerini söylemekten çekinseler de medyanın insanlar üzerinde olumsuz veya olumlu etki bıraktığına inanılır. Medyada buna karşılık insanların gerçeklerini yansıttığına ve kamuoyunun ihtiyaçlarını karşılama konusunda eylemler içinde bulunduğunu iddia etmektedir. Medyayı okumak hem bu söylenen sebeplerden dolayı hem de demokratik toplumlarda katılımı sağlanması açısından önemlidir. Demokratikleşmeyle beraber sosyal adaletin ve eleştirel vatandaş olmanın da en önemli gerektirdiklerinden birisidir. Medyayı doğru bir şekilde okumak ve anlamak, yurttaşın farkındalık düzeyini artırırken aynı zamanda bu bireylere yalanla doğruyu, gösterilenle gösterilmeyeni ayırt etme yeteneğini kazandıracaktır. Medyayı okurken, medyanın ekonomik, politik, sosyal ve kültürel rolünü anlamak ve insanın kendisinin ve diğerlerinin demokratik haklarını anlaması, uzlaşma ya da direniş, kültürel kimlik, vatandaşlık gibi konuların kavranmasıyla mümkündür (İnceoğlu ve Çomak, 2009:29). Burada kitle iletişim araçlarıyla egemen söylemin yeniden üretilmesinde kullanılan temel araç 'söylem'dir. Söylemi anlamak ve çözümleyebilmek medya metinlerinin ne derece doğru anlaşıldığını gösterecektir.

Söylem isminin önemli isimlerinden birisi Foucault'dur. Foucaultcu söylem analizi dil ve dilin sosyal ve psikolojik hayatın kuruluşundaki rolü ile ilgilenir. Söylem analizine farklı bir yapılanmayı ve yeni bir bakış açısı kazandıran van Dijk, söylemi, dil içinde kodlanan toplumsal kökenli bir ideoloji olarak tanımlar. Eleştirel söylem analisti van Dijk, toplumda zihinsel denetimi sağlamak için söylemi denetlemek ya da bizzat bunu üretmek gerektiğini ifade eder. Çünkü insanların, bilgileri, tutumları ve ideolojileri söylem yolu ile benimsediğini söyler. Bunu belirtirken de söylemin kimin söylediği, ne tür bir amaçla söylediği ve hangi koşullarda dağıtıldığının incelenmesi gerektiğinin altını çizer (Dijk, 2010: 14-15).

Söylem kavramından yola çıkılarak, nefret söylemine yönelik bir tanım verilecek olursa, söylemin üretilme sürecine bakılması gerekmektedir. Toplumda söylemleri üretebilecek güçte olanlar sivil toplum kuruluşları, fikir insanları ve basındır. Medya yapısı gereği sürekli olarak söylem üretir. Bu söylemi oluştururken anlamsız olarak gördüğümüz veya önem vermediğimiz kelimelere söylem içerisinde anlamlar kazandırabilir. Bu tamamen medyanın kendi gücüdür. Buna bağlı olarak söylemi çözümleyebilmek için 'ne, nasıl ve nerede' verildiğinin farkında olmak oldukça önemlidir. Bu süreçte medya kullandığı kelimelere göre ideolojik yaklaşımlar sergiler. Medyada sıkça görülen 'özgürlük savaşçıları' örneğinde olduğu gibi (İnceoğlu, 2010: 127-128). Özellikle medya metinlerinde karşımıza çıkan bu tip durumlarda belirli bir yapı olmamakla birlikte medyanın kendi çıkarlarına uygun olarak sürekli söylemler ortaya koyduğu söylenebilir.

Nefret söylemi önyargılar, ırkçılık, yabancı korkusu veya yabancı düşmanlığı, taraf tutma, ayrımcılık, cinsiyetçilik, homofobi, gibi toplumun azınlık gruplarını kapsayan bölümleriyle beslenir. Gerek kültürel kimlikler ve gerekse grup olmanın getirdiği özellikler nefret söyleminin bireylerden ziyade gruplar içinde kullanılmasını etkileyen unsurlardır. Dönem dönem artan milliyetçilik anlayışı ve toplumsal tahammülsüzlüğün değişiklik göstermesi nefret söyleminin zamana göre değişiklik gösteren bir görüntü çizmesini sebep olmaktadır (Alğan, Şensever, 2010: 15). Nefret söylemini kullanan yayın organlarının bunu satış rakamlarını arttırmak için kullandığının bu noktada altının çizilmesi gerekmektedir.

Son dönemlere bakıldığında Hrant Dink'in öldürülmesinden sonra nefret söylemine yönelik gerçekleştirilen çalışmaların arttığı görülmektedir. Bu gerek akademik gerekse sosyal yaşam içerisinde nefret söyleminin tartışılabilir ve daha popüler bir hale geldiğini göstermektedir. Bu çalışmalar içerisinde nefret söyleminin günlük haberlerde ne sıklıkla yer aldığını gösteren çalışmalardan, köşe yazarlarının nefret söylemini nasıl ürettiğini gösteren çalışmalara, yayın kuruluşlarının kendi hedef kitlelerinden aldığı güçle nasıl kişileri hedef haline getirdiğini tespit etmeye yönelik birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalardan günlük haberlerde yer alan nefret söylemini tespit etmeye yönelik medya çalışmaları halen devam etmektedir.

Bu çalışma ise van Dijk'in eleştirel söylem analizi ekseninde Mavi Marmara Baskını'ndan sonra Türkiye ve İsrail'de ulusal olarak yayımlanan gazetelerde yer alan haberlerde nefret söylemini nasıl ürettiğini, bu üretimin hangi şartlara bağlı olarak arttığını veya azaldığını göstermeyi hedeflemektedir. Bu amaçla gerçekleştirilen araştırma, kavramsal çerçevenin inşa edildiği ilk bölüm, ikinci bölümü ise gazete araştırmaları olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde metin kavramı, medya metinleri, söylem ve nefret söyleminin anlatıldığı bu bölümde metin kavramının ne olduğu, medya metinlerinin hangi çerçevede oluştuğu, söylem kavramı, eleştirel söylem analizi beş ayrı başlıkta anlatılmaktadır. Çalışmanın 'Dil, Söylem ve İdeolojiye Kavramsal Bakış' başlığından sonra 'Nefret Söyleminin Nefret Suçuna Dönüşmesinde Medyanın Rolü' başlığına geçiş yapılmıştır. Burada çalışma kapsamında medyanın nefret söylemiyle olan ilişkisi eleştirel bakış açıları altında incelenmiştir. Bu kuramsal yaklaşımların ardından medyada yer alan nefret söyleminin ne şekillerde ve ne sıklıkta yer aldığını gösteren çalışmalara geçiş yapılmaktadır. İlk bölümün sonunda da yapılmış olan çalışmaların sonuçlarına yer verilmiştir.

İkinci bölümde ise öncelikle çalışmanın amacı, önemi, yöntemi, modeli, evren ve örnekleme gibi metodolojik bilgiler ile araştırmanın hangi yönde gerçekleştirildiğini aktaran bilgiler verilmektedir. Çalışma kapsamında belirlenen varsayımlara yönelik bilgilerinde sunulduğu bu bölümün devamında, yapılan gazete araştırmalarının eleştirel söylem analizleri yapılarak detaylı aktarımı gerçekleştirilmiştir. Sonuç ve Değerlendirme kısmında ise elde edilen veriler ışığında değerlendirmeler yapılarak bu

alanda çalışma yapmayı düşünen bilim insanlarına yönelik bazı öneriler paylaşılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

METİN KAVRAMI, MEDYA METİNLERİ VE NEFRET SÖYLEMİ

Çalışmanın birinci bölümünü oluşturan bu bölümde metin kavramının tanımı, metin kavramının çalışmanın devamı ile olan ilişkisi, yapısalcılık ve göstergebilimin çalışmayla olan bağlantılarına yer verilmiştir. Çünkü söylemi anlamak, medya metinlerini anlamaktan, onları yorumlamaktan ve gösterilenle arkasındakini anlamaktan geçmektedir. Bu bağlamda göz önüne alınan bilgiler çalışmanın gerek duyduğu çerçeveye içerisinde verilmiştir. Yine bu bölüm içerisinde dil, söylem ve ideolojiye kavramsal bir değerlendirme yapılarak çalışmanın kuramsal yapısının oluşturulması hedeflenmiştir. Bu bölümlerin tam olarak anlaşılması, çalışmanın araştırma kısmında yer alan bulguların daha net anlaşılmasına olanak sağlayacaktır.

1.1. Metin Kavramı ve Medya Metinlerinin Çözümlemesi

Metin, kelime kökeni olarak Arapça'ya dayanmaktadır. Metin 'bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütününe verilen' isim olarak kullanılır. Metin kavramı özellikle sosyal bilimler içerisinde büyük önem taşımaktadır. Kimi metinler insanlar tarafından popüler kültüre dönüştürülmek adına alınırken, kimi metinler de yine popüler kültür tarafından geri çevrilirler (Fiske,2012: 129). Metin kavramını anlamak söylem kavramının anlaşılmasını kolaylaştıracak aynı zamanda metnin ideolojik bir yapı olduğunun da anlaşılmasını sağlayacaktır. Çünkü Fairclough, söylem teriminin kullanımında, dil kullanımının metinlerde beliren dilsel biçimleri de içeren kendi özelliklerini içinde barındıran, değişimleri sistematik olarak belirlenen toplumsal ilişkiler ve süreçlerle çakıştığını söyler (Fairclough, 2003:158). Fairclough söylemin üç ana bileşimin ögesi olarak tanımlar ve bunu şöyle açıklar:

- Söylemsel pratik (metin üretimi, dağıtımı ve tüketimi)
- Toplumsal pratik
- Metin

Özgün söylemin çözümlemesi bunların her birinde ki üç boyutun ve karşılıklı ilişkinin çözümlemesini gerektirdiğinin altını çizer ve varsayıma göre de, temel

bağlantıların metinlerin özellikleri, metinlerin bir araya getirildiği ve yorumlandığı yöntemler ve toplumsal pratiğin doğası arasında var olduğunu belirtir (Fairclough, 2003:159-160). Eleştirel yaklaşımlar çerçevesinde incelenecek olan metin kavramı her şeyden önce bir yapıdır. Bu yapıda metin dış dünyadan bağımsız olarak değerlendirilemez. Yani metni çevreleyen dış gerçeklik metinden soyutlanamaz. Metin dediğimizde yazılı bir kâğıdın olmasına gerek yoktur. Haber, söyleşi, köşe yazısı, manşet, öykü, roman, şiir, müzik metin kavramına alınabildiği gibi simge, reklam, afiş, film, resim, fotoğraf, gibi yapılar da metin içerisinde değerlendirilmeye tabi tutulabilir (İnceoğlu ve Çomak, 2009: 19). Çünkü hangi ideolojik açılardan bakıldığı metinlerin nasıl konumlandırıldığını gösterecektir. Fiske'ye göre (2012:153-154), Madonna bir popüler metindir. Kimi kadın hakları savunucuları için Madonna bir ataerkil değerlerin yeniden kazanılması olurken, kimi erkekler için de teşhirci hazzın bir nesnesi, birçok kız hayran açısından da güç kazanma ve özgürleşme aktörü olarak okunabilir. Dolayısıyla çoğu kültür kuramlarında olduğu gibi tüm metinlerin eksik olduğunu, yalnızca metinlerarası düzeyde ve alımlama tarzları içinde araştırabileceği söylenebilir (Fiske, 2012:153). Yine buradan yola çıkacak olursa Madonna metni tek başına sadece 'eksik' bir metin olarak konumlandırılabilir. Metinlerarası düzeyde değerlendirildiğine Madonna'nın bir metin olarak değerlendirilmesi mümkün olacaktır. Dolayısıyla metinler yeniden okunabilir, altüst edilebilir, çözümlenebilir, ayrıştırılabilir, yeniden üretilebilir ve inşa edilebilir bir yapıya sahiptirler. Metin analizleri Avrupa ülkelerinde edebi metinler üzerine yapılan çalışmalarla geliştiğini söyleyen Dijk (1994: 75), daha sonra yapısalcı gelenek içinde metinler ortak yapısal özelliklerini ortaya çıkarmak amacı ile incelenmiştir. Kültürel çalışmalar ile postyapısalcılık içinde metinleri, ortak yapısal özelliklerini bulmaktan çok metnin yapılaşma sürecini ortaya çıkarmak amacı ile ele alıp incelemenin üzerinde durmuştur. Yani metinlerin ortak özelliklerinden çok her birinin diğerlerinden ayıran farklılıklar, bağlam ve metinler arası özellikler üzerinde durmuştur (Dijk, 1994:75-76).

1.1.1. Metin ve İçerik Çözümlemesi

İletişim araştırmalarında odaklanılan temel nokta olan mesajın incelenmesinde en sık kullanımına başvuru olan yöntem literatüre bakıldığında içerik analizi olduğu

görülmektedir. İçerik çözümlemesi uzun yıllardır çeşitli alanlarda kullanılmaktadır. Öyle ki, 18 yüzyıldan başlayıp günümüze kadar uzanan bir süreçten bahsedilir (Atabek, 2007: 1).

Medya çalışmalarında ilk olarak gazetelerde yayınlanan haberleri inceleyerek, incelenen konunun ne kadar büyük bir toplumsal öneme sahip olduğu görülmekteydi. Nitekim, olayların öneminin anlaşılması için hala büyük bir öneme sahip olan gazete haberlerini içerik analiziyle, haber için ayrılan alana bakarak, haberin kullanıldığı sayfa dikkate alınarak, kullanılan fontun büyüklüğü vb. şekiller incelenerek olayın ne kadar önemli olduğu sonuçlarına ulaşmak temel amaçtı. İlk kullanımı İsveç'te 18.yüzyılın başlarında bir ilahî kitabını inceleyerek dine aykırı unsurlar taşıyıp taşımadığı incelenmiştir. Gazete çözümlemeleri ile önemli bir güce kavuşan içerik çözümlemeleri için eleştirel yaklaşımlar içinde konumlandırılan Max Weber'in de içinde bulunduğu 1910 yılında bir kongrede kapsamlı toplumsal araştırmalara başlamak ve toplumsal önemi anlamak için gazetelerde o konu için ayrılan alanların incelenmesinin önemli bir adım olacağını savunuyordu. Türkiye'de bu anlamda yapılan ilk çalışmalar 1960 yılından sonra Aysel Aziz'in çalışmalarıyla önem kazanmaya başlamıştır. 1980'lerden günümüze kadar da sıkça kullanılan bir araştırma yöntemi olarak devam kullanılmaktadır (Atabek, 2007: 1-3).

Görgülcülük anlayışı temelde, dünya hakkındaki gerçekleri nesnel olarak ve topladığı verileri sınıflandırarak, bunları açıklayacağı varsayımlar oluşturmak suretiyle, süreçte yer alan insani öğeyi ya da yanlılığı mümkün olduğunca ortadan kaldırmak ve verilerle oluşturduğu varsayımların güvenilirliğini sınavacak (ya kabul edecek ya da reddedecek), deneysel yöntemlerin gelişmesini barındırır (Fiske, 2014: 247). Buradan yola çıkarak, araştırmacının mümkün olabildiği kadar tarafsız olması ve deneysel süreçler ile elde edilecek verilerin analiz edilmesi gerçekleştirilecek çalışmayı tarafsız kılmayı hedeflediği söylenebilir. Nitekim bu anlayışın göstergelinden ayrıldığı noktaları şöyle sıralanabilir:

- a) Görgülcülük, göstergelbilimin aksine tümevarımcı değil, tümdengelimcidir.
- b) Göstergelbilimciler araştırma için evrensel, nesnel bir gerçekliğin mevcut olduğunu reddederken, görgülcülük anlayışı bunu kabul eder.

- c) Görgülcülük anlayışı içerisinde araştırmacının nesnel olarak gerçekleştirebileceği yöntemler bulabileceğini kabul edilir.
- d) Nesnel gerçekliği açıklamak için geliştirilen varsayımların kanıtlanabileceği ya da reddedilebileceğini kabul eder (Fiske 2014: 247-248).

Görgülcülük anlayışı içerisinde yer alan içerik analizinin de açık, nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir açıklamasını yapabilmek için kullanılabilir (Fiske:2014:248). Buradan yola çıkararak gerçekleştirilen çalışmalarda içerik analizinin kullanılması eskilere dayanmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi medya metinlerinin analizleri tarihsel gelişim içerisinde incelendiğinde, ilk nitel araştırmalar 1930 öncesine kadar uzanmaktadır. Bununla beraber haber metinlerinin incelenmesinde Berelson tarafından ortaya atılan daha sonra Holsti, Krippendorf tarafından geliştirilen içerik analizi, haber metinlerinin incelenmesinde oldukça sık kullanılan bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır (Dijk, 1994:75-77). Berelson içerik çözümlemesini iletişimin açık, açık yine içeriğinin nesnel sistematik ve nicel olarak betimlenmesine yönelik bir araştırma tekniği olarak tanımlar (1952). Buna karşılık Holsti, içerik analizine, sistemli ve objektif bir yaklaşımla bu mesajların içeriğinin ortaya çıkarılarak herhangi bir sonuca varmak için kullanılan bir araştırma yöntemi olarak tanımlar (1968). Kerlinger ölçüm değişkenleri olarak tanımladığı sistematik çalışmanın, objektif iletişim analiz yöntemi ve niceliksel bir şekilde olması ile içerik analizinin ortaya ıkacağıını tanımlar (1986).

Kısaca içerik özümlemesi, toplumsal ya da toplumbilimsel araştırmalarda kullanılan bir gözlem tekniğidir. 40-50 yıldır yaygın bir şekilde kullanılan bu yöntemin, önem kazanması kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile oluşmuştur (Aziz, 2010:119). İlk tanımını Berelson tarafından yapılan içerik özümlemesi, ‘İletişimin açıklanan içeriğinin yansız, dizgeli sayısal tanımlarını yapan bir araştırma tekniği olarak’ belirtir. Daha kapsamlı tanımını ise Klaus Krippendorff tarafından yapılır ve ‘İçerik özümlemesi bir mesajın içindeki verilerden yinelenebilir ve değerli çıkarımlar yapan bir araştırma tekniği’ olarak gösterilir (Aziz, 2010: 121). Nitekim alışma kapsamında incelenecek olan metin – söylem ve ideoloji kavramları içerik analiziyle incelenmesi hem yöntem olarak yanlış olacak hem de yetersiz kalacaktır. Çünkü içerik kavramının ortaya koyduğu sayısal veriler tam bir ideolojik çözümleme yapmak

konusunda yetersiz olacaktır. Max Weber'in de söylediği gibi içerik analizin incelemek konunun önemi hakkında bir fikir kazanılması için önemli bir adım olabilir; ancak ideolojik bir çözümlemenin yapılacağı durumlarda yetersiz kalma riskini taşımaktadır. Çalışma kapsamında bakıldığında yöntem olarak içerik analizi kullanılmayacağından bu konu hakkında daha fazla detaylı bilgiye yer verilmemiştir. Metinlerin ve ideolojik boyutlarının tam olarak anlaşılması için eleştirel söylem analizine geçiş için kullanılacak olan 'Yapısalcılık – Göstergebilim' başlığı altında incelenecek olan metin kavramı, gösterilen ve gösteren arasındaki ideolojik çözümlemeyi anlamaya yardımcı olacaktır.

1.2. YAPISALCILIK

İnsanlar dille ne yapar ya da dili nasıl kullanırlar? İnsanların ne söyledikleri önemlidir; fakat nasıl söyledikleri daha da önemlidir. Konuşanlar kimlerdir ve onlar nasıl konuşuyorlar? Bu türden sorular, söylem analizinin cevap aradığı temel sorulardır (Sözen, 1999:15). Söylemi daha iyi anlamak ve yorumlamak söylemin sadece söylem olmadığını ve birçok farklı açıdan ele alınmasıyla gerçek bir çözümlemenin olabileceğini söylemekle olacaktır.

Yirminci yüzyılın ortalarında bir ivme kazanarak biyolojik, psikolojik, mantıksal ve sosyolojik yapılara oradan da sosyal bilimlere kadar uzanan birçok alanda uygulama alanı bulunan yeni bir oluşumdur yapısalcılık (Sözen, 2013: 610). Dilbilim alanında yapısalcı yaklaşımların temelini dilbilimci Ferdinand de Saussure atmıştır. Genel Dilbilim Dersleri, yazılı metinleri inceleyen filoloji ve karşılaştırmalı dilbilgisi çalışmalarının eleştirileriyle başlayan bu süreçte Saussure bunun bir bilim alanı olarak kabul görmesi için özenle çalışmıştır. Saussure'e göre dil, kavramlar ve düşüncelerle bunları ifade etmeye yarayan seslerden oluşur. Ona göre dil, düşüncelerin aktarılmasını sağlayan bir göstergeler sistemidir. Bu göstergeler de gösteren ve gösterilenlerden oluşur. Gösteren, işaret ya da seslerden oluşurken, gösterilen düşünce ve kavramlardır (Yaylagül, 2010:120). Bu kavramlar ile bağlantılı akustik bir görüntüden oluşur. Bunlar arasındaki ilişki, yalnızca bir araya gelme meselesi idi. 'Ağaç' kelimesinin neden bir ağaç kavramını temsil etmesi gerektiğine ilişkin zorunlu hiçbir neden yoktur. Yani Saussure'e göre 'dile ait işaret, keyfidir' (Smith, 2001:137). Fis-

ke'ye göre (2014:222), Levi Strauss, Saussure'ün dil alanında geliştirdiği kuramını toplumun bütününe uygulayan bir antropolog olarak konumlandırır. Toplumun tamamı olarak kastedilen nokta, yemek pişirmeden, akrabalık sistemine, mitlerden masallara kadar uzanan geniş bir yelpazedir.

Aynı zamanda yapısalcılar dilin kullanımı açısından farklı yaklaşımlar ortaya koymuşlardır. Bu farklılıkların 1950'lerde deprem dalgası gibi geldiği sıkça söylenir (Smith, 2001:135). Roland Barthes ve Levi-Strauss'un çalışmalarıyla popüler olmaya başlasa da yapısalcılık alanında ilk çalışmaları, Roland Barthes, Claude Bremond, Gerard Genette, A.J. Greimas ve Tzvetan Todorov gibi yazarlar vermiştir. Bu alanda öne çıkan yazarlar, Derrida, Foucault, Deleuze, Levi-Strauss gibi isimler olmuştur (Sarup, 2004: 13-14).

Yapısalcılık ile ilgili olarak birden fazla alanda etki gösterdiği göz önüne alınırsa tek bir yöntemin varlığından söz etmek olanaksız olacaktır. Bundan dolayı ele alınan bilim dalına göre kullanılan yöntemler arasında büyük farklılıklar görülmektedir. Nitekim yapısalcılık anlayışı özünde, birtakım olayların ve olguların altında yatan, gösterilen ile gizlenen arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışan bunun içinde sistematik bir yapıyı kullanan bir dizi kuralları barındırır (Moran, 2012: 75-77). Bu tanımdan yola çıkılarak bir değerlendirme yapılacak olursa, yapısalcılık bir dizi gösterilenle gizlenen arasındaki farklılıkları açıklamaya çalışan bir yaklaşımdır. Yapısalcılık içerisinde Barthes, anlatı metinlerini çözümlenmesinde, metni şifrelenmiş bir yapı olarak konumlandırır ve içinde barındırdığı yapıların birbirleriyle bir bütün olduğunu söyler (Barthes, 2012: 108-109). Nitekim metinlerin hangi düzende dizildiklerini, bu dizilimin anlamın oluşmasında ne gibi katkısının olduğunu anlamak yapısalcılık anlayışı içerisinde büyük bir öneme sahiptir.

Yapısalcılığın birbirinden farklı birçok çalışma alanında yer almış olduğu bilinse de temelinde sosyal yaşamın oluşmasını sağlayan yapılar olduğu görüşüne dayanmaktadır (Yaylagül, 2010:119). Yapısalcılık ile sosyal yaşamın ortak noktalarını Philip Simith şöyle ortaya koymaktadır (2001:135-136):

- *Derinlik dış görünüşü açıklar:* Temel inanışları toplumsal yaşamın sadece yüzeysel olmadığı karışık, önceden tahmin edilemez ve hepsinin birbirinden farklı

olduğudur. Yani gelişen birtakım olayların altında başka mekanizmalar bulunur. Dolayısıyla yüzeyde olanı açıklamak yeterli olmayacağından gerçekleşen bir olayın arka planını incelemek gerekecektir.

- *Bu derinlik yapısaldır.* Yapıya ilişkin fikirlerin, yapısalcılığa temel olması şartıdır. Gelişen olayları rastgele ve olan yapılar değil aksine planlı ve örgütlü oluşumlardır. Yapısalcılar, bu ilişkileri inceleyerek oluşumları çözümlenmeye çalışırlar.

- *Yorumcu Nesnelidir.* Yapısalcılar, kendilerini gerçekleri keşfeden tarafsız bilimsel gözlemciler olarak tanımlar. Bu şekilde kendilerini tanımlayarak post-modern yapıdan köklü bir biçimde ayrıldığı savunulur.

- *Kültür dile benzer.* Yapısalcılık, yapısal dilbilim çalışmalarından etkilenmiştir. Dilin kelimeleri ve en küçük yapılardan meydana gelen bir sistem olduğunu anlatmaya çalışırlar. Kültüre yönelik yapısal yaklaşımlar, benzeşen öğeleri (işaretler, kavramlar) tanımlar ve bu öğelerin mesaj taşımak için nasıl düzenlendiğini inceler. Bu da dilin şifrelerinin çözümüne işaret eder.

Bu farklılıklar içerisinde Saussure, konuşma ya da sözden çok dilin yapısıyla ilgilenmiştir. Öncelikli olarak dil olgusunun ne olduğunu tanımlamaya önem veren Saussure, bunun da ancak dili oluşturan öğelerin belirlenmesini sağlayacak bir yöntemle olacağını söyler (Rifat; 1983: 10). Çünkü konuşma ve anlam dilin yapısı ile mümkündür. Saussure, işaret ve sembollerin incelendiği bilim semiyoloji ya da göstergebilim olarak konumlandırır ve bu sembollerin doğasını ile yapısını araştıran bilime de dilbilim ismini verir (Rifat; 1983: 10-12).

Dilbilim çalışmalarının dil üzerinden, anlam üzerinden yürütülecek çalışmalar için büyük öneme sahip olduğunu belirtmek gerekmektedir. Nitekim Saussure'den sonra ortaya çıkan semiyoloji kavramı aslında göstergebilimin ortaya çıkmasında büyük öneme sahiptir. Saussure gibi Filozof Charles Peirce ise, bütün olguları kapsayan, mantıkla yakından ilişkili bir göstergeler kuramı tasarlayarak 'göstergelerin biçimsel öğretisi' olarak tanımladığı kuramını semiyoloji olarak adlandırmaktadır. Saussure ve Peirce'in kuramlarından hareketle göstergebilimin gelişmesinde katkısı olan

pek çok kuramcı bulunmaktadır. Göstergebilim 1960'ların sonundan itibaren Fransız kültür kuramcısı Roland Barthes tarafından çalışmalarıyla geliştirilmiştir (Atabek, 2007: 68-69).

Mesajın incelenmesine yönelik yapılan araştırmalarda kullanılan yöntemleri pozitivist ve pozitif olmayan yöntemler olarak ayırmak mümkündür. B noktada göstergebilim de genel olarak pozitivist olmayan yöntemler arasında sayılmaktadır. Ek olarak incelendiğinde, pozitivist olmayan bir yöntem olarak görülse de asıl çıkış noktası yapısalcılık olduğu için de yöntem olarak söylem analizine göre yorumsayıcı yaklaşımlarla kıyaslandığında pozitivistime daha yakın olduğu söylenebilir. İlk olarak ortaya çıktığı zamanlarda yapısalcılıktan kaynaklanan pozitivist bir epistemolojik bağlama sahip olan göstergebilim, daha sonra giderek postyapısalcılığa yaklaşarak, daha çok pozitivistimden uzaklaşmış ve epistemolojik bir yaklaşım kazanmıştır (Atabek, 2007: 65). Çalışma kapsamında işte söylem analiziyle olan yakınlığı ve ideolojik olanla gösterilen ve gösteren ilişki kurmasından dolayı göstergebilimin sergilediği yaklaşımlar çalışmanın gidişatı açısından öneme sahiptir.

Göstergebilim aslında iletişime kuramsal bir yaklaşımdır ve amacı, yaygın biçimde uygulanabilen ilkeler geliştirmek ve bu yolla iletişimin nasıl işlediğiyle, dil ve kültür sistemleriyle, kültür ve gerçeklikle ilgilenir. Bundan dolayı da her zaman aşırı kuramsal ve kurgusal olmakla itham edilir. Aynı zamanda araştırmacıların da kuramlarını nesnel ve bilimsel bir çaba içinde kanıtlama çabasına girmedikleri söylenir (Fiske, 2014:247). Yani göstergebilimcilerin yaptığı çalışmalarda uygulamaya giremedikleri ve kuramsal kısımların ağırlıklı olarak çalışmalarda yer aldıklarından yakınılır. Ancak göstergebilimi yapısalcılığın bir biçimi olarak tanımlayan Fiske (2014:211), bireyin dünyayı kendi terimleriyle anlamlandıramayacağını, bunun için de kendi kültürümüzde yer alan dilbilimsel ve kavramsal yapılarla kavrayabileceğimizi söyler. Yapısalcılara göre bir araştırmacının görevi, farklı kültürlerin dünyayı algılama ve anlamalarına yardımcı olabilecek tanımları ve kavramsal yapıları ortaya çıkarmak olarak gösteren Fiske (2014: 211) yapısalcıların görevi dünyanın ne olduğu değil, insanların bu dünyayı nasıl anlamlandırdıklarını keşfetmek olduğunu belirtir. Buradan yola çıkılarak göstergebilim için en sade haliyle 'göstergelerin anlamlarıyla ilgilenen bilim dalı' şeklinde bir tanım getirilebilir (Devran, 2010:30)

Saussure'ün yukarıda vurguladığı, dil ve söz ayrımı konusunda post-yapısalcılar şuna inanmaktadırlar. Gerçekleştirilen konuşma veya yazma eylemi sırasında birey bir yapıya kendisini dayar ve öyle gerçekleştirir; ancak bu bireyler konuşmalarını veya eylemlerini gerçekleştirirken alternatif göstergeler, simgelere üreterek aslında içinde bulunduğu yapıya karşı bir duruş sergilerler, meydan okurlar (Devran, 2010:33). Barthes, Saussure'ün sözle ve dilbilimle ilgili söylediklerine katılmayarak, göstergebilimcinin başlangıçta dil dışı tözler üstünde çalışıyormuş gibi görünse bile, çalışmanın ileri aşamalarında, er veya geç, gerçek anlamda dil olarak betimlediği, sadece örneklerin olmadığı, bileşen, aracı ya da gösterilen olarak kendini ortaya koyacağından bahseder. Bununla birlikte göstergebilimcinin kullandığı bu dilin artık dilbilimcilerin dili olmadığından bahseder. Çünkü Saussure yazılı metinler üzerinde çalışarak düz bir kağıt üzerinde yazılan harflerin, harflerden oluşan sözcüklerin, sözcüklerden oluşan cümlelerin nasıl bir anlam inşa ettiğini anlamaya çalışır ve bu yönde çalışmalar yapar. Saussure'e göre barındırılan her gösterge, bir gösteren ve bir de gösterilenden oluşmaktadır (Devran, 2010: 30-31). Saussure'ün göstergelerinin sadece göstergebiliminin bir bölümünü ele aldığından ve sadece önemsiz konuların sınıflandırılmasında kullanıldığından bahseder. Yapılan yeni araştırmalarla bu göstergebilimin gelişimine katkı sağlanmış ve yapılacak olan derinleme çözümlerinde de bunun kullanılabilmesine değinilmiştir. Barthes'in yakındığı diğer bir nokta ise göstergebilimin derinlemesine yapılan toplumsal göstergebilimsel çözümlerinde, dilin yeniden karşısına çıkmasıdır. Sonuç olarak Saussure'ün bu savının mutlaka bazı araştırmacılar tarafından alaşağı edileceğini söyler (Barthes, 2012:27-28).

Saussure'den sonra, göstergelerle gerçek dünya arasında bulunan anlamın, masum birer ilişkiye dayandığını düşünmek çok zor hale gelmiştir (Wayne, 2006:198). Nihai olarak Saussure'ün terimleri arasında gösterilen ve gösteren gösterenin oluşturucularıdır. Gösteren ile gösterileni birleştiren bağ nedensiz veya gösterilen ile gösteren arasındaki bir birleşmeden kaynaklı bütünü çağrıştırdığı için, dilsel gösterge nedensiz aynı zamanda keyfidir (Rifat, 2000:22-24). Bu konuda söylenmesi gereken bir diğer nokta, Saussure maddi köklerinden veya temelinden kopan dilin, kendi özerk dünyasının içine doğru serbest bir akım gerçekleştirdiğini belirtir. Bunun gösterge ile gönderge arasındaki ilişkiye indirgeyen Wayne (2006:198-199) hiçbir za-

man tatmin edici olarak değerlendirmiyor. Çünkü ona göre bu gösterilen ve gösteren arasındaki ilişkinin dünya edilgen bir şekilde yansıtmaktan ziyade, bu dünya algısını biçimlendirdiğini faal olarak biçimlendirdiğini söyler. Buna ek olarak da Barthes, bu noktada da Saussure'a eleştirel bir yaklaşım sergiler ve tanrıbilimden hekimliğe kadar çok değişik sözcük alanlarında kullanılan, İncil'den sibernetike kadar kendisini var etmiş gösterge terimini belirsiz bir tanım olarak konumlandırır (Barthes, 1986:33). Barthes, Saussure'ün bu alanda ki yaklaşımını yetersiz bulmuştur. Nitekim Saussure'cü kuramlar dil bilimine hakim olduğu 1920'lerin aksine 20.yüzyılın ortalarını geçtikten sonra, gösterge kuramında yaşanan gelişmeler ve kavramların kitle kültürü, edebiyat, sosyolojik ve psikolojik alanlarda etkili olduğu söylenebilir. Yapısalcılık ve göstergebilimde yaşanan kavramsal ve kuramsal gelişmeler, kültü ve anlam çalışmalarını tamamen değiştirdi. Levi Strauss bu gelişmelerden faydalanarak yaptığı çalışmalarıyla toplulukların mitlerini analiz ederken, Vladimir Popp ise Rus halk öykülerini incelemek için kullandı (Wayne, 2006: 199-200).

Göstergebilimciler, okuru daha önemli bir konuma yerleştirir. Anlamaların üretiminde imge, şüphesiz ki çok önemli bir role sahiptir; ancak okurun dünya bilgisi ve algısı yukarıda değinildiği üzere önemli bir yere sahiptir. Fiske (2014: 210-213) olayları 'gözünden yakalamanın' ya da hâlihazırda bulunan bir ilginin ya da toplumsal deneyimlerden kaynaklanan bir bilgidir olduğunu söyler. Gösterilen metinde bir etkilemenin olabilmesi için, metnin yapısıyla okurun toplumsal tutumlarının kesişmesi ya da başka bir deyişle ortak bir payda altında toplanması gerekmektedir. Mitlerin normal işlevinin dışında egemen sınıfların çıkarlarına hizmet etmek için kullanıldığını açıkça belirten Barthes, bunu kimi zaman inşa ettikleri metinlerde kimi zamanda seçtikleri fotoğraflarla inşa ettiklerini söyler (Fiske, 2014: 212). Roland Barthes, gazetelerde kullanılan imge ve yazılara yönelik düşüncelerini söylerken, fotoğraf altında kullanılan yazıların düşünceyi *demirlediğini* belirtir ve fotoğrafta kullanılan bir yazı ile onu algınızda nereye yerleştireceğiniz yönlendirilir der. Örnek olarak söylenebilecek, çekilen bir fotoğrafın, çekildiği yerin yazılmasıyla önce *adlandırma* yapılır, daha sonra ki gelen yazı ve görüntülerle de anlamın *demirlenmesi* sağlanır (Fiske, 2014: 215). Belirtilenlerden yola çıkılarak söylenecek olursa, gösterilenler üzerinden bir algının oluştuğu ve bu gösterilenlerinden alıcının modern bilgi seviyesi

ve ilgisi yönünde geliştirmiştir. Bu noktada Stuart Hall'un geliştirmiş olduğu okuma türlerinin önem kazandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü metinde gösterilenler ilk olarak egemen yapıya aitse, egemen okuma yapacaktır. Muhafif bölüme aitse, karşıt okuma yapacaktır; ancak birey bunlara ait değilse müzakereli okumayı gerçekleştirecektir. Dolayısıyla bu noktada değinilmesi gereken yer müzakereli okumadır. Gösterilen simgelerin müzakereli okunması metinlerin bu şekilde yorumlanması, daha tarafsız ve doğru olarak yorumlanacaktır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, göstergebilimin temel konusu göstergelerin belli bir sistem içerisinde bir araya getirilerek bir bilinç ve algı sistemleri oluşturmaktır. Medya da şüphesiz ki bu sistemleri kendi ihtiyaçları çerçevesinde kullanmaktadır. Örneğin medya metinlerinde kullanılan, renk kodları, elbise kodları, sözlü olmayan kodlar (vücut dili vs.) teknik kodlar gibi birçok kodu bulundurmaktadır. Haber metinlerinin oluşma süresinde, bu kodların gerek sıralamaları gerekse kullanılan kodlar bakımından farklılıklar gösterebilmektedir. Haberin hedef kitlesine göre, gazetelerin kendi ideolojik amaçlarına göre bu kodlar şekil değiştirebilmektedir. Hedef kitlesi yüksek eğitim almış kişilerin okuması olan bir gazeteyle, çok satmayı hedefleyen bir gazetenin gerek tasarımında, gerek yazımında gerekse fotoğrafların kullanımında farklılıklar olacaktır (Devran, 2010:35).

1.2.1. Medya Metinleri ve Metinlerin Söylem Analizi Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Söylem çözümlemesi eleştirel söylem çözümlemesi haliyle 1970'lerden sonra özellikle Avrupa'da akademik alanlarda yaygınlaşmaya başlayan bir yaklaşım olarak iletişim alanına girmiştir. Yukarıda belirtildiği gibi nesnel bilgi anlayışından öznel bilgi anlayışına doğru bir gidişe işaret ettiği için pozitivist olmayan bir yöntem olarak nitelendirmek yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda söylem de aslında bir tür okuma çeşididir (Atabek, 2007: 151-152).

Söylem analizi sonuç odaklı bir çalışma yöntemidir. Gerek söylem analizinde gerekse içerik çözümlemelerinde yer alan metinler rastgele bir dizilim içermezler. Bu dizilim hem dilin gereği olan bir sıralamayı barındırırken hem de varoluş amacıyla

barındırdığı ideolojiyi yansıtmak için kendi hiyerarşik sıralamasını oluşturur. Bu sıralamanın oluşmasının çeşitli amaçları bulunmaktadır. Robert De Beagrande ile Wolfgang Dressler'in geliştirmiş olduğu metin ölçütü uyumu tam olarak söylenenlerle ilgilidir. Beagrande ve Dressler metin içinde yer alan yüzeysel unsurlarla arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak için başvurulan tüm yöntemleri 'uyum' adı altında sınıflandırır. Uyumun ya da bağıntının hangi araçlarla meydana geldiğini göstermek için de aşağıda söylenen maddelere bakılması gerektiğinin altını çizerek.

1. *Yineleme*: Metin yapılarının biçimlenmesi için, sözcüksel unsurların, cümle bileşenlerinin ve diğer dilbilimsel unsurların tekrarlanması gerektiğini aktarırlar.

2. *Önyineleşme*: 'Anaphora' adını verilen durumda amaç etkinin daha fazla olmasıdır. Bu yöntem etkiyi gerek daha kalıcı gerekse daha güçlü kılmak için aynı sözcükleri birbiri ardına gelen iki cümle başında tekrarlanmasıyla uygulanmaktadır.

3. *Öngiderim*: 'Cataphora', adı verilen bu durumu tanımlarken, ön yinelemede önceden söylenen ya da okunana dikkat çekerken, öngönderim, gösterimsel unsurlara odaklanır.

4. Yapının eksilteli unsurunun anlaşılması için, bir ortak payda altında toplanılarak ve katılımcıların paylaşılmış dünya bilgisini sunarak varsayımlar ve iletişim ortamları göz önünde tutularak değerlendirilmesi gerekmektedir.

5. Birleşmeler, olaylara ve durumlar arasındaki ilişki ya da bağlantılara işaret ederler. Yani metin içerisinde yer alan cümleleri anlamca birbirine bağlayan yapılar olduğu gibi, farklı metinlerde farklı zamanlarda yer alan metinlerin de bağlanmasını bu birleşmelerle sağlanabilir. Benzer ideolojik amaçlarla farklı metinlerde yer alan durumlar arasında köprü kurulmasını sağlarlar. Burada bu durumun tam olarak anlaşılması için 4.maddenin de metin üzerine okumalar yapan kişiler tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir (Titscher'den Akt, İnceoğlu ve Çomak, 2009:19-20).

Yukarıdaki hiyerarşik sıralama öncüllerine bakıldığında metinlerin oluşmasında bazı temel sıralamaya ve düzene bağlı kaldıkları görülebilir. Nitekim bu durum genellememle beraber aslında bir tür yol gösterici olabilir. Çünkü söylem analizinin de özünde bir yöntem değil bir yaklaşım olduğu kabul edilmektedir (Atabek,

2007: 154). Söylem analizlerinin içerisinde barındırmış olduğu eleştirel tutum araştırmacıya ayrıca bir politik bir sorumluluk yüklemeye riskini barındırmaktadır. Bu negatif yönde bir yaklaşım olabileceği gibi keza pozitif bir yaklaşımda sergilenebilir. Metinlerin oluşmasında takınılan ideolojik yaklaşım aslında o metinlerin incelenmesinde ve söylemin ortaya çıkarılmasında da etkili olma riskine sahiptir. Buradan yola çıkılarak metinlerin amaçsız olmadığını, kendi içlerinde bir düzen barındırdığını ve bu düzenin de belli yöntemler kullanarak uygulandığı görülebilir.

Metinlerin ikna ve toplumun düşüncelerini etkileyecek hatta oluşturacak bir gücü vardır. Bu güç sistemli bir yapılaşmayı ve içinde belli kuralları içermektedir. Nitekim, metinlerin söylem olarak ele alınmasını gerektiğini söyleyen van Dijk (2010:12), söylemin diğer insanların hareketlerini kontrol etmek demek olduğunu bunun da bugünlerini ve yarınlarını kontrol altında tutmak demek olduğunu altını çizer. van Dijk ayrıca metinleri kontrol etmenin var olan düşünceleri değiştirebileceği gibi, yeni oluşacak düşünceleri de belirleyebileceğini belirtir.

Aslında metinleri kontrol etmek demek söylemi kontrol etmek demek olacaktır. Söylemde konuları kimlerin kontrol ettiği ve değiştirdiği çok önemlidir. Burada altı çizilen nokta, toplumsal gücü az olan kesimlerin söylem üzerinde gücünün daha az olduğu ve toplumsal egemenliğe sahip olanların söyleme daha fazla sahip olduğudur (Devran, 2010: 28).

Toplumsal söylemi etkileyebilecek, değiştirebilecek güce sahip olanlar, söylemi daha etkili hale getirebilmek için çeşitli yöntemleri kullanırlar. Bu yöntemleri anlamak, metin kavramını çözümleyebilmekten geçmektedir. Metinler söylemin oluşmasına büyük katkı sağlayan ideolojik oluşumlardır. Metin içerisinde bulunan simgelerin, yüklemelerin, öznelerin vb. yapıların incelenmesi metinlerin, ideolojik boyutlarını ortaya çıkaracaktır.

Metinler aynı zamanda bilgilendirici ve enformasyon sağlayıcı yapılardır. Yani metinler, nicel olmakla kalmayıp, nitel bir yapıya da sahiptirler. Metinlerde incelenen bu yapının ‘söylem’ ve ‘bağlamdaki metin’ olarak tanımlanır. Yapıların bu şekilde değerlendirilmesi, söylem kavramıyla bağlantısı gösterilir (Titscher’dan Akt, İnceoğlu ve Çomak, 2009:21). Metinler gündelik kullanımda yazılı önemli olarak konum-

landırılabilir; ancak bu gerekli bir özellik değildir ayrıca metinler nesilden nesle aktarılabilirler (Sözen, 1999:35). Söylemleri ‘metin takımı’ olarak tanımlayan van Dijk, iki yapının birbiriyle iç içe geçtiğini söyler.

İnceoğlu ve Çomak (2009:21-23) metin planlama terminolojisinde metinlerin hayatlarımızda hangi alanlarda yer aldığını anlatırken ‘şema’ ya da ‘çerçeve’ olarak adlandırdıkları yöntemle açıklarlar ve şöyle devam ederler:

1. Anlatı metin türleri –hikaye, masal, efsane gibi-
2. Tartışmacı metin türleri –açıklamalar, bilimsel makaleler, projeler, raporlar gibi
3. Tanımlayıcı metin türleri, tanımlama ve portrelerde kullanılan unsurlar
4. Öğretici metin türleri ‘aynen ders kitapları’ gibidir.

Yukarıda yazılan maddelerde, metinlerin hayatlarımızda hangi alanlarda ne gibi durumlarda bulunduğu belirtilmiştir. Büyüme sürecimizde yer alan masalların, hikâyelerin birer metin olduğu ve bu metinlerinde ideolojik bir yaklaşımı olduğu yukarıdaki bilgiler ışığında söylenebilir. Bunun dışında, bilimsel çalışmalarda, tartışma ortamlarında, öğrenim süreçlerinde ve temel görevi kaynak olan ders kitaplarında yer alması, metinlerin hayatlarımız içinde yer aldığının adeta birer kanıtıdır. Metinlerin ideolojik yapılar olduğunu ve incelenmesi gerektiğini yukarıda belirtilmişti, nitekim bilgiler ışığında metinlerin söylemin amacına ulaşması noktasında ideolojik bir yeri olduğu söylenebilir.

Metinler kendi içerisinde barındırdığı her bir şekil, yazı yani ‘semyoloji’ onun ideolojik bir yaklaşımla ele alınması gerektirdiğini söyler. İçerik analizinin yetersiz kalabileceği, söylem analizinin araştırmacının düşüncelerine çok fazla imkan sağlamasından dolayı tarafsızlığını kaybedilme riskini taşımasından dolayı çalışma için en doğru yaklaşım olan eleştirel söylem analizi tercih edilmiştir. Konunun devamlılığı açısından ikinci bölüm altında incelenecek olan ideoloji, söylem ve nefret söylemi kavramları çalışmanın diğer bölümlerinin net olarak anlaşılması açısından büyük öneme sahiptir. Yukarıda aktarılan bilgilerle ikinci bölüm için bir giriş bölü-

mü olarak tasarlanmıştır. Çalışmanın devamından da anlaşılabilceği gibi bu çalışma temel noktaları gösterilen ve gösteren arasında kurulan ilişkinin, ideolojik çerçevelerde değerlendirilmesidir. Ele alınan olayların arka planlarının mümkün olan en üst düzeyde tarafsız olarak incelemektir.

Çalışmanın kapsam ve içerik olarak önemli bölümlerinden olan ‘Dil, Söylem ve İdeolojiye Kavramsal Bakış’ başlığında ideolojinin nasıl inşa edildiği, söylemin hangi amaçlarla kullanıldığı, söylemin nefret söylemine nasıl dönüştüğü, nefret söyleminin nefret suçlarını nasıl harekete geçirdiği detaylı olarak açıklanmıştır. İdeolojinin inşa edilme sürecinde hangi araçlardan faydalandığı, söylem ve ideolojinin birbirlerini besleyen çıkar odaklı ilişkilerinin anlaşılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu bölümde aktarılan bilgilerin anlaşılması, çalışmanın uygulama bölümünde yer alacak eleştirel söylem analizi verilerinin yorumlanmasına katkı sağlayacaktır.

1.3. DİL, SÖYLEM VE İDEOLOJİYE KAVRAMSAL BAKIŞ

Ancak atlanmaması gereken bir nokta vardır ki, bu da medyanın insanların büyük çoğunluğunun sevdiği, sevmediği, söylediği ve yaptığı şeyleri yansıttığı yönündeki bu söylemleri aslında kendi ideolojisini yaydığı anlamına gelmektedir. Ana akım medya içerisinde yer alan ‘uyaran-tepki modeli’ ya da olarak diğer isimleriyle ‘hipodermik iğne’, ‘sihirli mermi’, ‘propaganda modeli’ modeli olarak da anılır (Yaylagül, 2010:53). Bu kuram içerisinde medyanın ekstra olarak bir şeye gereksinim duymaksızın bireyleri doğrudan etkilediğini savunur ve ihtiyaç olarak da sadece uyaran ve uyarılana ihtiyaç duyar (Laughey, 2010:39). Bu kuramın en büyük özelliği ‘etki’ alanında medyayı çok güçlü kılması ve bireyi tamamen yok sayıp, pasifize etmesidir. Bu araştırmalardan sonra gerçekleştirilen Shannon ve Weaver’in ‘iletişim modeli’ biraz daha gelişmiş bir model olsa da, tek yönlü bir iletişimi kapsadığından dolayı eksiklikleri içerisinde barındırmaktadır; ancak tek düze bir iletişimi barındırması kendisinden sonra üretilecek olan kuram ve modellere de zemin hazırlamıştır (Fiske, 2014:77-79). Bu model etki çalışmalarına göre daha gelişmiş ve kapsamlı bir çözümlenmeyi barındırmaktadır

Ancak medyanın doğrudan bir etkisi olduğu ve insanları ne derecede yönlendirmelerde bulunduğu devam eden bir tartışmadır. Ana akım içerisinde bu anlayış gerçeğin ‘aynası’ olarak konumlandırılır ve ideolojik olarak değerlendirilmez. Fakat bireyler, medyanın çeşitli organlarında gördüklerine olduğu gibi inanmamayı, gösterilenin salt gerçek olmadığını, gösterilenin kasti olarak bir gösterilme amacı olduğu gibi sebeplerle beraber yargılamaya başlamıştır. Kitle iletişim araçları, toplumun çok büyük kesimine, küçük zaman dilimlerinde ulaşılabilmenin rahatlığını sunmakla beraber, kitlelere ulaşmanın gücünü de beraberinde getirmiştir. Medya akımları içerisinde yer alan iki karşıt görüş olan eleştirel yaklaşımlar ile ana akım medya anlayışı bu güç konusunda çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Eleştirel yaklaşımlar, ana akımın en çok vurguladığı nokta olan ‘dördüncü güç’ tanımlamasını yeniden ele alarak sorgular. Eleştirel yaklaşımlar içinde medyaya nitelendirilen gücün neden yasama, yürütme ve yargı gibi üç temel güçten sonra geldiğini anlamaya çabalar. Eleştirel yaklaşımlar haberi ve medyayı anlamlandırmaya çalışırken ona ne ana akım gibi ‘özgürlükçü ve serbest haber akışı’ ne de Katı Marksistler gibi ‘tarafli ve önyargılı’ olarak konumlandırır. Eleştirel yaklaşım içerisinde, haber oluşum sürecinde kitle iletişim araçları ideolojik oluşumlardır ve gerçekliği egemen sınıfın kendilerine söylediği gibi yaparlar, yani onların çıkarlarını korurlar (Diler, 2011:39). Yani bu anlayış içerisinde haber bir söylem olarak konumlandırılır ve haberin içerisinde bulunduğu yapıdan bağımsız olarak değerlendirilmez. Haber metnlerinin kendisi bir tartışma alanıdır dahası bir söylemdir. Egemen söylemin kendini yeniden ürettiği bir alandır. Althusser, Marksizm’i bir bilim alanı olarak görmüştür ve ideolojiyi, bireylerin varlık koşullarıyla olan hayali ilişkiler olarak tanımlamıştır. Althusser, ideolojilerin yanlış bilinçlenme olarak görülmesine karşı çıkmıştır. Çünkü ona göre ideolojiler insanların zihinleri tarafından üretilmez. Yani ideoloji egemen güç tarafından üretilen ve insanlara belli araçlar yoluyla aktarılan oluşumlardır. İdeolojilerin aktarılmasında kullanılan araçlar kiliseler, camiler, okullar, sendikalar ve ‘medya’ gibi yapılardır. Bu yapılar insanların nasıl düşüneceğini onlara öğretir (Yaylagül,2010:116).

Gramsci ideolojiye daha farklı bir yaklaşım sergilemiştir. İdeolojiyi diğer tanımlardan farklı bir noktada konumlandıran Gramsci’ye göre ideoloji, kültürel aktarımı sağlayan böylece sistemin sürekliliğini getiren gerek ana yapılar arasında gerek

dönemler arasında bağlantıyı kuran, aktarımı sağlayan temel bir araç olarak değerlendirir. Gramsci ideolojinin genel olarak iki anlamda kullanıldığını ileri sürmüştür. İlk olarak toplumsal sınıflandırmada her insanın bir sınıfa dahil olduğunu ve bu insanlara çizilen çerçevelerin bir ideolojiden oluştuğunu söyler (Kazancı, t.y :3)

Gramsci'nin kültür ve ideoloji konusunda yapmış olduğu çalışmalarda kaçırılmaması gereken nokta hegemonyadır. Hegemonya kavramı Antonio Gramsci'nin 1920'ler ve 30'larda yaptığı çalışmalara dayanır. Gramsci bu kavramı kültür, iktidar ve ideoloji yapılarıyla ilişkilendirir ve çalışmalarında sorunsallaştırır. Marx'ın öncüsü olduğu sosyalist devrim ve bu devrimin getirdiği eşitliğe rağmen, azınlıkta olan kapital yönetici sınıfların, bu kadar kalabalık bir gruba nasıl hükmedebildiğini, dahası bu kalabalık grupların buna nasıl izin verdiğini sorgular. Bu azınlığın çoğunluğu yönetmesi durumuydu. Gramsci bu sorunu hegemonya kavramıyla açıklıyordu. Egemen olan güçlerin ülkede temel kurum olan devlete ve onun organlarına sahip olması kitle iletişim araçlarını istediği gibi kontrol etmesi anlamına geliyordu. Kitle iletişim araçlarının kontrolü, kitlelere dayatılan düşüncenin kabul görmesini de sağlayacaktı. Yani sahip olunan bu araçlar vasıtasıyla egemen güç kendi rızasını üretecek ve dayatılan sınıfta bunu kabul edecekti. Kısacası, hegemonya kavramı topluma yön veren egemen sınıfın dünya görüşü olarak tanımlanabilecek bir yapıydı (Yaylagül,2010:109-110).

Stuart Hall, Althusser'i izleyerek çalışmalarını yapmış bir bilim adamıydı. Medyanın gerçeği yansıtmadığını aksine gerçeği inşa ettiğini savunan Hall, buradan yola çıkarak medyanın kendi gerçekliğini aktardığını söyler. Hall, Gramsci'nin hegemonyasını, Althusser'in de medyanın görelî özgürlüğünü tanımlayan ve egemen ideolojinin yeniden üretilmesinde 'devletin ideolojik aygıtları' üzerinden Marksist kültürelci bir bakış açısıyla analizlerini gerçekleştirmiş bir bilim adamıydı. Hall, medyayı egemen sınıfa hizmet eden ve onların söylemlerini yeniden üretmesine imkan sağlayan bir yapı olarak tanımlar. Yaptığı çalışmalarda haberi ve olayları tanımlamanın önemli bir rol oynadığını belirtir. Ancak medya için, hükümet ve diğer kurumlar yetki kaynaklarına göre ikincil bir tanımlayıcıdırlar. Çünkü medya haberin ikinci tanımlayıcısıdır. Hall, medyanın üstlendiği kamuoyunun sesi olma ve yine kamuoyunun terim, kavram ve deyimlerini kullanarak uzlaşsal bakış açısının da güç-

lendirilmesini sağlar, iddiasında bulunur (Yaylagül,2010:129-130). Hall medya metinlerinin nasıl anlamlandırdığı konusunda Althusser'den ayrılır. Çünkü Hall 'encoding-decoding' adlı çalışmasında medya metinlerinde kişiye bağlı olarak değişen bir okuma türü gerçekleştirileceğini savunur. Yani Hall, egemen ideolojinin vermiş olduğu metinlerde herkesin bunu kabul etmesini bekler fakat bunun böyle olmadığını ortaya koyar. Çünkü okuyucuların/ izleyicilerin/ dinleyicilerin, kendilerine yakın ideolojik düşünceye göre haber metinlerini yorumlayıp anlamlandırdıklarını gösterir. Hall buradan yola çıkarak üç tür okuma türü olduğunu ortaya koyar. Bunlar, egemen okuma, tartışmalı okuma ve karşıt okumadır. Egemen okuma, yayınlanan her türlü metnin egemen ideolojiye yakın olan kişiler tarafından hiç düşünmeden, tartışılmadan kabul edilmesidir. Tartışmalı okuma ise kendi toplumsal pozisyonlarının yararına değiştirmek isteyen insanlar tarafından üretilir. Karşıt okuma, yayınlanan mesajların okumayı gerçekleştirenler tarafından kabul edilmez ve bu sürece karşı olan kişiler tarafından gerçekleştirilir. Hall'ün ideoloji üzerindeki vurgusu onu medya sahipliği ve kontrolünün önemini görmezden gelmesine neden olur (Yaylagül, 2010:130). Hall'ün çalışması gösteriyor ki, haber metinlerinin bizlere nasıl sunulduğu kadar, bizim onu nasıl anladığımız da önemli. Çünkü haber metinlerinin anlaşılma özelliği bireylerin söyleme, dile, konuya ne kadar hâkim olduğuyla beraber anlam kazanıyor. Bu noktada söylem ve söylem içerisinde yer alan dili açıklamak çalışmanın bütünlüğü açısından önem göstermektedir.

Söylemin, özellikle haber içerisinde tam olarak anlaşılabilmesi için dilin özelliklerine ve dilin nasıl kullanıldığını bilmemizden geçmektedir. Dolayısıyla dil üzerine yapılmış çalışmaların aktarılması dilin kullanımını anlatacağı için söylem kavramının dil üzerinden nasıl işlendiğini gösterecektir.

1.3.1. Söylemin Şekillenmesinde Medyanın Rolü

Foucaultcu görüş açısından söylemler kimin tarafından, nerede ve ne zaman ne söylenebileceğini kolaylaştırır, sınırlar, mümkün kılar ve zorlar (Parker, 2002:92-100). Foucaultcu söylem analistleri bir kültür içindeki söylemsel kaynakların ulaşılabilirliği ve bunun içinde yaşayanlar için çıkarımları üzerine odaklanır. Burada, söylemler "nesneleri inşa eden ifadeler takımı, özne pozisyonlarının bir cetveli" gibi tarif edilebilir (Willig, 2008:2). Bu inşalar, sonrasında dünyaya belirli bakış yollarını

ve dünyada olmanın belli yollarını ulaşılabilir kılmaktadır (Willig, 2008: 1-2). Foucault söylem analizinin temelinde dil ve dilin kullanılması yatar. Foucaultcu söylem analizi insanların nasıl dūřündūđü ya da hissettiği (öznellik), ne yapabileceği (pratikler-uygulamalar) ve içinde bu yaşantının yer alabildiği somut şartlar arasındaki ilişkiler hakkında sorular sorarak sonuca ulaşmaya çalışır (Willig, 2008:2).

Söylemle ilgili diğer bir yaklaşım çalışma içerisinde yer alan söylem mantığına uygun olan van Dijk'in söylemini açıklamak, çalışmanın amacına daha uygun olacaktır. van Dijk söylemi, dil içinde kodlanan toplumsal kökenli bir ideoloji olarak tanımlar. Eleřtirel söylem analisti van Dijk, toplumda zihinsel denetimi sağlamak için söylemi denetlemek ya da bizzat bunu üretmek gerektiğini ifade eder. Çünkü insanların, bilgileri, tutumları ve ideolojileri söylem yolu ile benimsediğini söyler. Bunu belirtirken de söylemin kimin söylediği, ne tür bir amaçla söylediği ve hangi koşullarda dağıtıldığının incelenmesi gerektiğinin altını çizer. Dijk, söylemi kontrol etmenin ilk şartının söylemin bağlamasını denetlemek olduğunu vurgular. Ve bağlamı sosyal bilimlerde bilinen anlamı dışında kullanır. Bağlamı objektif ve sosyal bir řey olarak konumlandırmaz çünkü metin üzerinde etkileri görülebilen objektif bir sosyal durumdan çok insanların sosyal durumlarının subjektif bir temsili olarak tanımlar (Dijk, 2010:14-15). Yani, metinlerin oluşmasında toplumun etkisinin oldukça fazla olduğunu söyler. Gazeteler örnek olarak verildiğinde, gazeteler üzerinde sağlanan bir denetimin o gazetenin okuyucuları üzerinde bir dūřünce bulutu oluşturduğunu dahası onları etkilediğinden ve etkisi altına aldığından bahseder. Haberde ideolojik bir çerçeve çizmek için, haberin yapısal özelliklerinin kullanılması gerekmektedir. Yani kullanılan başlıklar, spotlar, yüklem ve kelime seçimleri bu sürecin en etkili unsurlarıdır (Dijk, 2010: 13-14). Aynı zamanda van Dijk, metinleri makro ve mikro yapılar olarak ikiye ayırmıştır. Makro yapı içerisinde haber başlıkları, alt başlıklar, haber girişi ve spotlar gibi bölümler konunun anlaşılması için analiz edilir. Dahası bu bölüm doğrudan bir yapı incelemesidir. İkinci bölüm ise şematik analizin ve şematığın altında da durum örgüsü; ikinci durum da yorumu kapsar. Yorum olaylara da bahsi geçen gerçek kaynakları ve tarafları, onların tepkileri incelenir. Mikro yapı incelemesinde Dijk, söylemin oluşmasında dilin nasıl kullanıldığını anlatmaya çalışır. Bunları sözcük seçimleri, cümle yapıları, cümleler arasında kurulan nedenselliğin retoriğe

nasıl yansıdığını anlatarak çözümlenmeye çalışır (Dijk, 2003: 30-38). Bu konuyla ilgili detaylı bilgiye çalışmanın yöntemi bölümünden ulaşılabilir van Dijk(2003: 57), ideolojik söylemin genel stratejisinin çok basit olduğunu temelde iki noktadan hareket ettiğini söyler.

- Bizim hakkımızda olumlu şeyler söyle
- Onlar hakkında olumsuz şeyler söyle

Bu stratejinin çok tipik olduğunu belirtir ve ideolojinin bu kadar açıktan devam etmeyeceğini söyler. Bu yüzden bu tanımı şöyle genişletir

- Bizim hakkımızda olumlu şeyler söyleme
- Onlar hakkında olumlu şeyler söyleme

Yine bu noktada bu stratejinin fazla mutlak ve genel olduğunu söyleyerek diğer yapılarla da uygulanabilen, daha ince bir ideolojik çözümlenmeye olanak verir ve yukarıda yazılan 4 maddeyi şu şekilde genişletir,

- Bizim hakkımızda olumlu şeyler vurgula
- Onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula
- Bizim hakkımızda olumsuz şeyleri vurgulama
- Onlar hakkında olumlu şeyleri vurgulama

Bu dört maddeyi de ‘ideolojik kare’ olarak tanımlar ve kavramsal bir çerçevede anlatır. van Dijk, bu ideolojik kareyle aslında bir stratejiyi açıklar. Oluşturulan söylem içerisinde ideolojinin nasıl aktarılması gerektiğini anlatır ve buna yönelik bir planlama çizer. Bizim hakkımızda olumlu şeyler vurgula derken, insanların olumlu şeyler düşünmesini istediği taraf bir süreç içerisinde zamana yayılarak o yönde bir kanı oluşturması amacıyla sürekli olarak benzer vurgulara maruz kalır. Onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula derken, yine belirtilen ve istenilen süreçte olumsuz bir kanı oluşması istenilen tarafa yönelik metinler, insanlara verilecek ve bu yönde bir kanı oluşturulması sağlanacaktır.

Yukarıda açıklandığı gibi söylemler kendi içerisinde gerçeklikler oluşturan ideolojiden bağımsız olmayan, çıkar amaçlarına hizmet eden yapılardır. Söylemlerin oluşabilmesi için, dilin kullanılması ve bunu takip eden süreçte metinlerin oluşturulması gerekmektedir. Çünkü insanlara aktarımı sağlayan araçların bunlar olduğu göz önüne alınmalıdır. Kitle iletişim araçlarının bu kadar yaygın oldu dönemde insanlara söylemler, ideolojiler metinler aracılığıyla dili etkin bir şekilde kullanılarak aktarılmaktadır. İşte nefret söylemi ve nefret suçlarının oluşmasında da dilin etkin bir şekilde kullanılması, bireylere belli ideolojilerin aktarılması yoluyla gerçekleştirilmektedir. Haber metinleri incelendiğinde içlerinde barınan söylemin ne olduğu veya neyi hedeflediklerinin ortaya çıkarılması büyük önem taşımaktadır. Buradan yola çıkılarak, söylemin nefret barındırıp barındırmadığı, nefret söyleminin nasıl oluştuğu ve ne olduğu yukarıda söylenen bilgiler ışığında incelenmektedir. Dolayısıyla ‘Nefret ve Nefret Söylemi’ başlığı da bu noktada çalışmanın devamının anlaşılması açısından önem göstermektedir.

1.3.2. Nefret ve Nefret Söyleminin Tanımlanması

Kavramsal olarak çok yaygın olan nefret suçları yeniçağın getirisi olarak da nitelendirilebilir. Nefret suçları çağdaşımız olsa da, bugün adına nefret suçları dediğimiz eylemleri Hakan Ataman (2012: 47-51) eski zamanlara dayandırır. Kabil ve Habil olayını nefret suçunun ilk örneği olarak gösterir. Habil ve Kabil olayı farklı farklı anlatılsa da ortak noktaları vardır. Kabil ve Habil, üç büyük semavi dinin kutsal kitaplarında anlatılan geçen dini şahsiyetlerdir. Kabil’in kardeşi Habil’i öldürmesi ile tarihteki ilk katil aynı zamanda tarihteki ilk cinayet olduğuna inanılır. Musevi ve Hıristiyan kaynaklarında Habil ve Kabil olayı şu şekilde geçer:

‘Çiftçi olan Kabil, Tanrı’ya buğday ve meyve adar. Çoban olan kardeşi habil ise bir koyun kurban eder. Tanrı Kabil’in adağını reddeder, Habil’in adağını ise kabul eder. Kabil buna çok kızar ve kıskançlık içinde Habil’i öldürür.’

Tevrat yorumcusu Rashi’ye göre, Tanrının Kabil’in adağını geri çevirmesinin nedeni, Kabil’i bütünüyle reddetmesi değil, bir dahaki sefere daha dikkatli olması için uyarmaktı (Çelik, 2010, Mayıs 22). Kur’an’da da Kabil ve Habil’den Maide Suresi’nde bahsedilir. Kur’an’da ismi geçmez ancak diğer İslami kaynaklarda Kabil ve

Habil olarak adlandırılır. Adem'in iki oğlu Allah'a birer kurban sunmuşlardı. Biri kabul edilmiş, öteki kabul edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen 'Andolsun seni mutlaka öldüreceğim' demişti (Maide, 27/32)

Bununla birlikte, Kabil'in kardeşi Habil'e karşı göstermiş olduğu ve uzmanlar tarafından genellikle 'nefret' kavramıyla birlikte alınan kızgınlık, öfke, aşağılama ve saldırganlık gibi davranışların sonucunda oluşan durum bizlere 'nefret suçunu' çağrıştırır (Ataman, 2012: 50).

Nefret, Arapça'dan Türkçe'ye geçmiş bir kelime olup bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu, istemeye yönelik duygu, tiksinti, tiksinti duyma anlamına gelmektedir. Nefret iki şekilde karşımıza çıkıyor. İlki kişilere karşı duyulan nefret: Birisinin kötülüğünü istemeye varan tutku; yok etme isteğine varan bir yadsıma; bu yüzden de nefretin en yüksek noktası öldürmeyi hedefleyen 'nefret' olarak tanımlanır. İkincisi şeylere (nesnelere) karşı duyulan nefret: Uzaklaştırmayı, ortadan kaldırmayı isteme (matematikten nefret, yalandan nefret vb.) anlamlarında kullanılması şeklinde karşımıza çıkar (Ataman, 2012:51).

Kültürel aktarım kuramı, nefret söyleminin ana akım kültürden ya da alt kültürlerden öğrenilen bilgilerin, değerlerin gerek bireysel eğilimlerle gerekse kültürel eğilimlere bağlı olarak ortaya çıktığını söyler. Yani bir toplumda oluşan önyargılarda mevcut stereotipler aktif rol oynar ve stereotiplerin kuşaktan kuşağa geçmesi de bu süreçte beklenir (Doğu, 2010:224).

Söylemin, çeşitli alanlarda toplumun azınlıklarını hedef alan ve bu kesimlere yönelik saldırı, şiddet içerikli mesajları taşıması nefret söylemi olarak tanımlanabilir. Nefret söylemi içerisinde barındırdığı mesajlarda ırk, din, etnik kimlik ve cinsel yönelim olarak azınlıkta olan grupları hedef alır. Bu söylemin en büyük taşıyıcısı da medyadır (Smolla'dan, Akt, Sözeri, 2012:205). Medya içinde bulunduğu 'sorunlu' aitik yapıyla yapısal sorunlar yaşamaktadır. Medya yalnızca toplumsal anlamda iktidarı elinde bulunduranların sesinin çıktığı bir yeniden üretim sürecidir. Toplumsal iktidarı elinde bulunduranların medyada yer alan içerikleri yönettiği akademik ve sivil toplum örgütlerinin yapmış olduğu çalışmalarda defalarca ortaya koyulmuştur

(Sözeri, 2012:205). Bu sorunun oldukça farkında olan van Dijk azınlıkların, göçmenlerin, özel grupların hakkında çalışmalar yapmış bir akademisyendir.

van Dijk, medyanın iktidarının yanı sıra azınlıkların, göçmenlerin, özel grupların medyada nasıl aktarılacağı konusunda büyük bir suiistimal olduğunu anlatır. van Dijk, güçlü olanın sesi daha yüksek çıkacak anlayışının dünyanın her yerinde olası bir durum olarak değerlendirmiş ve insanların farklı olan azınlıkları kabul etmek konusunda iyi olmadıklarını hatta bunlardan endişe duyduklarını söylemiştir. Bu konuda, onlarda yaratılan yabancı algısında medyanın da azımsanmayacak boyutlarda etkisi olduğunu söyler. İspanya’da göçün başladığı yıllarda, gazetelerde yer alan haberlerle insanlarda işlerimiz ellerimizden gidecek, onlar geldiğinde şartlarımız kötüleşecek gibi bir algı yaratılmış ve halkın bu konuda sesinin daha yüksek çıkarılması sağlanmıştır (Dijk, 2010:18-19).

Toplumda azınlıkta olan, gerek ırk gerekse dinsel gibi birçok alanda farklılıklar gösteren kesimleri hedef alan söylemler yoluyla bu insanlar düşünceleri ve tutumları etkilenmeye çalışılır. Bu süreçle nasıl mücadele edilmesi gerektiği hala tartışılan bir sorundur. Söyleme getirilecek bir kısıtlamanın düşünce özgürlüğünü de kısıtlaması beklenenecektir. Bu anlamda söyleme getirilmesi gereken kısıtlamayla ilgili iki yaklaşım bulunmaktadır:

a) Bir söylem nefret içerse bile, düşünce özgürlüğüne getireceği zarardan dolayı asla ama asla yasaklanmaması gerektiğini savunur.

b) İlk yaklaşımın antitezi gibidir. Bu düşünce nefret içeren söylemlerin engellenmesinden ziyade yasal çerçevelerle cezai süreç uygulanmasına kadar sıkı bir baskı uygulanmasını savunur. Burada atlanılan nokta şudur, azınlık grubun hakları savunulurken, azınlığında hâkim gruba yönelik gerçekleştirilebileceği söylemlerin dışarıda bırakılmasıdır. Çünkü bu öngöründe nefret söylemini uygulayanlar sadece hâkim gruplardır ve buna maruz kalanlarda çeşitli azınlık gruplarıdır (Massaro, Delgado & Yun’dan, Akt, Sözeri, 2012:206). Oysa atlanmaması gereken bir diğer husus, azınlık grubunda çoğunluğa karşı nefret söylemi barındıran söylemleri üretebileceği, destekleyebileceğidir.

Bir başka açıdan nefret söylemini tanımlarsak, nefret suçunun oluşum sürecinde, toplumsal tahammülsüzlük ve hoşgörü eksikliğidir. Hakim grubun azınlıklara yönelik yayınladığı mesajlarda sürekli olarak yinelenen ‘toplumda size yer yok’ düşüncesidir. Bu mesajların amaçları grup üyelerinin aktifliğini kaybetmesiyle sonuçlanır. Çok sesliliğin savunulduğu demokratik düzlemlerde şüphesiz ki var olan sisteme zarar verecektir ve herkesin en doğal hakkı olan yaşama ve katılım hakkı çiğnenmiş olacaktır (İnceoğlu ve Sözeri, 2012: 24). Nefret söyleminin bireyleri ve bireylerin içinde bulunduğu grupları doğrudan hedef alan söylemler olduğu bilindiğine göre bireyi susmaya yöneltecektir. Yani Elisabeth Noelle-Neumann(1974;1981)’ın ortaya attığı ‘Suskunluk Sarmalı Kuramında’ olduğu gibi gerçekleşmesi olasıdır. Birey eğer kitle iletişim araçlarının aktardıklarını bir ölçüt olarak algılıyorsa ve benimsediği görüş bu araçlarda yeteri düzeyde yer almıyor, dile getirilmiyorsa bunun yeterince kabul gören bir düşünce olmadığını düşünebilirler ve bunun sonucu olarak da fikirlerini beyan etmekten kaçınabilirler. Bu durum tam aksine olduğunda, kendi düşüncelerinin desteklendiğini görünce seslerini olduğundan daha yüksek çıkaracaklardır (Yüksel, 2007: 574).

1997 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi nefret söylemiyle ilgili kabul etmiş olduğu bir tavsiye kararında nefret söylemini şöyle tanımlamıştır: ‘İrkçı nefret, yabancı düşmanlığı, antisemitizm veya hoşgörüsüzlük ifade eden saldırgan milliyetçiliği de kapsamakla beraber hoşgörüsüzlüğe dayalı, diğer nefret biçimlerini yayarak herhangi bir anlamda buna teşvik eden, savunan veya haklı gösteren her türlü ifade biçimidir (Weber, 2009:3).

Bununla birlikte ‘nefret söylemi’ kavramı çok sayıda durumu kapsamaktadır:

- İlk olarak, nefretin ırkçı boyutlarda olması veya başka bir deyişle kişilere ve bu kişilerin ait olduğu gruplara yönelik nefretin yansıtılması, teşvik edilmesi ve savunulması durumudur.

- İkinci olarak, nefretin dinsel nedenler gösterilerek teşvik edilmesi. Bu duruma örnek, inananlar ve inanmayanlar, farklı mezheplere ait olanlar arasında yaşanan kışkırtma buna örnek gösterilebilir.

- Son olarak Avrupa Konseyi'nin Bakanlar Komitesi'nin 'nefret söylemi' üzerine Tavsiye Kararı'nda açıkladığı ifadelerde yer alan, 'saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezlik şeklinde ifadesini bulan' hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret türlerinin kışkırtılması kapsamına girmektedir (Weber, 2009:3).

Bu bilgiler ışığında nefret söylemi hakkında; nasıl sınıflandırılabilirliği veya beyanların tespit edilmesi konusunda nasıl bir süreç izleneceği netlik kazanmamıştır. Çünkü bu tür konuşmaların 'nefret' ifadeleri mi yoksa nefret duygusu aracılığıyla dışa vurmak yerine içinde tutulan bir duygunun olup olmadığı bilinmemektedir. Avrupa Birliği her ne kadar bu anlamda Tavsiye kararını almış olsa bile kimi durumlarda söylenen sözün nefret söylemi olup olmadığı ilk bakışta anlaşılabilir değildir. Nefret söylemi yer alan sözlerde, bazı durumlarda ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmektedir (Weber, 2009:5). 2003 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) vermiş olduğu karar bunu destekler niteliktedir. Müslüm Gündüz'ün 'Demokrat olmak dinsiz olmak demektir. Türkiye'de demokrasi despotiktir, merhamsizdir, dinsizdir. Resmi nikahtan doğan çocuklar piçtir' sözü yüzünden kendisine AİHM'de dava açılmış, karar ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmiştir (İnceoğlu, İfade özgürlüğü rahatsız edici düşünceleri de kapsar, Nisan 17).

Yukarıda anlatılan bilgilere göre, her türlü hoşgörüsüzlükten kaynaklanan ve önyargılardan beslenen nefreti yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı çıkarıcı ifade biçimleri için kullanılmaktadır. Bu doğrultuda nefret söyleminin hangi söylemsel pratiklerle üretildiği de önem kazanmaktadır. Nefret söylemi kendisini yazılı (gazete, internet, dergi vs.), görsel alanlarda yeniden üretmektedir. Nefret söyleminin üretiminde stigma(damgalama), stereotipler, ayrımcılık, homofobik ve zenofobik söylem dikkat çekmektedir (Aygül 2010: 100).

- *Stigma (damga)*: Stigma toplumun psikiyatrik bozukluğu olan insanlara karşı gösterdiği tutumlardır. Aslında toplumun göstermiş olduğu bu tutumu diğer bütün hastalık grupları içinde de gösteriyor ama bu ruh hastalığı olan insanlara karşı gösterilenler kadar yoğun ve açık bir şekilde göstermiyor. Irksal, etnik, cinsiyetçi veya dinsel bir azınlığa olduğu gibi akıl hastalarına ve AIDS hastalarına takılan olumsuz yaftanın olumsuz etkilerini anlatan bir terimdir. Damgalama süreci dört bilişsel yapı

içinde incelenir. Bunlar: ipuçları, stereotipler, önyargılı ve ayrımcılık (Aygül, 2010: 101).

- *Stereotipler*: Bir kişinin tüm özellik ve niteliklerinin o kişiye ait tipin içerdiği belli başlı özelliklere indirgenmesi, bu özelliklerin özelleştirilmesi, doğallaştırılması ve sonsuza kadar değişimin önünü kesecek biçimde sabitlenmesiyle oluşur (Stuart Hall'dan akt: Aygül, 2010: 101)

- *Ön yargı*: Genel ve özel kullanımlarda bir taraf tutma biçimidir. Bir ideolojik fikri veya bakış açısını koşulsuz desteklemek anlamında kullanılır. Ön yargı, halk arasında genellikle bir kişinin kararlarının ağırlıklı bir şekilde tek taraflı olarak ortaya çıkmasında kullanması demektir. Yine halk arasında ön yargı, bir kişinin kararlarının nesnel olmayıp öznel olduğunu ifade etmek için de kullanılır. Allport'a göre önyargı, üzerinde fazla düşünmeden kullanılan, değerlendirici hükümlerdir (1954). Einstein da ön yargıyla ilgili olarak, 'insanların ön yargılarını parçalamak, bir atomu parçalamaktan daha zordur' demiştir.

- *Ayrımcılık*: Ayrımcılık, bir kişiye ya da gruba, belli özelliklerinden dolayı önyargılı davranmaya denir. Bu davranış, pozitif ya da negatif yönde olabilir. Ancak, ayrımcılık dendiğinde genellikle negatif anlam anlaşılır. Ayrımcılık bir siyasî, dinî tercihi benimseyenlere (dinî ayrımcılık) ya da bir ırka, cinsel yönelime, cinsiyete, yaşa karşı olabilir (bkz: ırkçılık; homofobi; bifobi; cinsiyet ayrımcılığı; transfobi; yaşçılık). AB Yönergeleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına dayanarak ayrımcılığı şu şekilde tanımlanabilir: 'Ayrımcılık terimi, ayırma, dışlama, kısıtlama veya renk ırk, cinsiyet, dil, din, ulusal ya da toplumsal köken, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, mülkiyet, doğum, siyasi veya diğer görüşlere dayalı olarak gerçekleştirilen ve bütün hak ve hürriyetlerin herkes tarafından tanınmasının ve kullanılmasının engellenmesi veya tanınmasının ve kullanılmasının sınırlandırılması olarak anlaşılabilir (Ataman, 2012: 66).

- *Homofobi*: Homofobi, eşcinsellere ya da eşcinselliğe karşı duyulan irrasyonel nefret, korku, hoşnutsuzluk ya da ayrımcılık. Geniş manası ile diğer cinsel yönelimlere sahip olan LGBTT kişileri de içerir. Sıfat olarak, homofobik şeklinde kullanılır. Homofobi sadece psikiyatrik bir kavram değildir. Her 48 saatte bir, eşcinsel bir kişi-

nin, homofobiyle bağlantılı şiddete maruz kalarak öldürüldüğü tahmin edilmektedir. Uluslararası Af Örgütü'ne göre yaklaşık 70 ülkede eşcinsellere zulmedilmektedir ve sekiz ülkede eşcinsellere idam cezası verilmektedir.

- *Zenofobi*: Yabancı korkusu-nefreti anlamında olup, Yunanca ξένοσ (xenos,yabancı) ve φόβος (phobos,korku) kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. Kişinin yabancılardan ya da bir şekilde kendisinden farklı olan insanlardan korkmasına ve nefret etmesine verilen addır. Değişik olanın tehlikeli olduğu düşüncesiyle oluşan bir korkudur.İrkçılık da bazen zenofobinin uç bir türü olarak nitelendirilmektedir.

Sterotipler sadece kendi başlarına zararlı olmakla kalmayıp önyargı ve ayrımcılığı besleyerek de zarar verirler. Ansiklopedi okuyan zencilerin zekalarının sınırlı olduğuna yönelik bir inanç varsa o zenci çocukları eğitmek için neden zaman ve para harcamalı? Burada kullanıldığı şekliyle "ayrımcılık" grup üyelerinin aleyhine davranmayı ya da grup üyelikleri nedeniyle onlara haksızlık yapmayı içerir. Daha özelden "kişisel ayrımcılık" kişiler tarafından yapılan ayrımcılığa (ör. Yahudileri işe almayan bir müdür), "kurumsal ayrımcılık" ise organizasyonlar ve diğer kurumlar tarafından uygulanan ayrımcı politikalara ve uygulamalara yöneliktir (ör. Yahudi karşıtı göçmenlik politikası). Önyargı, stereotipleme ve ayrımcılık genelde bir arada görülür, ancak biri olmadan diğerinin olması da mümkündür (Hill, 2003:2).

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında, nefret söyleminin oluşmasında etkili olan ve suça dönüşme sürecinde aktif olarak kullanılan unsurları açıkladıktan sonra, nefret söyleminin nefret suçuna nasıl ve hangi koşullarda dönüştüğünü anlamak için nefret suçlarını incelenmesi gerekmektedir.

1.3.3. Nefret Söyleminin Nefret Suçuna Dönüşmesinde Medyanın Rolü

Nefret suçları önyargı suçları olarak da isimlendirilebilir. Nefret suçları adı verilen bu suçlar toplum için çok büyük tehlikeye sahiptir. Çünkü nefret suçları failin din, dil, ırk, etnik köken, engelli olma, cinsiyet ve cinsel yönelimi gibi özelliklerden birisine sahip olmasından dolayı işlenebilir. Bu özelliklere sahip olan kişiye yapılan saldırı aslında o gruba ait olan bütün bireyleri etkileyecek ve onları hedef almış olacaktır (Herek, 1989:948-949). Ceza kanununda yer alacak şekilde herhangi bir şidde-

te maruz kalan birey bu şiddete sadece sahip olduğu bir özellik veya yapmış olduğu bir seçimden dolayı maruz kalıyorsa kısacası suçun işlenmesinde bir önyargı bulunuyorsa bu bir nefret suçudur.

Nefret suçlarını tam olarak anlayabilmemiz için önce suç kavramına açıklık getirmemiz gerekmektedir. Suç ahlak kurallarına aykırı davranış ya da yasalara aykırı davranış olarak iki şekilde tanımlanmaktadır Becceria, suçun tanımını yaparken şu ifadeleri kullanmıştır:

‘... yurttaşların güvenlik ve özgürlüklerine karşı yapılan saldırılar en ağır suçlardır. Halktan/sıradan kişilerin tasarlayarak adam öldürmesinin ve hırsızlıkların yanı sıra, seçkinlerin ve yargıçların işledikleri bu türden suçlar da aynı sınıfa girerler. Çünkü böyle bir durum, adalet ve ödev düşüncelerini yıkarak ve bunların yerine en güçlü olanın haklı olduğu inancını geçirerek yarattığı derin ayrılık ve etkiyle uyukları ve yurttaşları sarsar’ (Beccaria’dan akt, Ataman, 2012: 59).

Yukarıdaki tanımdan yola çıkarak, 250 yıl önce bu tanımları yapan Beccaria’nın nefret suçunu öngören bir tanım yaptığını söyleyebiliriz (Ataman, 2012: 59).

1.3.4. Nefret Suçunun Tanımlanması

Nefret suçu terimi medyada ilk kez 1986 yılında Amerika kullanılmıştır. Beyaz bir grup öğrencinin siyah bir kişiye gerçekleştirdiği saldırıdan sonra, medyada yer alan haberlerde ırkçı saldırıyı nefret suçu olarak tanımlandığı tespit edilmişti. Nefret suçlarının kapsadığı alan ırka yönelik işlenen suçlarla sınırlı kalmayıp, 1990’ların gelmesiyle artık ‘ırk, din ve inanca’ yönelik yapılan saldırılar için de kullanılmaya başlandı. Aynı zamanda ‘cinsel yönelim, ulusal köken, engellilik durumu ve toplumsal cinsiyete’ yönelik işlenen suçları artık nefret suçları başlığı altında görmek mümkün oldu (Alğan ve Şensever, 2010:9). Nefret suçları teriminin yakın tarihe dayanması, bu suçların önceden işlenmediği anlamına gelmemektedir. Nefret söylemi kavramının yeni yeni altının doldurulması bu tip suçların bu başlık altında değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Geline nokta itibariyle önlemler alınmaya çalışıldığı sonucuna ulaşılabilir. Nefret söylemi, ırkçılık, milliyetçilik, antisemitizm ve cinsiyetçilik gibi konularda ortaya çıkan yeni toplumsal hareketlerdir ve bu hareketlerin suça yönelmesiyle başladığı mücadele de nefret suçlarıdır (Alğan ve Şensever, 2010:9-10). Yaşanılan bu gelişmeler nefret suçlarına yasal düzenlemelerin getirilmesi zorunlu hale geldi. İlk yasal süreç Amerika’dan başladı ve Avrupa’ya doğru yayıldı. ırkçı-

lık ve hoşgörüsüzlüğe karşı Avrupa Konseyi (European Commission Against Racism and Intolerance – ECRI) 2002 yılında ‘7 No’lu bir genel Politika Tavsiyesi’ yayınladı. İçlerinde Türkiye’nin de bulunduğu Avrupa Konseyi üyesi ülkelere yasal düzenlemelerde ırkçılıkla ve bununla mücadele amacıyla, ırkçı önyargıyla işlenen suçlara yönelik ağırlaştırıcı etmenler getirmesini önerdi. ECRI, 29 Haziran 2007 tarihinde bir tavsiye kararı daha yayınladı. Yayınladığı ‘11 No’lu Genel Politika Tavsiyesi’nde nefret suçlarının kayıt altına alınmasını ve yayınlanmasını önermektedir (Binark, 2010: 14). AGİT’e katılımcı üyeler arasında dünyanın birçok yerinden ülkeler bulunmakta. Bu ülkeler, Avusturya, Belçika, Kanada, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Almanya, Finlandiya, Fransa, İrlanda, Polonya, Slovakya, İsveç, Britanya ve ABD’de işlenen nefret suçları hakkında istatistiki veriler toplanmakta ve bunları yayınlamaktadır (Alğan ve Şensever, 2010:14). Kanada İnsan Hakları Mahkemesi, ayrıntılı olmasa da nefret mesajlarına yönelik on bir göstergeyi şu şekilde sıralamıştır (Akdeniz’den Akt, Binark, 2010:15-16):

- *The Powerful Menace Hallmark- Güçlü Tehdit Özelliği:* Toplumda azınlıkta olan gruplara güçlü bir tehdit gözüyle yaklaşır. Tehdit olarak gördüğü her kesimi kontrol altına almaya çalışır ve denetler. İfade özgürlüğü kısıtlanır, bu azınlıkların ellerinden geçimleri, mutlulukları ve refahları alınır.

- *The True story Hallmark- Gerçek Hikâye Özelliği:* Gramsci’nin organik aydınlarına işaret eder. Çünkü bu özellik toplumda yer alan saygın kişilerin, bilirkişilerin hedef grupla ilgili yaptığı açıklamalar referans gösterilir. Gerçek hikâyeler, haberler ve bilirkişiler konuşturularak toplum üzerinde savunulan düşüncenin gerçek olduğuna inandırılmaya çalışılır

- *The Predator Hallmark- Yıkıcı Özellik:* Hedef grup olarak çocuklar, yaşlılar ve savunmasızlar tasvir edilir.

- *The Cause of Society’s Problems Hallmark- Toplum Sorunlarının nedeni:* Antisemitizmi içine alarak açıklayabileceğimiz bir durumdur. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Almanya’da yaşanan bütün sorunlardan Yahudilerin sorumlu tutulması örnek olarak gösterilebilir. Bütün sorunların temelinde hedeflenen grubun olduğu savunulur.

- *The Dangerous or Violent by Nature Hallmark- Tehlike ya da şiddet:* Nefret söylemine maruz kalan hedef grup, doğuştan/ doğası gereği tehlikeli ya da öfkeli olmakla suçlanır.

- *The No Redeeming Qualities Hallmark- Yükümlülüğü Yerine Getirememe:* Mesajlar, hedef grubun yükümlülüğünü yerine getirecek vasıftan yoksun olduğunu, yetersizliklerini ve kötü olduğu mesajını yaymaktadır.

- *The Banishment Hallmark- Uzaklaştırma/Sürgün özelliği:* Mesajlar, bu grubun kendi insanlarından uzaklaştırılmasına yöneliktir. Hedeflenen grubun toplumdan ayrı tutulması ve yok edilmesini sağlayarak, diğerlerinin bu grubun vereceği zarardan kurtulması gerektiğini savunur.

- *The Sub-human Hallmark- İnsanlık dışı özellik:* Söyleme maruz kalan hedef grup, kıyaslamalarla ve haşarat gibi hayvanlara benzetmelerle yapılır. Hedef alınan grubun insan dışı özellikleri olduğu defalarca vurgulanır.

- *The Inflammatory Language Hallmark- Kışkırtıcı Dil özelliği:* Söylem içerisinde yer alan mesajlarda kullanılan dilin kışkırtıcı, aşağılayıcı olarak kullanılması durumudur. Dilin bu şekilde kullanılma amacı aşırı nefreti topluma aşılmasıdır.

- *The Trivialising or Celebration of Past tragedy Hallmark- Geçmiş Bir Trajedinin Önemsizleştirilmesi ya da Kutlanması Özelliği:* Mesajların, hedef grubun üyelerini içeren geçmiş trajedi ya da zulmü önemsizleştirilmesi ya da kutlanması durumudur.

- *The Call to Violent Action Hallmark- Şiddet Eylemine Çağrı Özelliği:* Söylemin artık son basamağıdır. Çünkü söylemin son bulması gerektiği ve toplumun hedeflenen gruba karşı şiddet eylemlerine geçmesi söylenir.

Yukarıda anlatılan maddelerde, nefret söyleminin nefret suçuna nasıl dönüştüğünü ve söylemin nefret başlığı altında nasıl sınıflandırıldığı aktarılmıştır. Bu noktaların iyi anlaşılması çalışmanın devamı için önem teşkil etmektedir.

Bu noktada Kanada İnsan Hakları Mahkemesi'nin nefret suçları kapsamında incelenmesine karar verdiği 'nefret mesajlarını' kategorize edilmiş halinin verilmesi

çalışmanın gidişatı açısından önem göstermektedir. Nefret suçu tanımını şüana kadar en kapsamlı şekilde yapan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)'dir. AGİT'in nefret suçunu şöyle tanımlar:

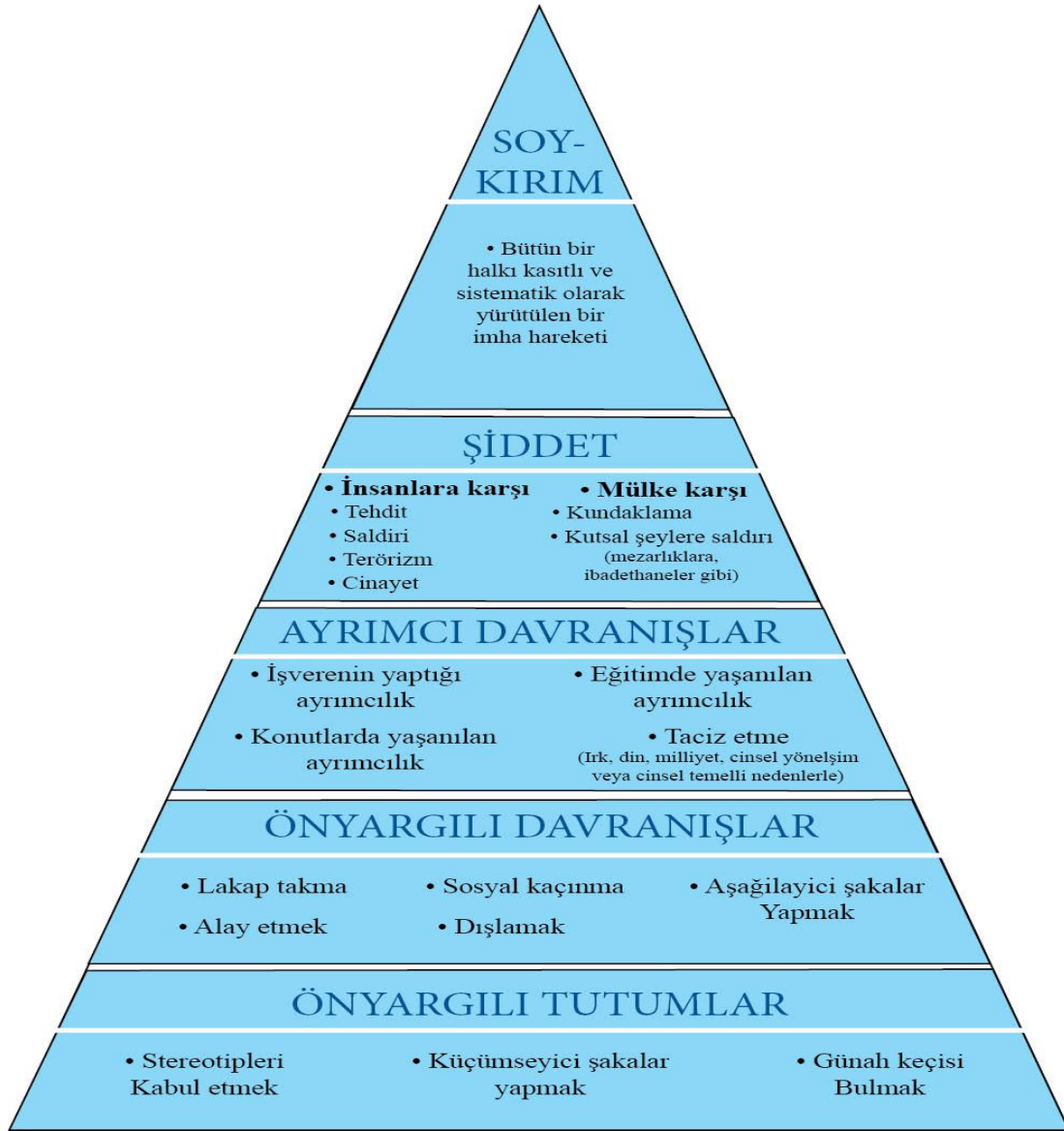
- 'Nefret suçu, mülk ya da suçun hedefi B şikkında tanımlandığı gibi bir grupla gerçek ya da varsayılan bağlantısı, ilgisi, ilişkisi, destekçisi ya da üyesi olduğu için seçilerek, mülke ya da kişiye karşı işlenen herhangi bir suçu kapsamaktadır.

- Grup üyelerinin genel özellikleri gerçek ya da varsayılan ırk, ulus ya da etnik orijin, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, fiziksel ya da zihinsel engellilik, cinsel kaynaklı ya da diğer benzer unsurlara dayandırılabilir'

Bunun sonucunda şu noktaya ulaşılabilir, 'önyargılı bir motivasyonla birlikte cezai bir suçun işlenmiş olması'. Nefret suçlarının ilk unsuru, sıradan ceza kanunları kapsamında suç oluşturan bir eylemin gerçekleşmesidir. Ülkelerin yasalarında bazı farklılıklar bulunmasına rağmen, söz konusu cezai eylemler konusunda ülkelerin benzediği nokta şiddet eylemleri olmasıdır. Nefret suçlarına ilişkin ikinci unsur olan önyargılar ise, onu bu suçlardan ayıran noktalardır. Suçu işleyen saldırgan, hedef aldığı kişiyi gözdağı vermek istediği grubu düşünerek saldırır. Hedef bir ya da birden fazla kişi ya da belli bir özelliği olan grupla özdeşleşmiş ise mülkiyet olabilir. Koruma altındaki özellik ırk, dil, ulus ya da benzer nitelikteki diğer genel faktörler gibi 'grup' tarafından paylaşılan bir özelliktir (Ataman, Cengiz, 2009:14).

Nefret suçları aşağıdan yukarıya doğru bir süreç izlemektedir. The Pyramid of Hate (Nefret Piramidi) bunu şöyle açıklar:

Şekil 1: Nefret Piramidinin Basamakları

(www.archive.adl.org)

Nefret söylemi piramidi uluslararası platformda kabul görmüş bir çalışma sonucu oluşturulmuştur. Bu piramidin en altında stereotipleri kabul etmek, küçümseyici şakalar yapmak, günah keçisi bulmak gibi ön yargılı tutumları vardır. Burada aslında diğer insanları sınıflandırarak nefret söylemi ve nefret suçlarına ilk adımın atıldığı ifade edilmektedir. Küçümseyici tavırlar takınarak ya da insanları yapılan hataların sorumlusu gibi göstererek ön yargılı tutumları sergilemekle kalmıyor aslında bir ayrışmanın da temelleri atılmış oluyor. Nefret piramidinin bir üst seviyesinde, nefret

söyleminin aslında nefret suçuna dönüşmesi anlatılıyor. Artık takınılan tavırların hareketlere dökülmüş şekilde ifade edildiği görülmektedir. Lakap takarak, alay ederek, dışlayarak veya aşağılayıcı şaka yaparak, sosyal olarak azınlıkları dışlayarak, bir ayrışma süreci başlatılmakta ve o insanı dahası o insanın ait olduğu bütün kesimin reddedildiği vurgulanmaktadır. Örnek olarak, çoğunluğu Hıristiyan ailelerin yaşadığı bir ülkede, Hıristiyan gençlerden oluşan gençlerin ve onların arkadaşı olan Müslüman gencin söylenilen durumla karşı karşıya kalması muhtemeldir. Çünkü yaşam şekillerine saygı duymak yerine yargılamak o insanı dışlamaya ve onun üzerinden onun ait olduğu kesimi dışlamayı hedeflemektedir. Piramidin bir üst seviyesi olan ayrımcı davranışlar, toplum içerisinde artık ayrışmanın daha katı olduğu noktaları göstermektedir. İşverenin yaptığı ayrımcılık, konutlarda yaşanan ayrımcılık, eğitimde yaşanan ayrımcılık, farklı dil, din, milliyet veya cinsel yönelimlerden dolayı taciz etmek toplumsal hayatta nefret söyleminin vücut bulmuş halidir. Bu konuya örnek olarak, bir patronun bir çalışanı sırf milli kökeninden dolayı işe almamasını gösterebiliriz. Piramidin son seviyesinden önce bulunan şiddet seviyesi, insanlara karşı, mülke karşı, yapılanlar olarak ayrılmaktadır. İnsanlara karşı yapılan nefret, şiddet, tehdit, saldırı, terör, cinayet gibi sonuçlarla sonuçlanırken, mülke karşı yapılan, kundaklama, kutsal şeylere saldırı gibi kendini göstermektedir. Şüphesiz ki bu konuya verilebilecek örnek sayısı çok fazladır. Ancak olayın medyaya yansımış olması ve bu yansımanın da çok ses getirmiş olması açısından Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink'in öldürülmesi en uygunu olacaktır. Nefret piramidinin son basamağı olan soykırım, artık birey, birey üzerinden bir kesimin zarar görmesi, dışlamak şeklinde değil de, o kesime ait her şeyin yok olmasını istemek ve bu yönde hareket etmesini sağlamaktır. Bu konu içinde verilebilecek en iyi örnek 2. Dünya Savaşı'nda Almanların ünlü lideri Adolf Hitler'in, Almanya'da yaşayan Yahudi halka karşı yürütmüş olduğu yok etme politikası olacaktır.

Nefret söylemi ve nefret suçları kendi içerisinde bu şekilde gerçekleşmektedir. İktidar sahipleri, söylemi yönlendiren kişilerin kötü niyetli olması durumunda, bu duyguları geniş kitlelere de aşlamak ve/veya vermek isteyeceklerdir. Bunun içinde kitle iletişim araçlarını etkin bir şekilde kullanmak isteyecektir. Bu sebeplerden dola-

yı, medya içerisinde nefret suçları ve nefret söyleminin nasıl yer aldığını bilmek çalışmanın bütünlüğü açısından önem göstermektedir.

1.3.5. Türkiye’de ve Dünyada Nefret Söyleminin Nefret Suçuna Dönmesinde Medyanın Etkisi

Medyada nefret söyleminin iki boyutu vardır. İlki aşağılayıcı, hakaret içerici nitelikte olanıdır. Bu aşamada hedef alınan grup söylemlerle, dilin etkin kullanımıyla aşağılanıp, yok sayılabilir. Hedef alınan gruba yönelik başlıklar, manşetler özenle seçilip, toplumun genelinde bu grup hakkında olumsuz bir tavır oluşturması beklenir. İkinci boyut ise tahrik veya teşvik edici olmasıdır. Yani hedeflenen gruplara yönelik yasadışı eylemlerde bulunmayı teşvik eder. Her nefret söylemi içinde nefret suçunu barındırmayabilir; ancak nefret söyleminin bu denli destek bulması ve sesinin yüksek çıkması nefret söyleminin nefret suçuna dönüşmesine katkı sağlayacaktır. Kimi durumlarda nefret söylemi nefret suçuna dönüşmese bile, bu o söylemi göz ardı etmenin doğru olduğu anlamına gelmemektedir (Karaköse, 2011: 1).

Nefret söylemi üzerine bu söylenenlerden sonra nefret söyleminde dikkati çeken en önemli unsur ne oldu? Bu sorunun cevabı, nefret duygularıyla işlenmiş yazılı basın tarafından hedef haline getirilmiş Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink’in öldürülmesine kadar giden sürece medya epey bir katkı sağlamıştır. Ogün Samast yazdığı mektupta suçu işleminde basının kışkırtması olduğunu itiraf etmişti (Ogün Samast da Basını Suçladı, 2011: Nisan 5).

Hrant Dink’in ölümü üzerine Uluslararası Hrant Dink Vakfı tarafından Türkiye’de başlatılan ‘Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi’ isimli çalışmayla medyanın kışkırtan, karalayan ve ötekileştiren diline dikkat çekilmek isteniyor. Uluslararası Hrant Dink Vakfı tarafından yürütülen bu çalışmayla nefret söylemiyle mücadelenin yollarını tartışmak ve sonuçlarını ortaya koymak için çalışılıyor. Çalışma içerisinde birçok akademisyen ve gönüllü araştırmacı bulunuyor. Yapılan çalışmalar, analizler ve elde edilen sonuçlar www.nefretsoylemi.org adresinden yayınlanıyor. Bu sitede çalışan gönüllü akademisyen olan veya olmayan kişilerin ortaya koydukları veriler ve yaşadıkları süreç, aşağıda anlatıldığı gibidir:

Uluslararası Hrant Dink Vakfı'nın 2009 yılında başlattığı çalışmayla Türkiye'de ulusal gazetelerde etnik ve dini aidiyeti hedef alan söylemlere odaklandılar. Araştırmada vakıf gönüllüleri her gün, tiraj sıralamasında spor ve ekonomi gazetelerini dahil etmeyerek, ilk 30 gazete içinde yer alan 24 gazeteyi rastgele yöntemle dördünü taradılar. Araştırmacılar Pazar günleri yayınlanan iki gazeteyi de araştırmaya dâhil ettiler. Araştırmacılar, taradıkları gazetelerde yalnızca ana gazetelerdeki yani ilk değerlendirmeye alınan 4 gazetede yer alan haberler ve köşe yazıları dikkate aldılar. Bunun haricinde kalan ögeler (ilanlar, ekler) çalışma kapsamı dışında bırakıldı. Süregelen araştırma halen devam etmektedir ve sonuçları belli dönemlerde yayınlamaktadır. Araştırmada yer alan haberlerin taranması aşamasında, etnik ve dinsel söyleme yer veren haberlerle köşe yazıları önce olumlu-olumsuz-nötr olmak üzere kategorilere ayrıldı. Ardından doğrudan ya da dolaylı yoldan olumsuz ifade içerenler belirlendi. Bunlar arasında nefret söylemi içerdiği tespit edilen veriler içerik analizine tabi tutularak söylemlerine göre kategorilere ayrıldı. Sözeri bu veriler ışığında söylemlerin içerdikleri bilgilere göre ayrılması verilerin analizlerinde büyük kolaylık sağlayacağı değerlendirilmesinde bulunulmuştur. Hedeflenen toplumsal gruplara yönelik yapılan söylemlerde ortaya çıkan verilerin değerlendirilmesi bakımından kategorize edilmesi elde edilecek verilerin gerek sınıflandırılmasında gerekse netliği açısından önem arz etmektedir. Daha önce yapılan içerik analizinde çalışmaları ve ülkeye özgü dil, kültür gibi faktörler dikkate alınarak aşağıdaki kategorilendirme çalışmasına yer verilmiştir,

1) *Abartma/ Yükleme/ Çarpıtma*: Bir kişi ya da olaydan yola çıkarak bir topluluğa yönelik olumsuz genellemeleri, çarpıtmaları abartmaları olumsuz atıfları içeren söylemler bu kategori altına girecektir

2) *Küfür/ Hakaret/ Aşağılama*: Bir topluluk hakkında doğrudan küfür, aşağılama, hakaret içeren (örn: kalleş, kanı bozuk vb) söylemlerin yer aldığı kategori altında kayda alındı

3) *Düşmanlık/ Savaş Söylemi*: Bir topluluk hakkında düşmanca, savaşı çağrıştıran ifadelerin yer aldığı söylemler bu kategori altında değerlendirildi

4) *Doğal Kimlik Ögesini Nefret Aşağılama Unsuru Olarak Kullanma/Simgeleştirme*: Doğal bir kimlik ögesinin nefret, aşağılama unsuru olarak kullanıldığı, simgeleştirildiği söylemler için oluşturulan bir başlıktır. Örnek olarak ‘Senin annen Ermeni zaten’ ya da ‘Senin soyadın Davutoğlu mu Davutyan mı?’ cümleleri verilebilir (Sözeri, 2012: 210).

Kişinin nefret suçunu işlemesinin altında yatan sebebin, öteki olarak görüldüğü gruba dâhil bir kişiye ruhsal veya fiziki zarar vererek o kişi üzerinden grubuna gözdağı vermek olduğu görülmektedir (Çolak, 2011:63-69). Nefret saiki ile işlenen bu tür suçların geçmişi uzun olmakla beraber, bu konuda yapılan çalışmaların tarihi 1980’lere dayanmaktadır (Çolak, 2011:63-69). Hrant Dink cinayetine medya çanak tutmadı, yani hedef yaratma sürecinde aktif rol oynayan medya nefret suçunun arkasında durmadı. Yeni Balıkesir Gazetesi’nin (24.01.2007) atmış olduğu ‘Ulusal basın cinayeti oldukça abarttı’ başlığı da bunu destekler nitelikte (Köker ve Doğanay, 2010:108).

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, devletlere, ulusal yasalar çıkarmak için ortak ölçütler belirlemesini önermektedir. Bu öneride nefret söyleminin sahibi ile bunu yayımlayan medya kuruluşunu birbirinden net olarak ayırt edilmesini tavsiye eder. Ayrıca komite nefret söyleminin medya aracılığıyla yayılmasının daha zararlı ve etkili olacağına dikkat çeker (Weber, 2009:12-15). Aynı zamanda Bakanlar Komitesi’nin, Avrupa İrkçılık ve Hoşgörüsüzlükle Mücadele Komisyonu’nu (ECRI) 7 sayılı genel Politika Tavsiye Kararı’nda ‘renk, ırk, din, din, milliyet, ulusal veya etnik köken gibi bir gerekçeyle bir grubun ya da kişinin hakir görülmesinin yine aynı şekilde bu sebeplerden dolayı bir grubun ya da kişinin kendini üstün olarak gösterip ele almasını ırkçı söylem olarak değerlendirilmiştir (Weber, 2009:12). Buradan yola çıkarak mesleklerini yapan gazetecilerin nasıl ve hangi bilinçle kamuoyunu bilinçlendirmeleri gerektiği konusunda çeşitli çalışmalar yapılmakta, bunun sonucunda da bazı tavsiye kararları alınmaktadır. Bu anlamda UNESCO’nun 1983 yılında Paris toplantısında kabul ettiği ‘Profesyonel Gazetecilik Etiği Uluslararası İlkeleri’ örnek gösterilebilir. Profesyonel Gazetecilik Etiği Uluslararası İlkeleri’nin 8. maddesinde, gazetecinin görevlerini şöyle tanımlar; ‘Gazeteci, barış, demokrasi, insan hakları, toplumsal ilerleme ve ulusal özgürleşim gibi evrensel insani değerleri savunur...’

İlkelerin 9. maddesinde ise gazetecinin de bir insan olduğu ve insani değerlere bağlı olması gerektiğini söyler. Bir gazetecinin savaşı toplumsal refahı sağlamak olmalıdır, bunun için savaş vermelidir. Toplumda şiddeti, nefreti, ayrımcılığı, baskıyı haklılaştıracak bir gazetecilik anlayışı içinde bulunmaması gerektiği vurgulanır (İnceoğlu ve Sözeri, 2012: 25).

Bu konuda Türkiye’de de bir takım çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC)’nin de hazırladığı 1997 tarihli Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumlulukları bildirgesi gazeteciyi şöyle tanımlıyor;

Gazeteciler, barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapamaz. Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz (www.tgc.org.tr).

Dünyada ve Türkiye’de yaşanan bu gelişmeler, nefret suçları ve nefret söyleminin etkili olmasında medyanın büyük bir role sahip olduğunu göstermektedir. Medya aitlik yapısından ziyade yukarıda yapılan çalışmalarda doğrudan medya çalışanlarına yönelik bir tanımlama getirilmiştir. Medya profesyonellerinin, meslek anlayışlarını yukarıda sayılan hususlarda gerçekleştirmeleri durumunda, medya nefret söylemine ve nefret suçlarına katkı sağlamayacaktır. Hedeflenen grup ve hedef gösteren gruplar arasında medya bir kışkırtıcı değil aksine birleştirici bir rol üstlenmelidir. Hrant Dink cinayetinde medyanın yukarıda bahsi geçen hususlara ne kadar dikkat ettiği ve ne kadar meslek ilkelerini ‘barış’ yönünde kullandığı halen devam etmekte olan bir tartışmadır. Nefret suçlarının önlenmesinde nefret söyleminin içerdiği medya metinleri analiz edilmeli ve olası durumların önüne geçmek için yetkililerle işbirliği içinde olunmalıdır. Ancak nefret söyleminin tespiti oldukça zorlu bir süreçtir ve disiplinli çalışmalar gerektirir. Devletin veya hükümetlerin nefret söyleminin istatistikî veriler tutması, nefret söyleminin tarafsızlığını ortadan kaldıracığından çalışmaları da riske edebilir. Bu yüzden bu verilen tutulmasında, işlenmesinde ve paylaşılmasında sivil toplum kuruluşlarına büyük işler düşmektedir. Sivil toplum kuruluşları yaptıkları çalışmalarda nefret söylemine karşı geliştirilen düzenlemeler genel

olarak üç başlık altında toplanmaktadır. İlk görüş, nefrete maruz kalan ya da kalabileceği gruba hakaret etmeyi ve nefreti aşılmasını yasaklamayı savunur. İkinci görüş ise kişinin ait olduğu gruba ya da bir ulusa karşı hakaret etmeyi yasaklar. Üçüncü görüşü de tarihsel olarak kesinlik kazanmış olayların reddinin yanlışlığını savunur. Bu görüşe verilebilecek örnek, Nazi ideolojisi ve onların II. Dünya Savaşı'nda gerçekleştirdikleri Yahudi soykırımını reddetmek olacaktır (Ataman, 2012: 68-69).

Türkiye'de sivil toplum örgütlerinin yanı sıra uluslararası kabul görmüş sözleşmelere de katılmaktadır. Bilişim Suçları Sözleşmesi'ne ek olarak hazırlanan 2003 tarihli Bilişim Suçları Sözleşmesi Ek Protokolü, bunlardan bir tanesidir. Sözleşmenin ek Protokolü, iletişim araçlarında kullanılan söylemlerde nefret tespit edilmesi halinde bunların yasaklanmasını kapsamaktadır (Ataman, 2012:68). Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, 10 Kasım 2010 tarihinde Bilişim Suçları Sözleşmesi'ni imzalamıştır; ancak nefret söylemini kapsayan Ek Protokolü imzalamamıştır (Ataman, 2012:68).

Yukarıda da söylediğimiz gibi nefret suçlarına veya söylemlerine yönelik istatistiklerin tutulması çözüm aşamasında ortaya koyulması bakımından çok önemlidir. FBI kategorik olarak 'ırksal, dinsel, cinsel yönelim, etnik/ulusal köken ve engellilikle ilgili önyargı' nedeniyle gerçekleşen nefret suçları hakkındaki verileri 1995 yılından günümüze kadar toplayıp sitesinden her yılsonunda açıklamaktadır. 1996 Yılından 2010'a kadar nefret suçlarının en fazla işlendiği yıl 2001 yılıdır, yani 11 Eylül saldırılarının olduğu zamandır. 1996 yılında, 8.759, 1997 yılında 8.049, 1998'de 7.755, 1999'da 7.878, 2000'de 8.063, 2001'de 9.730, 2002'de 7.462, 2003'de 7.489, 2004'de 7.649, 2005'de 7.163, 2006'da 7.722, 2008'de 7.783, 2009'da 7.789 ve son olarak 2010 raporunda 6.628 nefret suçu olayı gerçekleştiğini raporlaştırmışlardır (fbi.gov, 22.08.2012). Bu rapor sonuçlarından yola çıkarak nefret suçlarının yıllara göre azaldığını ve arttığını söylemek mümkün değildir. Çünkü bu tür suçların yıllara göre değişiklik gösterdiği rakamlarla gösterilmiştir.

Amerika'dan başka dünyada bu anlamda verileri düzenli olarak tutan ve nefret suçlarıyla mücadele eden ülkeler birçok Avrupa ülkesi de bulunmaktadır. Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Finlandiya, İngiltere ve Galler, İsveç, Norveç ve Polonya bazıları-

dır. Norveç nefret suçlarıyla uzun yıllardır mücadele eden bir ülke ve bu mücadelede büyük başarılar sağlamıştı. Ancak 2011’de Oslo’da gerçekleştirilen saldırı nefret suçlarıyla kaygıların yeniden başlamasına neden oldu (Ataman, 2012:70). Norveçli saldırgan Anders Behring Breivik bu saldırıyı gerçekleştirmek için dokuz yıl hazırlık yaptığını söyledi. Saldırıyı gerçekleştirme amacını ‘Avrupa’yı kültür Marksizmi ve İslamlaşmaktan kurtarmak için gerçekleştirdiğini (Katliam için dokuz yıl, 2011, Temmuz 24) açıklayan Breivik, nefret suçlarıyla mücadelede alınması gereken çok yol olduğunu gösteriyordu.

Nefret suçlarıyla mücadelede verilerin tutulmasının önem teşkil ettiği vurgulanmalıdır. Çünkü nefret suçlarının nasıl bir artış sergilediği bu veriler ışığında açığa kavuşturulabilir ve bu yöntemle de nefret suçlarının bir grafiği oluşturulabilir. Yukarıda açıklanan rakamlar doğrultusunda devletin bu konuda adımlar atmasının önemli olduğu; ancak bunların yetersiz kaldığının altı çizilmelidir. Bu noktadan yola çıkılacak olursa, nefret söylemi ve nefret suçlarıyla ilgili farklı sivil toplum örgütlerinin çalışmalar yapması önem göstermektedir.

1.3.6. Nefret Söylemine İlişkin Yapılmış Çalışmalar

Bilindiği üzere nefret söylemi veya nefret suçları bir süredir sosyal hayatın içerisinde yer almaktadır. Gerek nefret söylemi gerekse bu söylemin suça dönmüş hali olan nefret suçları aslında hep var olan ancak son zamanlarda sık sık daha popüler hale gelmiş bir olgudur. Çalışma alanının ve bu kavramların Türkiye için yeni olması araştırmacıların bu alana yönelmesiyle ve yeni çalışmaların ortaya koyulmasıyla şüphesiz ki aşılacaktır. Özellikle Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink’in öldürülmesi sonucunda medyanın ve kamuoyunun da ilgisini çeken nefret söylemi ve nefret suçları, yapılan çalışmalarla daha da iyi anlaşılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda yapılan çalışmalardan olan ve yazılı basında nefret söyleminin üretilme sürecini anlamaya yönelik Balcı ve Gölcü tarafından gerçekleştirilen ve ABD’de yayınlanan ‘Hate Speech In Turkish and Israel Press: A Comparison Analysis Of Mavi Marmara Raid’ makalesinde konuyla ilgili önemli analizleri bulunmaktadır. Türkiye basınından Vakit ve Yeni Şafak Gazeteleri ile İsrail basınından Haaretz ve The Jerusalem Post gazeteleri araştırma kapsamında ele alınmıştır. Sonuç olarak, yazılı basının nefret söyleminin üretilmesinde ve aracılık etmesinde önemli bir rolü

olduğuna varılmıştır. Buna ek olarak diğer gerçekleştirilen bir çalışma ise Aydın tarafından gerçekleştirilen ‘Türk basınında nefret söylemi: Mavi Marmara Örneği’ isimli makalede Türkiye basını daha detaylı olarak ele alınmıştır. Zaman Gazetesi, Taraf Gazetesi, Yeni şafak ve Vakit Gazetesi araştırma kapsamında incelemeye dâhil edilmiştir. Çalışmanın sonucunda Türkiye basınından özellikle Vakit ve Yeni şafak Gazetelerinin nefret söylemini körüklediği ve en çok örneğin rastlandığı gazete olmuştur. Taraf Gazetesi diğer iki gazeteye oranla daha az örneği barındırdığı tespit edilirken, Zaman Gazetesinin en az örneği barındırdığı vurgulanmıştır. Yapılan her iki çalışmada olayın gerçekleştiği tarihten itibaren ilk 5 günü kapsayacak şekilde ele alınmıştır (Aydın, 2012:222) Bunlara ek olarak Aygöl’ün yüksek lisans tezi olan ‘Yeni Medya’da Nefret Söyleminin Üretimi: Bir Toplumsal Paylaşım Ağı Olarak Facebook Örneği’ nefret söyleminin yeni medyada yayılımını anlamak açısından önemli bir örnektir. Bu alışma sonucunda sosyal paylaşım ağı olan ‘Facebook’un nefret söylemine nasıl ne şekillerde aracılık ve üreticilik yaptığını göstermektedir. Çalışma kapsamı haber metinlerini incelemekten ziyade, birey ağırlıklı nefret söyleminin nasıl üretildiğini göstermek olan bu çalışma da ırkçı, homofobik, mezhep ayrımcılığını yayan nefret içerikli örgütlenmeleri incelemiştir (2013).

Konu ile ilgili yapılan bir diğer çalışmada Hrant Dink Vakfı tarafından gerçekleştirilen “Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi” izleme çalışmasının Mayıs-Ağustos 2012 tarihlerini kapsayan raporudur. Raporda geleneksel medyanın kimi zaman ürettiği kimi zaman da aracılık ettiği nefret söyleminin sayısal verileri, söylemin türü ve hedef aldığı gruplar, ayrıntılarıyla ortaya konmuştur. Çalışma kapsamında sadece haber metinleri incelenmiştir (www.hrantdink.org)

İKİNCİ BÖLÜM

MAVİ MARMARA BASKINI: İSRAİL VE TÜRKİYE BASINI NEFRET SÖYLEMİNE İLİŞKİN ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmanın ilerleyişi doğrultusunda bu bölümde ilk olarak nefret söylemiyle ve nefret suçlarıyla mücadelede sivil toplum örgütlerinin önemi ve yine sivil toplum örgütlerinin muhtemel karşılaçağı zorluklar aktarılmıştır. Yönteminin detaylı olarak ele alınacağı bölümde van Dijk'in sistematize ettiğı eleştirel söylem analizi detaylı olarak ele alınmış olup, incelenen gazetelerde hangi hususlara dikkat edileceğı de aktarılmıştır. Aynı zamanda çalışmanın uygulama bölümü olan bu bölümünde Mavi Marmara baskınından sonra her iki ülkede yayınlanmış olan haberlerden sadece nefret unsurları barındıran haberler değerlendirmeye alınmıştır. Türkiye'de ve İsrail'de yayın yapan gazetelerin Mavi Marmara Baskını konusunda yayınladıkları yüzlerce haber içerisinde nefret söylemi unsurları barındıranlar dikkatle incelenmiş ve bu yapının oluşmasına ne gibi katkılar sunduğı ortaya koyulmuştur. Mavi Marmara Baskını sonrasında her iki ülkenin ulusal gazetelerinde nefret söyleminin nasıl inşa edildiğı ve aktardıkları bilgilerde nefret söylemine nasıl yer verdikleri detaylı olarak ele alınmıştır.

2.1. SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN NEFRET SÖYLEMİNİN VE NEFRET SUÇUNUN ENGELLENMESİNDE ROLÜ VE ÖNEMİ

Avrupa'da pek çok devlet, hoşgörüyü, çoğunluklarla azınlıklar arasında karşılıklı anlayışı geliştirmek için kullanır. Ayrıca bu amaçla yapılan projeleri maddi olarak destekler. Bu ülkeler arasında Çek Cumhuriyeti, Almanya, Danimarka, Hollanda ve İsveç bulunmaktadır. Örnek bir kampanya olarak Danimarka'da işyerlerinde başlayan ve futbolla devam eden 'İrkçılığa Kırmızı Kart' projesi gösterilebilir (Weber, 2009:86). Türkiye'de bu proje kapsamında 2010 Dünya Kupası Elemelerinde Avusturya ile oynanan özel maçta 'İrkçılığa Karşı Birleştik' yazılı kol bantlarıyla sahaya çıktılar ve ırkçılığa kırmızı kart gösterdiler (İrkçılığa Kırmızı Kart, 2008, Kasım 18).

Danimarka yaptığı bu kampanya ile sadece futbola değil aynı zamanda okulları ve fabrikaları da proje kapsamında hedeflemiştir (Weber,2009:86-87).

Sık sık nefret suçlarının yaşandığına dair haberlerin geldiği Almanya’da yapılan bir dizi girişimlerle nefret suçlarını önlemeyi amaçlamaktadır. Devlet ve sivil toplum örgütleri tarafından bu konuda yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Bunların dışında kendi çabalarıyla ayakta duran sivil toplum kuruluşları da vardır. Bu girişimlerden örnek gösterilebilecek kampanyalar, ‘İrkçılık Karşısı forum’ ‘Aşırılığa ve şiddete karşı demokrasi’ ve ‘hoşgörü ittifakı’, ‘Aşırı sağa, yabancı düşmanlığına ve Yahudi düşmanlığına karşı hoşgörü ve demokrasi taraftarı gençlik’ (Weber, 2009:87). Almanya bu zamana kadar yaptığı nefret suçlarıyla mücadelede aşırı sağcıların önüne geçememiştir. Aşırı sağcı gruplar nefret söylemlerine ve suçlarına devam etmektedirler. 1993’de gerçekleştirilen ‘Solingen Faciası’nın kundaklama olduğu kesinleşmiş ve beş Türk vatandaşı hayatını kaybetmiştir. O tarihten sonra belirli aralıklarla kundaklama ve şüpheli yangın olayları devam etmiştir. Almanya’da bugüne kadar gerçekleşen kundaklama ve şüpheli yangınlarda kaç Türk vatandaşının öldüğü kesin veriler olmasa da yakın tarihe bakıldığında bu sayının oldukça fazla olduğu görülecektir.

Weber (2009:87), Litvanya’da nefret söyleminin engellenmesi için, hoşgörüye çok büyük önem verildiğini söyler. Bu yüzden de insanlara bu duyguyu verebilmek için sivil toplum örgütleri çok önemli bir konuma getirilmiştir. Litvanya bu süreci STK temsilcilerine yönelik seminerler düzenleyerek ve bu alanla ilgili kitaplar yayınlamaya başlamıştır. Bu kitaplar Litvanya İnsan Hakları Merkezi ile Sosyal Araştırmalar Enstitüsü Etnisite Çalışmaları Merkezi tarafından yürütülen çalışmaların kitaplaşmasıyla oluşmuşlardır. Bu çalışmalar ‘Ayrımcılıkla mücadele eden sivil toplum kapasitesinin haritalandırılması’ ve ‘Etnik düşmanlığın ve yabancı düşmanlığının Engellenmesi’, ‘Kitle iletişim araçlarında yurttaşlık bilinci’ gibi halkı bilgilendirmeye yönelik çalışmalardır.

İsveç yukarıda sayılan ülkeler gibi nefret suçlarını önlemeye yönelik çalışmalar yapmaktadır. İsveç devleti kar amacı gütmeyen ‘İrkçılık Karşısı Merkezi’nin kurulmasına yardımcı olmuştur. Bu organizasyonun temel amacı, İsveç yaşanan nefret suçlarını önleme ve ülkede bütünleşme politikalarının aktif hale getirilmesini sağlamaktır. İsveç Entegrasyon Kurulu, bu merkeze ekonomik destek sağlayarak, faaliyet-

lerinde sponsorluk işlerini yürütür. Bu organizasyonun nefret suçları veya nefret söylemini önlemeye yönelik çalışmaları arasında, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, homofobi ve ayrımcılığın giderilmesi vardır. İsveç halkı arasında birçok dine mensup insanların bulunmasından dolayı devlet tarafından geliştirilen bir diğer sivil toplum kuruluşu olan ‘Yaşayan Tarih Formu’nun amacı, Yahudi düşmanlığı, islamofobi, homofobiye yönelik çalışmalar yaparak bunların önlenmesine katkıda bulunmaktır (Weber,2009:88).

Birleşik Krallık Hükümeti, 2005 yılında yayınladığı ‘şansları Arttırmak, Toplumunu Güçlendirmek’ adlı bir belge ile Britanya’da ırklar arası eşitliği ve toplumsal kaynaşmayı arttırmayı hedeflemiştir. Burada amaçlanan nokta, devletin bütün gruplar arasında ortak bir aidiyet duygusunun artması ve kaynaşmanın sağlanmasıdır. Bu yayınlanan belge kapsayıcı bir Britanya toplumunun oluşmasını hedeflemektedir (Weber,2009:88-89).

2.1.1. Nefret Söylemi ve Nefret Suçlarıyla Mücadelede Sivil Toplum Örgütlerinin Karşılması Muhtemel Zorluklar

Sivil toplum kuruluşlarının nefret suçlarının veya mağdurlarının yanında olması yararlıdır. Sivil toplum kuruluşları şüphesiz ki bu sürecin iyileşmesine faydası azımsanmayacak derecede çok olan bir yapıdır. Nefret suçlarına veya nefret söylemine maruz kalan insanların iyileşme sürecinde yanlarında bulunması ve onlara psikolojik destek sağlaması travmaların atlatılması açısından önemlidir. Tabi ki bu suçlar için yapacakları bunlarla sınırlı değildir. Sivil toplum kuruluşları bunlara ek olarak, medyada yer alan veya almayan, nefret suçlarını veya nefret söylemlerini takip ederek, raporlayacak ve gerektiğinde sunulacak bilgileri de elde etmesi gerekecektir. Ancak bu bilgilerin edinilmesin çeşitli zorlukları vardır. Öncelikle sivil toplum kuruluşlarının bilgi edinebileceği kaynaklar sınırlıdır. İlk olarak sivil toplum kuruluşlarının medyadan bilgi edinmesi beklenir. Daha sonra devlet eliyle dağıtılan bilgiler ve son olarak da mağdurların kendisinden alınma şekliyle gerçekleştirilebilir. Medya haberlerinin içlerinde bulunduğu ideolojik yapı dolayısıyla hangi haberlerde, nefret söylemi veya suçu olduğunu anlamak mümkün olmayabilir. Çünkü sahiplik yapısıyla örtüşen söylemlerde bu durum gizlenmeye çalışılacaktır. Nefret suçunun önyargı saikiyle işlenip işlenmediğini de her zaman anlamak mümkün olmayacaktır. Bunun

yanında mağdurlara da ulaşmak her seferinde kolay olmayacaktır. Devlet eliyle dağıtılan bilgilerde de nefret suçlarına yönelik bir sınıflandırma getirmek çok da kolay olmayacaktır. Bu yüzden sivil toplum kuruluşları ilk olarak medyadan olayları takip etmeleri gerekecektir. Daha sonra gerekirse mağdurlara ulaşmaya çalışacaktır. Burada göz önüne alınması gereken nokta, işlenen bütün nefret suçları gazetelere yansımamaktadır ve çalışmayı yürütenlerin de bütün yerel veya ulusal bütün yayınlara ulaşması kolay olmayacaktır. Bu sorunlara ek olarak mağdurun korktuğu için bilgi vermek istememesi de dikkate alınmalıdır (Alğan, 2012:164).

2.2. MAVİ MARMARA BASKINI ÖNCESİ TÜRKİYE VE İSRAİL ARASINDAKİ SİYASAL ORTAM

Avrupa’da Nazi soykırımından kaçan Yahudilerin kutsal topraklarına dönmele-ri ve bağımsız bir devlet kurma fikri Avrupa’da yaygınlaşma başladıktan sonra 1948 yılında İsrail Devleti’nin kurulmasıyla birlikte Ortadoğu hareketli bir döneme başladı (www.mfa.gov.il). İsrail’in Filistin topraklarına kurduğu bu devletle yaklaşık 60 yıldır Ortadoğu hareketli günler geçirmeye başlamış ve bu sürecin halen devam ettiği görülmektedir. İsrail’in kurulması bölgede yaşayan birçok Arap kabilesinin göç etmesine neden olurken, dışarıda yaşayan Yahudilerinde buraya göç etmesine neden olmuştur. 1948-1949 savaşı, Ortadoğu’da birçok hareketin öncüsü olan derin bir olay olarak vurgulanır. İsrail hayranları için, önce Filistinlilerin direnişine, sonra İngiliz emperyalizmine ve en son da Arap devletlerinin ordularına karşı verilen bir bağımsızlık savaşı olarak vurgulanır (Goldschmidt ve Davidson, 2005: 383). Yasser Arafat’ın Filistin Kurtuluş Örgütü’nü kurana kadar verilen çabalar ve atılan adımlar her zaman zayıf kalmıştır. Yasser Arafat 1993’te Oslo Anlaşmalarını kabul ederek ve ettirerek İsrail Başbakanı İzak Rabin’le Beyaz Sarayın bahçesinde el sıkışması ve Gazze’yi de içine alacak olan bağımsız bir Filistin Devleti’nin temellerini atması bunun ilk ciddi göstergesi olarak kabul edilebilir. İlk Oslo Anlaşması’ndan herhangi bir sonuç çıkmaması üzerine genellikle II. Oslo Anlaşması adı verilen diğer bir anlaşma imzalandı. II. Oslo Anlaşması da İzak Rabin’in suikast sonucu öldürülmesinden sonra yerine seçimi kıl payı kazanarak gelen Benjamin Netanyahu oldu. Netanyahu Filistin Kurtuluş Örgütü karşıtıdır. Bu karşıtlık İsrail saldırgan tavırlar sergile-

mesine neden olmuştur. Buna karşılık olarak da Filistin Kurtuluş Örgütü'nün saldırılarını arttırmış ve iki taraf arasında kabul edilen anlaşmalar sadece imzalarla sınırlı kalmıştır (Goldschmidt, Davidson, 2005: 539-541).

2002 yılında Filistin ve İsrail arasında çatışmalar yeniden başladığı tarihtir. Filistin tarafı İsrail'in saldırılarına karşılık 10 km menzili bulunan füzeler atarken, İsrail tarafı da Filistin'in saldırılarına misilleme olarak bölgenin bütün kontrolünü elinde tutmaya çalışıyordu. Bölgedeki bütün hava, kara, deniz ulaşımını kontrolü altına almıştı. 2004'te Filistin lideri Yasser Arafat'ın ölmesi veya öldürülmesiyle, bölge yeni bir sürece başladı. 2005 yılında İsrail Filistin'den tamamen çekildi ve bölgede seçime gidildi. İki karşıt görüşü savunan taraf seçimlerde yarıştı. El-Fetih, İsrail ile müzakereleri savunuyor ve bu yönde politika üretiyordu. Hamas ise İsrail ile politikayı değil mücadeleyle zafer kazanılacağını savunuyordu. Hamas, Ocak 2006'da seçimi beklenmedik bir şekilde kazanarak en büyük terörist tehdit olarak konumlandırıldı. Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail bu defa Filistinlileri nereye oy vereceklerini bilmedikleri için cezalandırmaya başladılar (Chomsky, 2011: 108). Hamas seçimlerden beklenmedik bir sonuçla lider geldi ve iki karşıt taraf arasında bir çatışma süreci böylece başlamış oldu.

Gazze kuşatması Hamas'ın El Fetih'in Batı Şeria'daki üstünlüğünü yok saymasının ardından başlama sinyalleri verdi. 2008'de Hamas'ın ateşkes teklifini kabul etmeyen İsrail, 'Dökme Kurşun Operasyonu'nu ağır silahlarla başlattı. Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Kuruluşu (UNRWA) Genel Komiseri Pierre Krahenbühl, Gazze kuşatmasının tarihin en uzun süren kuşatması olarak tanımlamıştır ve bunun bölge halkını cezalandırma amacıyla yapıldığını söylemiştir (www.dunyabulteni.net).

İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri'nin uzun yıllardır Arap dünyasında uygulamış oldukları politikalar bölgede süren çatışmaların temel sebebi olmuştur. Dolayısıyla 2010 yılında gerçekleşen Mavi Marmara baskınını tek başına değerlendirmek bir hata olarak değerlendirilmelidir. Gergin olan Ortadoğu daima çatışmaların, ölümlerin beşiği olmuştur. Nitekim Türkiye – İsrail ilişkileri o dönem içerisinde çok gergin noktalara geldiği bu noktada göz önüne alınmalıdır. 2009 Davos 'one minute'

çıkışı, daha sonra İsrail'in 'Anadolu Kartalı' tatbikatına çağrılmaması, alçak koltuk krizi ve iki ülke arasındaki askeri, ekonomik anlaşmalar durma noktasına gelmesi Mavi Marmara olayına zemin hazırlamıştır.

2.2.1. Siyasal Gerginlik Ortamında 'Rotamız Filistin, Yükümüz İnsani Yardım' Seferinin Değerlendirilmesi

İDO'dan 1.8 milyon TL'ye İHH İnsan Yardım Vakfı tarafından alınan eski yolcu gemisi Mavi Marmara 'Rotamız Filistin, Yükümüz İnsani Yardım' kampanyası için Gazze'de bulunan kuşatmayı delmek amacıyla 29 mürettebat ve 40 kişilik İHH Yardım Vakfı gönüllüsüyle birlikte 22 Mayıs Cumartesi günü Sarayburnu'ndan demir alarak yola çıktı. İHH Yardım Vakfı yanı sıra, 'Free Gazze', 'Ship to Gazze' gibi uluslararası birçok yardım kuruluşu tarafından da desteklendi. Antalya'da kafilye katılacak yolcuların ardından toplam sayı 577'ye çıkmıştı. Mavi Marmara'ya eşlik edecek diğer 7 gemide bulunan yolcu ve mürettebat sayısı toplamda 180 civarındaydı. Bu gemilerden Rachel Corrie, Defne, Gazze-1-, Eleftheri Mesogios yük taşıırken, Challenger 1 ve 2 40 yolcu, Sfedoni, 43 yolcu taşımaktaydı. Kıbrıs açıklarında birleşen gemiler Gazze'ye doğru toplu olarak hareket etmeyi amaçlamışlardı. Kıbrıs açıklarında bekleyerek geçen 2 gün boyunca İsrail'den gemileri batırmaya varana kadar çeşitli tehditler ve gözdağları verilmiştir (Dinç, 2010:22-39).

Mavi Marmara ilk insani yardım götürme hareketi değildi. Bundan önce tam sekiz defa yolculuk yapılmıştı. Bunlardan ilk dört tanesi 2008 Ağustos ayında gerçekleştirildi. İlk altı çıkartma çeşitli zorluklara rağmen Gazze limanına ulaşmayı başardı. Üç cerrahı taşıyan gemi uluslararası sulara İsrail Donanması'nın saldırısına uğradı. Su alan tekne zor da olsa Gazze'ye ulaşmayı başardı. Diğer iki sefer de İsrail'in müdahalesi ile Gazze'ye ulaşmayı başaramadı (Beyyumi, 2011:9-10).

Bunlara ek olarak kara yolundan giden ve 6 Ocak 2010 tarihinde yola çıkan 'Filistin'e yol açık' uluslararası yardım konvoyuyla kuşatmanın doğrudan delinmesi amaçlanarak düzenlenmiştir. 'Filistin'e yol açık' yardım konvoyuna 17 ülkeden 200 aracın katıldığı konvoyda 139 tanesinin Gazze'nin Mısır sınır kapısından geçişine izin verilmiştir. Konvoyun geçişinden sonra çıkan olaylarda 55 kişinin yaralandığı

bir Mısır güvenlik görevlisinin hayatını kaybettiği olaylar yaşanmıştır (www.bbc.co.uk)

2.2.2. Mavi Marmara'dan Sonra Türkiye ve İsrail Arasında Yaşanan Siyasal Olaylar

Mavi Marmara olayından sonra iki ülke arasında bir süredir kötü giden ilişkiler iyice kopma noktasına geldi. İki tarafta haklı olduğunu kanıtlamaya çalışan açıklamalar yaptı. Mavi Marmara olayı günlerce iki ülkenin de gündeminde kaldı. İsrail özür dilemeyeceğini tazminat ödemeyeceğini açıkladığı ilk günlerden sonra, 2013 Mart ayında bu söyleminden geri adım attı. Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Barack Obama'nın Erdoğan'ı arayıp telefonu Netanyahu'ya verdiği telefon konuşmasında, Mavi Marmara'da operasyonel hatalar olduğunu belirterek Türkiye'den özür diledi. Netanyahu'nun bu açıklamaları başkanlık ofisince de doğrulandı. Bu açıklamalara göre İsrail'in hata yaptığını, Türk halkından özür dilediğini ve bu olayda zarar görenlere tazminat ödeneceğinin altı çizilmiştir. Erdoğan'ın özrü kabul ettiği ve iki ülke arasındaki ilişkilerin normalleşme sürecine gireceği de haberlerde vurgulanmıştır (www.cnnturk.com).

Mavi Marmara baskınından sonra ilk olarak hayatını kaybedenlerin sayısı 9 ve yaralanan aktivisit sayısı da 60 olarak açıklanmıştı. Ancak yaralılardan olan ve yaşamını bitkisel hayatta devam ettiren aktivistlerden olan Uğur Süleyman Söylemez'in de hayatını kaybetmesiyle, Mavi Marmara'da hayatını kaybedenlerin sayısı 10'a yükselmiştir (www.milliyet.com.tr).

Mavi Marmara baskınından sonra İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesine olayların sanıklarına yönelik açılan davanın karar duruşmasında olay tarihinde İsrail Genelkurmay Başkanı olan Rau Aluf Gabiel Ashknazi'nin de bulunduğu dört isim hakkında tutuklama kararı çıktı (www.cnnturk.com). Bu karar ile İsrail tarafından yapılan değerlendirmede Türkiye ile İsrail'in yeniden düzelmeye başlayan ilişkilerin normalleşmeye hazır olmadığına yönelik söylemler geliştirildi. Mahkeme sanıklar hakkında, kırmızı bülten çıkarılması için de gerekli yerlere yazı yazması iki ülke arasındaki ilişkilerin yeniden gerileceği şeklinde politikacılar tarafından yorumlanmasına neden oldu.

2.3. METODOLOJİ

Haber yazımı konusunda haberciliğin temel etik ilkesi olarak kabul edilen haberde ‘tarafsızlık’ ilkesinin var olması gerektiğidir. Ana akım medya anlayışı içerisinde kendisini her zaman tarafsız olarak niteleyen medya, gerçeği aynadan yansıyan bir görüntü edasıyla verdiğini savunur. Buna karşıt olarak da Marksist anlayış içerisinde gelişen ve eleştirel anlayış olarak kabul gören medya akımı içerisinde medya taraflı, yanlı olarak kabul edilir ‘tarafsız medya’ anlayışı reddedilir. Bu tartışmalar içerisinde, medya ve medya profesyonelleri mesleki gereklilik olarak sürekli olarak bir üretim çabası içindedir. Medya ve medya kuruluşları da kar amacı güden diğer kurumlardan farklı olmadığını söyleyen Ülkü (2004: 384), medyanın da satacağı bir ürün olduğu bundan dolayı da neyin haber olarak seçileceğine özenle karar verildiğini söyler. Güç sahiplerinin insanlara istediklerini sürekli olarak zorla yaptırması gibi bir seçeneğin bulunmamasından dolayı, güç sahipleri medyayı yöneterek, yönlendirerek insanlara kendi rızalarıyla istenilen şekilde hareket etmeyi amaçlar. İşte bu şartlar göz önüne alındığında haber metinlerinin bir gücü olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Haber metinlerini anlamak ve anlamlandırmak medyanın söylemini tam olarak anlamaktan geçmektedir.

Yazılı haber metinlerinin çözümlenmesinde önceki söylem analizi çalışmalarını yeterli ve tarafsız bulmayan Dijk, bu sorunun giderilmesi için yeni bir model ve teorik çerçeve sunduğu ‘News as Discourse (1988a)’ isimli kitabında, haberi söylem biçimi olarak kabul eder. Haber metinlerinin özenli seçimi, tek yönlü haber akışı ve haber başlığına kadar uzan bir takım düzenin toplumsal iktidarın kurulduğu ve yeniden üretildiği metinler olarak tanımlar. 1960’lara kadar gerçekleştirilen söylem analizlerinin özellikle Avrupa’da, Doğu ve Batı Almanya etrafındaki ülkelerde ağırlıklı olarak dilbilimi üzerinden yapıldığını söyleyen Dijk (1988a:21), bu yaklaşımın söylemi anlamada yeterli olmadığını vurgular. Amerika’da ve Avrupa’da yapılan çalışmalarda liberal basının ileri sürdüğü ‘haber tarafsız oluşu ve eşitlik’ ilkesini eleştiren Dijk, haber söylemini incelerken, haberin üretim süreci içinde örgütlenmesi ve işleyişi ile gazetecilik sorumluluklarının da etkisiyle oluşan haber metinlerini toplumsal yapıyla ilişkilendirerek açıklar (Keskin, 2004:391).

Eleştirel söylem analiziyle ortaya koyulmak istenilen söylemin, kendisinden kaynaklanan ve kötüye kullanılmaya meyilli bir yapısı olduğundan dolayı, söylemi kullananlar tarafından eşitsizlik, haksızlık ve gücün kötüye kullanılmasıyla sonuçlanabileceğidir (van Dijk, 1993:252).

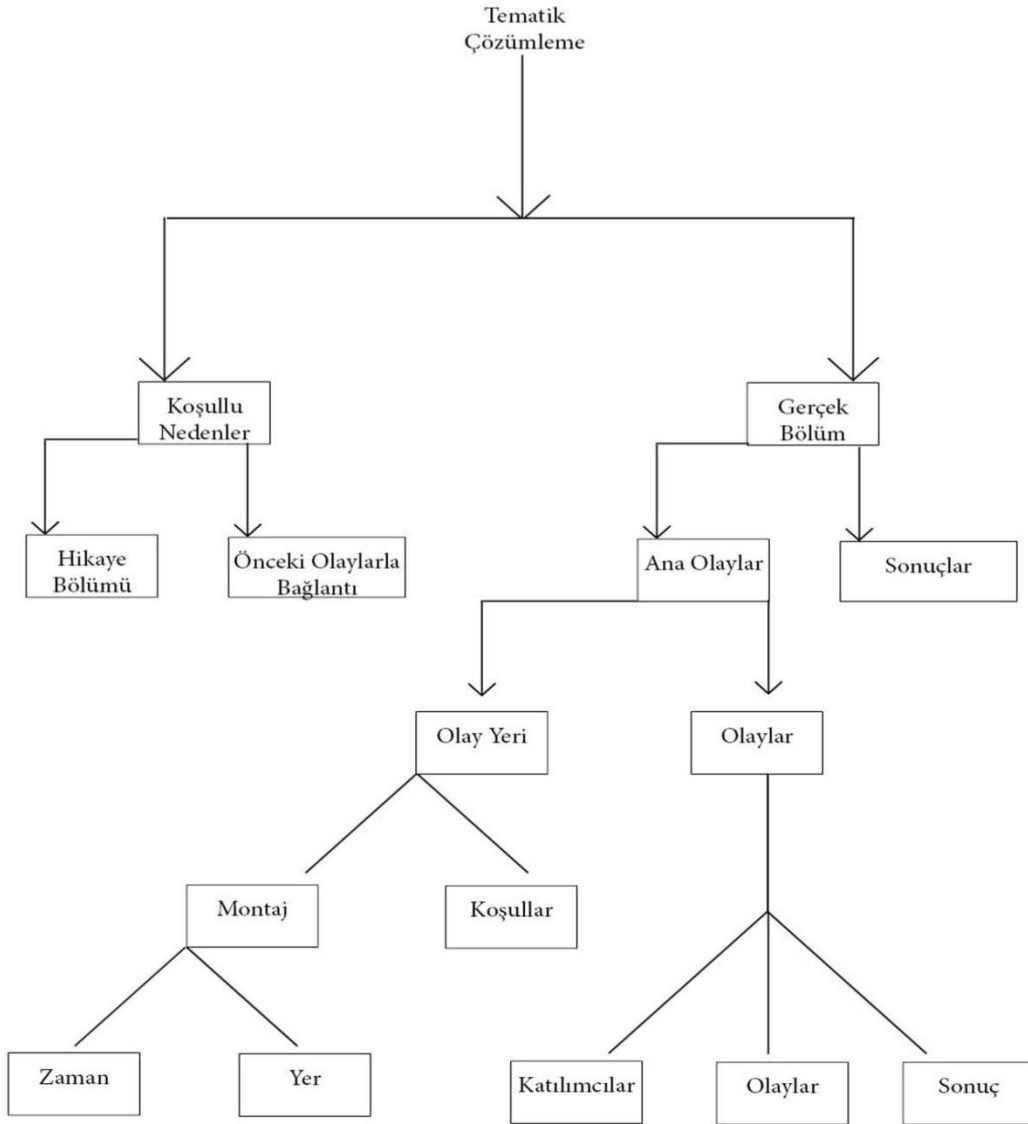
Eleştirel söylem analizinin basit bir işleminden çok uzak olduğu üzerinde duran Dijk, disiplinler arasında karşılaştırıldığında bunun en zor olduğunu belirtir (1993:253). Çoklu disiplinler arasında metinle, söylemle, iktidarla, toplumla ve kültür arasında karmaşık bir ilişki bulunduğunu ve bunun yeteri kadar gözlemlenebilir olmadığını savunur (Fairclough'tan Akt, Dijk, 1993:252).

Diğer söylem analistlerinin aksine eleştirel söylem analistlerinin açıkça bir sosyo politik duruş sergilemesi gerektiğini belirten van Dijk (1993:252), analistlerin bakış açıları, ilkeleri, amaçları söylemi toplumun geniş bir bölümüne dahil etmelidirler. Bilginin oluşması ve analizi noktasında yapılan çalışmaların şüphesiz ki siyasi olduğunun da altını çizen Dijk, söylemin bunlardan kopuk olmasının beklenmesinin yanlış olduğunu belirtir.

Geliştirdiği söylem analiziyle van Dijk'ı diğer araştırmacılardan ayıran özellik, haber çözümlemelerine farklı yaklaşmasıdır. Haber metinlerini ele alırken bunları sadece metinsel ve yapısal açıdan incelememiş, anlama ve üretim düzeylerinde çözümleme ve açıklamalar geliştirmiştir. Farklı seviyelerdeki oluşumların tanımlamalarından bahsedildiğinde dilbilgisel ilişki, haber metinlerinin genel tema ve konularıyla birlikte ele alınması bunları şematik yapı içerisinde değerlendirmesi ve haberin retorikliğinin dikkate alınması gibi üst düzey nitelikleri de kapsamaktadır (Ülkü, 2004: 373-374).

Okuyucuların metni anlamlandırmada bazı faktörlerden etkilendiğini söyleyen Dijk (1988b:248), medyanın sıkça dile getirdiği olayları söylem aracılığıyla yeniden üretilir ve daha iyi hatırlanabilir duruma getirir, detaylar oldukça karışık bile olsa bu yeniden ve yeniden üretimle anlaşılır hale gelir. Basın için baskın ve önemli olan anlam üzerinde söylem üretilir ve okuyucunun da böyle algılaması sağlanır. Ülkü (Doğanay, 2004:374-375), gazetecinin anlayışına ters bir anlamda yaklaşmayan okuyucu yoksa haber gazetecinin gördüğü ve tanımlandığı biçimde aktarılacağını söyler.

Discourse and Power (Dijk, 2010:25-27)'da bu konuya Türkiye'de Kürtler hakkında yazılan bir yazıda, Kürtler hakkında hali hazırda bulunan bilgileri bu yazıyı okuma şekillerini belirleyeceğini savunur. Kürt olmayan okuyucular bu yazıyı farklı şekilde yorumlayacağını savunur. Metnin herkes üzerinde aynı etki bırakmasının mümkün olmadığını, etkinin sadece metinle bağımlı olmuş olsaydı aynı etkiyi bırakacağını söyler. Ancak metni anlamlandırmada kişinin önceki deneyimleri, içinde bulunduğu düşünce ve yazarın hangi kanattan yazı yazdığına göre değişecektir. Eğer yazarın milliyetçi bir tarafı varsa ve okur da bu görüşteyse yazarla doğru orantılı bir fikir geliştirmesi beklenir; ancak okur milliyetçi bir konumda değilse yazıyla doğru orantılı bir fikir geliştirmesi olası beklenen değildir.

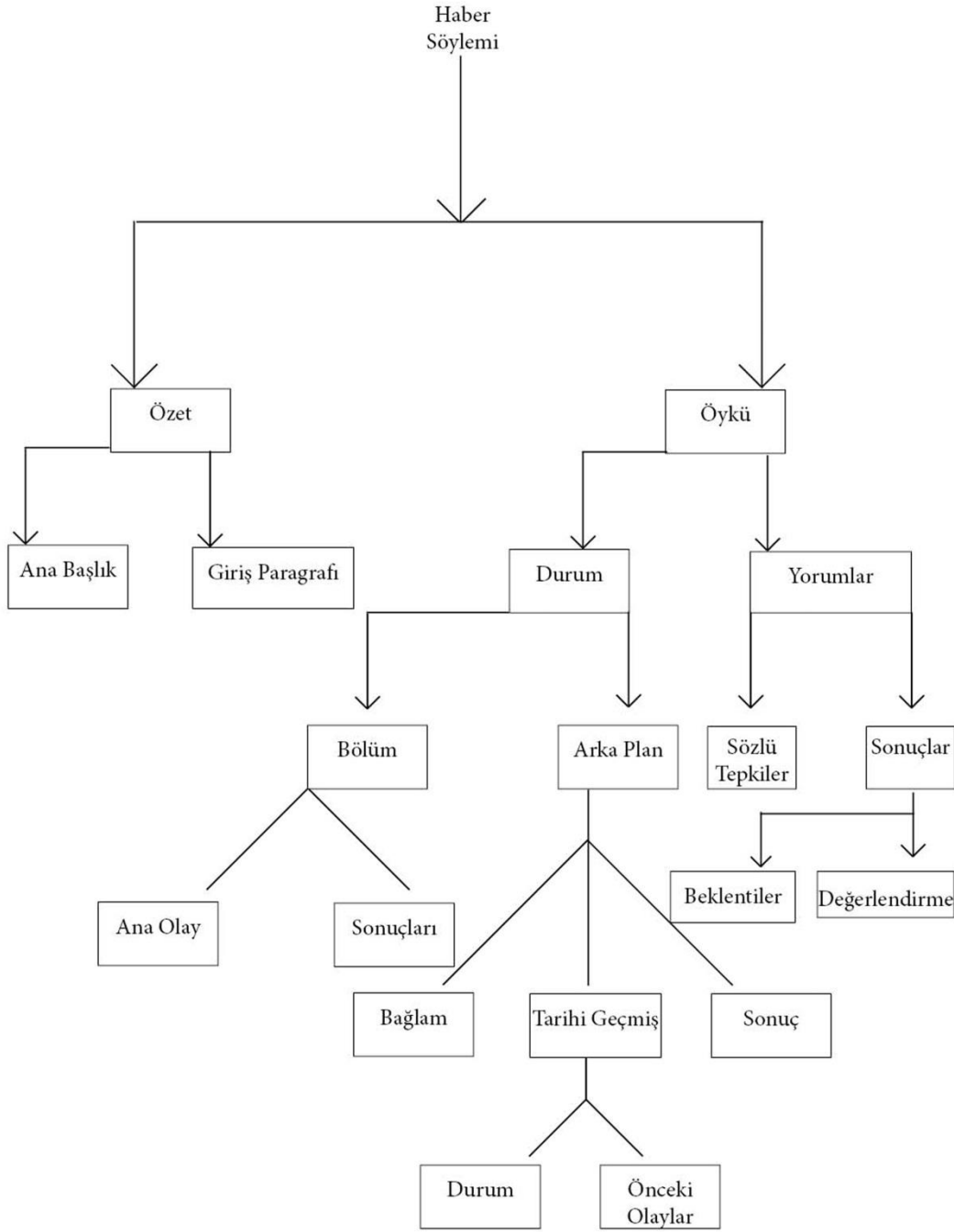
Şekil 2: Haber Metninin Kategorileşmiş Halini Aktaran Tematik Yapısı

Haberin anlaşılması için yukarıda adı geçen nitelikleri kapsayan bir araştırma yapılmasının da yeterli olmadığına çünkü bu yapısal çözümlemenin yeterli olmayışının söylemin yapısı gereği bağımsız olmayışından kaynaklandığını belirtir. Haber bilgisinin anlamlandırılması, ezberlenmesi ve yeniden üretimi yapısal, üretim ve anlama düzeylerinde çözümlenmektedir. Bu ilişkiler göz önüne alındığında van Dijk'ın çözümlerinde küçük (mikro) ve büyük (makro) ölçekli çözümler bulunmaktadır (Ülkü, 2004: 374). Belirtilenler doğrultusunda söylemi anlamak için detaylı bir inceleme yapılması gerekmektedir. van Dijk'in sistematize ettiği eleştirel söylem

analizinde bunu anlamlandırmaya yöneliktir. van Dijk büyük ve küçük yapı olmak üzere eleştirel söylem analizi yöntemini ikiye ayırır. Büyük ölçekli yapıyı da tematik ve şematik çözümleme olmak üzere ayırırken, mikro yapı ise söz dizimleri, kelimeler arası uyum, kelimelerin seçimi ve haberin retorikinin çözümlenmesi demektir (Keskin, 2004:392-393). Tematik yapı van Dijk için öznel olarak tanımlanır ve basının büyük bir bölümü buraya odaklanır. Tematik analizin asıl amacının her haber içerisinde üretilen haber söyleminin hiyerarşik ilişkileri ve anlamsal veriler doğrultusunda yeniden üretilmesini sağlamaktır (Dijk, 1988b:73).

Tematik analiz en genel bilgileri içerisinde barındırır ve en fazla akılda kalıcı bilgiler bu bölümde bulunmaktadır (Dijk, 1988b: 248). Haberin tematik yapısının tablolatırılmış hali (Şekil 2), van Dijk'in (1988b: 78) belirttiği gibi bir hiyerarşi içinde olması gerektiğidir. Tematik yapı ve şematik yapı birbiriyle çok yakın bir ilişki halindedir. Tematik yapı metinden bilgilerin ve ortak noktaların aktarıldığı ve yine metinle ilgili ipuçlarının verildiği başlık, alt başlık, spot ve haber girişlerini inceler. Aktarılan bu başlıklarda haberin önceki olaylarla ilgili bağlantısı, hikayesel bölümü, gerçek bölümü, ana olay ve sonuç hakkında doğrudan bilgi içerir. Ana olaylar içerisinde olay yerine ait, zaman ve yer bilgileri koşulları, katılımcıları, olayın en ham hali ve sonuç bilgisine ulaşabilir. Tematik yapı içerisinde incelenecek olan haberlerin bu özelliklerin hepsini aynı anda barındırması beklenmez, bunlardan bir ya da bir kaçını barındırması haberin ideolojik olarak çözümlenmesi konusunda yol gösterici olacaktır. Haber metinlerinin dış ülke muhabirlerinden ya da haber ajanslarından çıkması durumunda farklı gazetelerin incelenmesi durumunda bile benzer sonuçlara ulaşılabilceğini belirten Dijk (1988b:79), bu durumda gazetelerin ideolojik taraflarının ortaya çıkartılması için haber başlıklarının, ara başlıkların, spotun ve haberin giriş cümlesinin önemli olduğunun altını çizmektedir. Başlıkların sadece tematik değerlendirme içerisinde şekillenmediğini, bu şekillenme sürecinde konuların anlamsal kazanımlarının hiyerarşik sıralama içerisinde gerçekleştiğine vurgu yapılır. Ana olay, metin, hikaye ve sözsöz tepkiler haberin şematik yapısı içerisinde önemli olduğunu belirtir (Dijk, 1988b: 91-92). Bu kategori içerisinde haber metninin iskeletini teşkil eden üst yapı, aşağıdaki (Şekil 3), kategorilerle aktarılmıştır.

Şekil 3: Haber Metninin Kategorileşmiş Halini Aktaran Şematik Yapısı

Bu kategori içerisinde yer alan özet ve öykü bölümleri kendi içlerinde de kategorilere ayrılmaktadır. Özet bölümü ana başlık ve giriş paragrafı olarak kategorilendirilmesi yapılır, öykü bölümü durum ve yorumlar olarak ayrılır. Durum bölümü van Dijk'ın çözümlenmelerinde geniş yer bulur. Çünkü durum, haber olayı hakkında geniş bilgiler içermektedir. Bağlam ve ardalın (background) bilgilerinin aktarılması söylemin çözümlenmesinde ve ideolojik ayrımın yapılmasında önem arz etmektedir. Background bilgisinin eksik olması, olayın tipleştirilmesini neden olacağı belirtilmektedir (Keskin, 2004:393). Büyük ölçekli çözümlenmelerde, bireyin metnin anlamlandırma sürecinin sosyal yapıdan ayrılamayacağını, bunun bellekte düzenlenmiş bilgiyle ilişkilendirilerek bir anlama bürüneceğini belirten Dijk (1988b:21-22), bunun uzan süreli hafıza da bağıntılı olarak yer alacağını söyler. Yine metni anlamlandırma sürecinde yaşanılacak bir eksikliğin yine bu metinden ya da metnin canlandığı bir bilgi ile giderilebileceğini söyler (Dijk'tan Akt, Ülkü, 2004:376). Metnin kişisel tecrübelerden ve deneyimlerden soyutlanıp algılanması bu durumda beklenilemez. Çünkü bireysel veya toplumsal olarak kazanılmış bilgiler, bireylerin metinleri anlamlandırmasında ve bilgi eksiklerini gidermesinde yardımcı olacaktır.

Büyük ölçekli yapılar olmadan, karmaşık bilgilerin anlaşılmasının mümkün olmadığını savunan Ülkü (2004: 379), söylemin ve söylemle bağıntılı olan metnin anlamsal özelliklerinin hatta bazı durumlarda bağdaşık olmayan ilişkiler için bile ortak anlamsal temeli olan, anlamsal detayların canlanması gerektiğinde etkin hale gelen güçlü ipuçlarıyla büyük ölçekli yapılar söylem içerisinde düzenleyici bir görev üstlenmişlerdir.

Küçük ölçekli çözümlenmeler, büyük ölçekli çözümlenmelerin ortaya çıkarılması açısından son derece önemlidir. Çünkü küçük ölçekli yapıları anlamak söylemin ideolojik yapısının ortaya konduğu büyük ölçekli çözümlenmelere gidilmesiyle sonuçlanacaktır. Bu yapı içerisinde incelenmesi gerekenler bölümün başında belirtilmişti. Buna ek olarak cümlelerin basit veya bileşik oluşu, etken veya edilgen cümle kullanımı, kısa veya uzun cümle tercihleri haberin ideolojik yapısını ortaya koyar. Artarda gelen cümlelerin ve cümleciklerin, birbirleriyle ilişkilerini irdelediği bölgesel uyum, seçilen kelimelerin özelde muhabirin, genelde ise gazetenin ideolojisini yan-

sıttığı, buna ek olarak habere konu olan tarafların haberin ikna gücünün artırılması amacıyla yorum ve sözsel tepkilerinin yer aldığı durumlar haberin mikro yapısını oluşturmaktadır (Keskin, 2004: 393).

Haber düzeninde yer alan bilgilerin yukarıdan aşağıya doğru konusal bir sarmal sıralama düzeni olduğunu belirten Dijk (1988b:100-104), zaman sıralamasına bağlı olmayan, kategorinin, en önemli üst düzey bilgi olarak konumlandırıldığını söyler. Haberin ana olayının etrafındaki detay olayların kullanılmasındaki rolünü vurgulayan Dijk, üst düzey bilginin, bu bilgilerle beraber şekillendiğini belirtir. Dijk'ın (1988b: 100-101), özel bilgilerin türleri olarak nitelediği detayların sıralanmasında ortaya çıkan farklılıklar gazetelerin farklı politik ya da ideolojik bakış açısını yansıtmalarıyla açıklanabileceğinin üstünde durur:

1. Numaralar (zaman, yer, tarih, ağırlık, vs.)
2. Katılımcıların rollerinin tanımlanması (Olayın aktörlerinin belirlenmesi)
3. İçerik (yorum, rapor vs.)
4. Olayların neden ve sonuçları
5. Olayları oluşturan hareketler ve tepkileri
6. Durum
7. Amaçlar ve planlar

Metinsel yapılar ve büyük ölçekli yapılardaki düzenlenmiş bilginin konusal düzene katkıları, okuyucunun kafasında yeni bir modelleme oluşturmasına ya da var olan modelin yeniden şekillenmesini sağlayacaktır (Ülkü, 2004: 383). Bağintısal bir neden olmadıkça, detay bir bilgi hiyerarşide üst bilgi olarak yer alması beklenmemelidir.

2.3.1. Araştırmanın Sorunu

Medyanın kullanıcıları etkileme konusunda yapılan çalışmalar konusunda çeşitli tartışmalar yoğun bir şekilde sürmektedir. Kimi araştırmacılara göre bu etki çok fazla ve doğrudan gerçekleşirken kimilerine göre de dolaylı ve zayıf olarak gerçekleşmektedir. Bu çalışma kapsamında medyanın bireylerde nefret söylemini kadar ortaya çıkardıklarına yönelik bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma, diğer çalışmaların önerileri ve eksiklikleri doğrultusunda, yazılı basın içerisinde üretilen nefret söyleminin nasıl ortaya çıktığını göstermeyi hedeflemektedir. Nitekim bu çalışmanın varsayımı, Türkiye’de yayın yapan gazetelerin ideolojik yaklaşımları ve ekonomi - politik çerçevesinde nefret söylemine fazla veya daha az şekilde aracılık ettiği görüşü bulunmaktadır. Yani gazetenin içerisinde bulunduğu aitlik yapısı, örnek olay olarak değerlendirilen Mavi Marmara Baskına yönelik haberlerde kullanılan dilin içeriğinde belirleyici etken olduğu fikrini savunmaktadır. Buna ek olarak nefret söyleminin üretilmesi konusunda Türkiye’nin İsrail’den daha fazla örneği muhteva ettiği varsayımında bulunmuştur. Bunun en önemli iki nedeni göz önüne alınmıştır. İlki olayın mağdur tarafının Türkiye olması, ikincisi incelenen gazete sayısının İsrail gazetelelerinden fazla olmasıdır.

2.3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Yapılan bu çalışma ile Türkiye ve İsrail’de yayın yapan farklı yayın politikalarına sahip gazetelerin nefret söylemine nasıl aracılık ettiği, nefret söyleminin olayın hemen ardından sığağı sığağına nasıl ürettikleri, ideolojik ve politik farklılıkların nasıl ortaya çıktığı eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılarak gösterilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda her iki ülkede de yayın yapan gazetelerin, olayın ardından gerçekleşen ilk 10 gün içerisinde yer alan haberleri eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiş ve nefret söylemi unsuru barındıran haberlerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Buradan yola çıkarak, Türkiye’de yayın yapan gazetelerden Akit Gazetesi İHH’ye olan yakınlığı ve onunla olan yakın ilişkilerinden dolayı, muhafazakâr yayın anlayışı ve ‘nefret söylemi’ kavramıyla beraber adının medyada sıkça yer almasından dolayı seçilmiştir. Yeni Şafak Gazetesi iktidara yakın, Akit Gazetesine göre daha ılımlı bir yayın politikası olmasından dolayı seçilmiştir. Zaman Gazetesi İslami bir örgütlenmenin ideolojisini yansıttığı ve Türk medyasında büyük bir okur kitlesine

sahip olduğu için, Sözcü Gazetesi iktidar karşıtı, eleştirel ve Cumhuriyet Halk Partisi'ne yakın olduğundan dolayı ve Milliyet Gazetesi de tarafsız kimliğinden dolayı seçilmiştir.

İsrail basınından seçilen örnekler açısından bir takım sorunlar barındırmaktadır. Olayın üzerinden belirli bir zaman geçmesi internet kaynaklarının silinmesine neden olmuştur. Ayrıca buna ek olarak İsrail'de İngilizce yayın yapan gazetelerin sayıca sadece iki tane olması ve bunların Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM) arşivlerinde saklananlarla sınırlı olması İsrail basınından alınan örneklerin kısıtlı olmasına neden olmuştur. Bu çalışma kapsamında incelemesi yapılacak olan Haaretz ve The Jerusalem Post Gazetelerinin seçilmesinde en büyük etken, BYEGM arşivlerinde bulunması ve yayınlarını İngilizce olarak gerçekleştiren iki İsrail ulusal gazetesi olmasıdır.

2.4. BULGULAR VE YORUM

2.4.1. Yeni Şafak Gazetesi

1 Haziran 2010 tarihli gazetenin baskısında birinci sayfasında aktarılan bilgilerin fazla ve olayın çok yeni olmasından kaynaklanan bir keşmekeş yaşandığı görülmektedir. İlk sayfasında olayla ilgili bütün bilgileri aktarmak isteyen Yeni Şafak Gazetesi, bu düzenlemeyi iyi yapamamış ilk sayfasının çok karışık olmasına neden olmuştur. Sınırlı bir alanda çok fazla habere yer verme çabası birinci sayfada tam bir karmaşaya sebep olmuştur.

Haberin tamamında genelde trajik olaylarda kullanılan siyah fon görülmektedir; ancak gazetenin bunun seçmesinin tek sebebinin bu olmadığı görülmektedir. Siyah fon seçimi, gazetenin sol üst köşesinde yer alan helikopteri ve oradan yansıyan projektör görüntüsünü aktararak saldırının gece ve ani bir baskınla geldiği algısını oluşturmaktadır. Burada 'Sadece Öldürmeyi Biliyorlar' üst başlığı ve hemen helikopterin diğer yanında yer alan İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres ve İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu'nun başlarında 'Kipa' takılı fotoğrafına yer verilmiştir. Burada retoriksel olarak oluşturulmaya çalışılanın Türk-İsrail değil, Müslüman-Yahudi şek-

linde dini bir boyutu olduğudur. Bu fotoğrafın yazısında, ‘Peres ve Netanyahu imzalı korsanlık dünyayı ayağa kaldırdı. Kanada gezisini iptal etmeyen Netanyahu, operasyonlara tam destek verdiğini açıkladı’ şeklinde yer veren gazete, geri adım atmayan ve yaptıklarından pişmanlık duymayan İsrail imajı oluşturmaktadır.

Gazetenin hemen logosunun altında, ‘Şu anda bize ateş açıyorlar’ başlığının yer aldığı fotoğraf karesi içinde net olmayan ancak İsrail askerlerinin olduğu belli olan ve ellerinde silah görülen, kaydırılmış, muhtemelen panik halinde çekilmiş bir fotoğraf ile insanların baskına uğradığı algısının güçlenmesi hedeflenmiştir. Haberin fotoğraf yazısında ‘Tel Aviv korsanları, Mavi Marmara gemisi takibini saat 04.42 itibarıyla kanlı baskına dönüştürdü’ şeklinde verilerek İsrail askerleri bir kez daha korsan olarak nitelenmiştir. Yazının devamında ise geminin kaptanının konuşması aynen aktarılmıştır ‘Helikopter asker indirmeye başladı. Bize ateş açıyorlar. Gemilerle irtibatımız kesildi. Yaralı yolcularımız var’ diyerek haberin yanında yer alan helikopter görüntüsü iyice pekiştirilmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi’nde asıl vurgulanmak istenen manşeti oluşturan ‘Hitler’in çocukları’ yazısıdır. Çünkü bu bölüm diğer büyük harfle yazılmış bölümlere göre daha büyüktür ve çocukları bölümünün altı çizilidir. Yaklaşık 6 milyon Yahudi’nin ve milyonlarca masum insanın ölümünden sorumlu olan dönemin Alman diktatörü Adolf Hitler ile ilişki kurulmuştur. İkinci Dünya savaşı sırasında kendilerine yapılanları şimdi tamamen masum halka uygulayan İsrail Devleti ve askeri imajı yaratılmaya çalışılmıştır. Nitekim haberin spotu ‘Nazileri aratmayan Tel Aviv Korsanları, dünyanın gözü önünde, uluslararası ve insani tüm değerleri çiğneyerek Özgürlük Konvoyunun 6 gemisini toplama kampına çevirdi. Deniz haydutları, barış gönüllülerinin üzerine hedef gözeterek ölüm kustu: 10 Şehit, 50 yaralı’ bu bilgiler o gün içerisinde son dakika olarak gelen ve doğruluğu net olmayan bilgilerdir. Bu bilgilerin doğruluğu teyit edilmeden verilmesi hem gazetecilik etiği açısından hem de kaybı yaşayanların aileleri açısından doğru olarak değerlendirilmemiştir. Yine bu haberin altında yer alan bir grafikte saldırının nasıl gerçekleştirildiği anlatılmaktadır. İsrail’in kendi karasularına 80 mil gibi bir mesafe varken, buna müdahale etmesine hakkı olmadığı, müdahale hakkının 12 mil kala ve olası savaş durumlarında da bunun

20 mile çıkartabileceği vurgulanmış, yapılan saldırının tamamen yanlış olduğuna değinilmiştir.

‘İsrail Devlet Terörü İşledi’ başlığı başbakanın doğrudan alıntılanarak kullanılmış ve başlığın yanında da başbakanın ayakta ve kararlı bir fotoğrafı ile desteklenmiştir. Haber metninde, uluslararası sularda yapılanların yasal olmadığını ve İsrail’in yaptıklarını Musevi vatandaşlarımıza yapmayız, kendileri korumamız altındadır şeklinde konuşması aktarılmıştır. Gazetenin bu haberdeki en önemli yorumu, ‘Bölgeyi kan gölüne çeviren İsrail’ diye başlayan haber yazısıdır. van Dijk’ında vurguladığı gibi metinler kişisel ve toplumsal bilgilerden soyutlanamaz, bu bilgiler ışığında metinler anlam kazanılacağını, öğrenileceğini veya güncelleneceğini söyler. İşte burada da bunu anlamlandırmak için bu bilgiye ihtiyaç vardır. Çünkü İsrail ve Filistin devletleri arasında yıllardır süre gelen savaşın, İsrail’in baskın olduğu ve insanları öldürdüğüne yönelik bir gönderme yapmıştır. Metnin ideolojik boyutu ve toplumsal boyutu bu noktalarda ortaya çıkmaktadır.

Mavi Marmara gemisine çıkan İsrail askerlerinden birisinin üzerinden düşen bir kağıtta yer aldığı belirtilen isimlerin, ‘Ölüm kusan İsrail Komandosu’ olarak nitelendirilmesi ve asıl amacın bu listede yer alan kişilerin hedef alınarak bir suikast operasyonuna dönüştürülmesi olduğu söylenmiştir. Gelen ölüm haberlerinin kuşkulu olması ilk defa burada geçmektedir.

Gazetenin ilk sayfasında Dışişleri Bakan’ı Ahmet Davutoğlu yapılan saldırıyı ‘barbar saldırısı izledik’, ‘şeklinde yorumlamış, sorumluların cezalandırılmasını ve ablukanın kaldırılması’ gerektiğini söylemiştir.

Gazetenin ilk sayfasında nefret söylemi kapsamında değerlendirilebilecek bir örnek daha bulunmaktadır. Saldırının olmasından sadece üç saat önce İskenderun’da gerçekleşen terör saldırısında doğrudan hedef İsrail gösterilmektedir. Bu bağlantıyı gazete, İskenderun’u Akdeniz topraklarında İsrail’e en yakın deniz üssü olan bölge olarak tanımlar ve Türkiye’nin İsrail terörünü önlemeye yönelik harekete geçmemesi için MOSSAD bağlantılı olarak gerçekleştirildiğini öne sürer.

Gazetenin iç sayfalarında geniş olarak yer verdiği Mavi Marmara baskını Ahmet Davutoğlu'nun 'Haydutluk, barbarlık' sözü ilk başlık olarak tercih edilmiştir. Davutoğlu haberinin spotunda İsrail'in askeri operasyonu, haydutluk, terörizm olarak belirtilmiştir. Haber metinleri içerisinde sık sık geçen, 'Korsan devlet', 'alçak saldırı', 'barbar', 'haydut askerleri', 'Siyonist konsolosluk', 'İsrail'e öfke çığ gibi büyüdü' gibi yazılara yer verilmiştir. Yapılan saldırı karşısında 'Dünya Şokta' ifadeleri kullanılmıştır. Gazete haberlerinin neredeyse tamamında yer alan insani yardım malzemelerine saldırdılar, çimento ve tahtayı silah olarak gösterdiler, gibi yazıların yanında, çeşitli ülkelerde yaşayan farklı inançlarda olan insanların tepkilerine ve dünya liderlerinin yapılan operasyona karşı söylediği sözlerine yer verilmiştir.

Haber metni incelendiğinde üst düzey konusal bilgiye ulaşmamız gerekmektedir. Konuyla ilgili çok fazla haber metni bulunmasına rağmen asıl haberin yer aldığı bölümde nefret söylemine ilişkin aşağıdaki bulgular tespit edilmiştir. Haberin 'Korsan devletten alçak saldırı', başlığı ve spotta yer alan, 'İsrail devlet terörü bu kez Akdeniz'de estirdi. Saldırgan askerler, İHH'nin öncülüğünde Gazze'ye insani yardım taşıyan 'Mavi Marmara' ve beraberindeki uluslararası sularda helikopterler ve hücum botlarla saldırdı. 1 yaşındaki çocuğunda aralarında bulunduğu sivillere ateş açıldı. 10 sivil şehit düştü, 50'ye yakın kişi yaralandı' şeklinde yer bulmuştur. Burada üst düzey bilgiye eleme yapılarak ulaşılmalıdır,

1. İsrail devleti kendi karasularının dışında sivillere yönelik askeri operasyon gerçekleştirmesi.
2. Teslim olup, beyaz bayrak salladığı belirtilen sivillere karşı İsrail askerinin gerçek mermi kullanması
3. Askeri operasyonun hücum botlarla ve helikopterle gerçekleştirilmesi, operasyonda net olmamasına rağmen 10 sivilin hayatını kaybetmesi ve 50 kişinin de yaralanması
4. İsrail devletinin dünya basınına ve kendi medyasına karartma uygulaması
5. İsrail devletinin yaptığı saldırıyı geçerli kılması adına kamuoyunun kabülüne sunduğu bayrak ve flama çubukları silah olarak göstermesi, medyada yer alan ölü ve yaralı sayısının şüpheli olması

6. Akşam saatlerine kadar haber alınamayan gemilerin zorla Ashdod'a çekilmesi ve bu limana Türk konsolosluk yetkililerinin alınmaması

Bu üst düzey bilgilerden yola çıkarak metinle ilgili verilmesi gereken bilgiler paragraf sıralaması olarak böyle olması gerektiğidir; ancak haber metni içerisinde çok fazla detaya girilmiştir. İsrail insanlık suçlarına bir yenisi daha ekledi derken, daha önce belirtildiği gibi, bireyin kişisel ve toplumsal bilgisiyle var olan ve anlamlandırdığı metin ile ilişkisi görülebilir. Fakat burada eksik olan, İsrail'in daha önceden işlediği insanlık suçu nedir, Mavi Marmara baskınının öncesi nasıl gerçekleşti ve daha önce gerçekleşen olaylar Mavi Marmara baskınında ne derece öneme sahipti, gibi sorularının cevapları haber metninde bulunmamaktadır. Burada ana olay, Mavi Marmara'ya İsrail'in karasuları dışında tamamen sivil bireylere yönelik giriştiği askeri operasyondur. Ana olaydan ayrılarak ikinci bir olayı oluşturan ise insani yardım malzemeleri taşıyan halka yönelik yapılan operasyon ve bu operasyonlara diğer devletlerden ve BM'den gelen tepkiler. Yine ana olay altında gerçekleşen üçüncü olay ise, Mavi Marmara'ya karşı İsrail tarafının nasıl yaklaştığıdır. İkinci olayda bir tarafta Türkiye Cumhuriyeti, BM ve diğer destek veren ülkeler vardır. İki ülke arasında geçen daha önceki olaylara haberde yer verilmemiştir. Gazze'ye giden insani yardım malzemelerinin tek amacı, halkın yaşam standartlarına katkıda bulunmak olduğu belirtilmiştir; ancak buna sonuç olarak İsrail askeri operasyon düzenlemiş, başta Türkiye ve BM olmak üzere dünya devletleri saldırıyı ve İsrail'i kınamışlardır. Haber, eleştirel söylem açısından eksiklikleri bulunmaktadır. Haberde spota, ana başlığa, girişe, sonuçlara, değerlendirmelere, beklentilere, tepkilere yer verilmiştir; ancak Mavi Marmara baskınıyla ilgili olayın background bilgisi eksik kalmıştır. Çünkü Mavi Marmara baskını gerçekleşmeden önce İsrail devleti gemiye rotasını değiştirmesi konusunda uyarılarda bulunmuş, günler öncesinden rotalarını bu yönde tutmaları halinde müdahale edeceklerini belirtmişti. Ashdod'da kurduğu gözaltı çadırlarını basına açmış, ısrarla bu rotadan gelecek olanları da bu sergilediği çadırda gözaltına alacağını dünya kamuoyuyla açıklamıştı (Dinç,2010: 29). Yapılan araştırmanın ardından gazetede saldırıdan sonra ki ilk gün yayınlanan sayısında nefret söylemi unsuru olarak bir çok ögeye rastlanmıştır ve eleştirel söylem analizi açısından da yukarıda belirtildiği gibi background bilgisi yeterli bulunmamıştır.

2 Haziran 2010 tarihli baskısında sürmanşetten verilen haber, ‘Rehineyiz’ başlığıyla aktarılmıştır. Sürmanşetin spotu, Özgürlük Konvoyu’yla Gazze’ye yol alırken Tel Aviv korsanlarının saldırısına uğrayan 368 barış gönüllüsü, tutuklanarak İsrail’in Guantamosu olarak bilinen Negev’deki Berşeva Cezaevi’ne konuldu şeklindedir. Burada Berşeva Cezaevi şartları dünyaca kötü olarak nam salmış, birçok defa ölümlere sahne olmuş, işkencelerle adını duyurmuş İsrail’in Guantamosu olarak benzetme yapılmıştır. Tel Aviv korsanı diye haberde adı geçenler İsrail askerleridir. Gazete ölü sayısını bu sefer dokuz olarak doğru şekilde vermesine rağmen, hayatını kaybedenlerden sadece dört tanesinin isim ve soy ismine ulaşabilmiştir. Diğer hayatlarını kaybeden kişilerin hangi millete ait oldukları bilinmemesine rağmen gazete, bunların da Türk vatandaşı olabileceğinin üstünde durmuştur. Başbakanın yaptığı konuşmadan bir bölümü manşetine taşıyan Yeni Şafak, buradaki haberi konuşmayı doğrudan aktararak tamamlamıştır.

Gazetenin iç sayfalarında yer alan haberlerinde arda alan bilgisini verdiği, olayların özetlerini aktardığı, tarafların görüşlerine yer verdiği, tarihi geçmişine alan ayrıldığı görülmektedir. Olayların önceki gün gerçekleşen olaylarla ilgili bağlantıları da aktarılmıştır. Gazetenin söylemi önceki gün yayınlanan sayısına göre daha yumuşak ve daha az nefret söylemi unsuru barındırdığı söylenebilir. Her ne kadar ilk sayfada korsan olarak konumlandırılan İsrail askerleri, haberin detaylarında İsrail askeri olarak ilk kez tanımlanmaktadır. Haberde tutuklanarak cezaevine konulan gazetenin yazarı Hakan Albayrak için de İsrail’in neden bu kadar sert olabileceği konusu detaylı olarak açıklanmış.

Gazetenin 3 Haziran 2010 tarihli baskısında ‘Kararlılık Diz Çöktürdü’ sürmanşetiyle, ve ‘Türkiye’nin ya vatandaşlarımı bırakırsın ya da.. ultimatomu, İsrail’e geri adım attırdı. Tel Aviv, ‘yargılayacağım’ dediği barış gönüllülerini serbest bırakmak zorunda kaldı. 6 uçakla Türkiye’ye getirilen Gazze fatihleri kahramanlar gibi karşılandı’, spotuyla yer verilmiştir. Bu haberin fotoğrafı gazete yazarı olan Hakan Albayrak’ın kardeşi olan oyuncu Sinan Albayrak’ın da içinde olduğu serbest kalan rehinelere fotoğraflarıyla pekiştirilmiştir. Sürmanşet ayrıca ‘Türkiye Söke Söke Aldı’ yazısıyla sürmanşet başlığını desteklemektedir. Retorik olarak bu başlık Sinan Albayrak’ın da zafer işareti yaptığı fotoğrafla birbirlerini desteklemektedir. Gemide

yaşanılan olayın tanıklarından olan bir diğer görgü tanığı, ‘Mavi Marmara gemisine bombalarla saldırdılar, İsrail Devleti’nden kaybolan insanları açıklaması istiyoruz’, sözü doğrudan aktarılmıştır. Haberde bu konuyla ilgili başka bir detay bulunmamaktadır. Olayın doğru olup olmadığı haberin taraflarınca da açıklanmamıştır. Haber metni tematik olarak eksiktir, ardaan bilgisi verilmemiştir. Haberin iç sayfalarda bulunan detaylandırılmış bölümlerinde nefret söylem unsuru tespit edilmemiştir. Haberin spotunda ‘fatih’ olarak nitelendirilen aktivistler olumlanarak aktarılmıştır. Ölü ve yaralı sayıları net olarak aktarılmaya başlanmış, ilk gün yayınlanan bilgi kirliliği ve karışıklık ortadan kalkmıştır.

Gazetenin manşet haberi ‘Korsanlığa Karşı Tek Ses’ olarak verilmiştir. Burada İsrail askerleri korsan olarak konumlandırılmamış, İsrail Devleti’nin yaptığı korsanlık olarak belirtilmiştir. Haber iç sayfalarda detaylandırılmıştır; ancak nefret söylemleri giderek gazetenin yazılarında azalmaya başladığı görülmüştür. Daha önce de belirtildiği gibi söylem yumuşamaya devam etmiştir.

4 Haziran 2010 tarihli gazetenin sürmanşetten verdiği ‘Sizler İnsanlığın Onurusunuz’ yazısının spotunda, İHH Başkanı Bülent Yıldırım’ın konuşmaları tırnak içerisinde Gazze’ye insani yardım taşırken korsanlar tarafından şehit edilen sekiz barış gönüllüsü için, ‘Verdiğimiz şehitler insanlığın onuru oldu. Onlar mücadeleleriyle tüm insanlığa ders verdi’ şeklinde verilmiştir. İsrail askeri ve İsrail Devleti yine korsan olarak nitelendirilmektedir. Haberin bir diğer dikkat çekici noktası bulunmaktadır, Şeyh Raid Salah’ı hedef gözeterek öldürülmeye çalışılmasıdır. Gazete bu iddiayı baskında hayatını kaybeden ve ona benzerliğiyle dikkat çeken İbrahim Bilgen’le desteklemektedir. Haber retoriksel olarak hayatını kaybeden 9 kişinin cenaze namazının yer aldığı fotoğrafla pekiştirilmiştir. Gazete hayatını kaybeden aktivistler olumlanarak aktarılmaya devam etmiştir.

‘Katiller Kimseyi Korkutamadı’ manşetiyle verilmiştir. Hakan Albayrak’ın İsrail askerlerin ‘One Minute’ çığıllıkları atarak kurşunladıkları ve Türkler’in yaralarına basan korsanlar olarak söylenmesine karşın kendilerinin bir dakika bile olsa korkmadıkları spotuyla yer almıştır. Burada İsrail askerleri bir defa daha korsan olarak nitelenmiştir. ‘One minute’ çığıllıkları atarak kurşun sığıttığı iddia edilen İsrail as-

kerlerinin, bunun doğru olması doğrultusunda, büyük bir nefrete kapıldıklarını söylemek yanlış olmayacaktır. İsrail askerleri için haberin detay bölümlerinde korsan yerine, İsrail askeri şeklinde hitap etmeyi tercih etmiştir. Haberin manşet bölümünde yer alan diğer bir haberde, alnından vurulan bir yaralıya ilk yardım tedavisi uygulayan oyuncu Sinan Albayrak tarafından uygulanırken görülüyor. ‘İnsanlık neferleri haydutlar tarafından vurularak şehit edildi’ yazılı foto-altı yazısında nefret unsuru olarak haydutlar tespit edilirken hayatını kaybeden aktivistin, insanlık neferi olarak nitelenmesi olumlanarak aktarıldığını göstermektedir.

İç sayfalarda detaylandırılan haberlerde, ‘katil’, ‘alçakça’ olarak tanımlanmış ve tutuklu kalan vatandaşlar için de kötü koşullar sağlandığı, hayvan pislikleri içinde yıkanmaya zorlandıkları belirtilmiştir. Bu doğrudan bir nefret söylemi kategorisi içine girmese de taraflara psikolojik baskı uygulamak, dini inançları ve ideolojik amaçları yüzünden insanlara işkence etmek İsrail’in ne kadar nefret içinde olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir.

Haberde retorik fotoğraflarla birbirlerini desteklemektedir. Söylem olarak da arda lan bilgisi olarak da eksik değildir. Olayın nasıl gerçekleştiği, kimlerin hayatını kaybettiği, tarafların değerlendirmelerine yer verilmiştir. Nefret unsurlarına yukarıda belirtilenler dışında rastlanılmamıştır.

Gazetenin 5 Haziran günü sürmanşetine taşıdığı Başbakan Erdoğan’ın Konya mitinginde doğrudan İsrail Başkanı ve Cumhurbaşkanı hedef alarak üç farklı dilde söylediği ‘Öldürmeyeceksin’, ‘You Shall Not Kill’ ve ‘Lo Tir’tsach’ kelimele riyle seslenmiştir. Gazete ‘You Shall Not Kill’ sözünü sürmanşetten vermiş ve haberin ilk spotunda Konya’da toplu açılışlara katılan Başbakan Erdoğan Türkiye’nin İsrail halkıyla bir sorunu olmadığını belirtmiştir. Bu söylem nefret söylemi açısından önem arz etmektedir. Çünkü Başbakan burada toplumların birbirlerine nefret duymalarına gerek olmadığını, hatta iki millet arasında en ufak sorun bulunmadığını, daha önceki günlerdeki sayılarda da Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’nun da söylediği gibi Türkiye’deki Yahudiler en ufak endişe duymasın, sözleriyle anlatılmak istenilendir. Milletlerin birbirine nefret duymalarına yönelik bir betimlemeden ziyade belirlenen nefret söylemi ya İsrail devletine karşı ya da İsrail askerine yöneltilerek söy-

lenmiştir. Haberin diğer spotunda ise, Başbakan Erdoğan, İsrail'e Tevrat'taki 10 emirden 6'ncısıyla yüklendi: Öldürmeyeceksin. Anlamadın mı? İngilizce söylüyorum: You Shall Not Kill. Yine mi anlamadın? İbranice söylüyorum: Lo Tir'tstach, şeklinde doğrudan aktarma yöntemiyle verilmiştir. Haber iç sayfalarda detaylandırılmıştır. İç sayfalarda yer alan bölümde Erdoğan'ın değerlendirmesini tırnak içinde 'iki yüzlü ve yalancı' şeklinde aktaran gazete konuşmanın tamamı içinde 'sert bir konuşma' yorumunu getirmiştir. Erdoğan'ın konuşmasının bazı bölümleri de nefreti körüklemektedir, '... Bunlar kundaktaki masum bebekleri dahi tehdit olarak gördüler. Anaların kucağındaki bebekleri öldürdüler, bizim teröristler gibi. Yetmedi şimdi bebek mamalarını da tehdit olarak görüyorlar. Bunlar masum sivillerden, hastanelerden korktular. Gerçekten tanklarla toplarla onların hastanelerini bombaladılar. Yetmedi şimdi tekerlekli sandalyelerden, ilaçtan korkmaya başladılar' diyerek aciz bir devlet imajı yaratılmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi küçük görme, hor görme de bir nefret söylemi unsuru olarak değerlendirilmektedir. İsrail devletinin adı anılmayıp, bunlar diyerek küçük görülmüştür. Mavi Marmara olayının sembolik ismi haline gelmiş olan isimlerden Amerika doğumlu, Türk asıllı Furkan Doğan, 19 yaşında Mavi Marmara baskınında yakın mesafeden kafasından vurularak öldürülmüştü (Dinç, 2010:69-71). Başbakan Erdoğan konuşmasının diğer bölümlerinde olayın sembolik ismi haline gelmiş Furkan Doğan'ın öldürülmesiyle ilgili 'vahşice' ve İsrail'le ilgili olarak rezillik ve alçaklık ifadelerini kullanarak nefret söylemini körüklemiştir. Belirtilenlere ek olarak, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın söylediği 'bizim teröristler' gibi söylemiyle hem terör örgütünün geçmişte yaptığı olaylara gönderme yaptığı görülürken hem de bunu İsrail'in yaptığı saldırıyla beraber olumsuzlayarak aktardığı tespit edilmiştir.

6 Haziran 2010 tarihli 'İsrail Vahşetini BM soruşturacak' sürmanşetiyle okuyucularının karşısına çıkan Yeni Şafak Gazetesi'nin spotu şu şekildedir: 'İnsani yardım filosuna saldırarak 9 gönüllüyü öldüren, diğerlerini de rehin alan İsrail, BM'nin kuracağı bir komisyon tarafından soruşturulacak.' Haberin retoriksel açıdan fotoğraflarla desteklenmemiştir; ancak başlık spotla ve ara başlıklarla desteklenmiştir. Olayın ardalan bilgisini eksik verildiği görülmüştür.

Gazetenin diğeri bir dikkat çekici haberi ise ‘Siyonist Teröre Lanet’ mitinginin aktarıldığı ve fotoğrafla desteklenen bölümüdür. Birinci sayfa duyuru bölümünün asıl amacı iç sayfaya yönlendirmek olduğu bilindiği için alan darlığı yaşamaktadır. Bundan dolayı bu sayfada yer alan haberin de tematik olarak eksikleri bulunmaktadır. Şematik sıralamaya da uymamaktadır. Bu haberin yer aldığı duyuru bölümünde, ‘Korsan Terörü’ olarak nitelenmiştir. Diğer bulgular, Saadet Partisi tarafından düzenlenen ‘Sustukça Ölüyoruz-İsrail Vahşetine İsyen Mitingi’ adı altında nefret bulgularına rastlanmıştır. Gazete buralarda yorum yapmaktan kaçınmış ve doğrudan pankartları yayınlamayı tercih etmiştir.

Birinci sayfada manşetten verilen ‘Kanaryayı da Vurdular’ manşeti yine nefret söylemini dolaylı yollardan körüklemektedir. Haber ilk bakışta bu tür bulgular içeren bir yapıya sahip olmadığı izlenimini uyandırır da detaylı incelendiğinde nefret unsurları görülmesi mümkün olacaktır. İç sayfalarda ‘Kanaryayı bile vurdular’ başlığıyla yer alan haberin spotu, ‘Minik Yusuf’un Gazze gönüllüsü Musa Cuhaş ile ‘Bir yetime hediyem olsun’ diyerek Filistin’e gönderdiği ‘Gazze’ adlı bir kanarya da İsrail teröründen nasibini aldı. Göğsündeki mermiyi unutan Cuhaş, Yusuf’un emanetini kaybetmenin acısını yaşıyor’, şeklinde aktarılmıştır. Olayın nasıl gerçekleştiği spotta verilmemiştir. Dolayısıyla haberin ardaan bilgisi eksiktir. Haber daha çok öyküleştirilerek dramatize edilerek haberleştirildiği görülmektedir. ‘İsrail teröründen nasibini aldı’, ‘kanaryayı bile vurdular’, söylemleriyle, daha önce belirtildiği üzere İsrail Devleti’nin aciz bir yapıda olduğu, korkudan nereye saldırdığını bilmediği, küçük görüldüğü bir algı oluşturmaya çalışıldığı görülmüştür.

Haberin söylemi öykü şeklinde devam etmektedir. Duruma ve yorumlara yer verilmiştir. Haberin ardaan bilgisi alt paragraflarda daha net şekilde verildiği görülmektedir. Olayda tarafların beklentileri ne olması beklendiği, ne olduğu açıklanmıştır. Bir Filistinli çocuğa emanet edilmek üzere derken, ne olması beklendiği, kanaryanın bile öldürüldüğü derken, durumun ne olduğu, tarafların yorumları derken, göğsüne kurşun yiyen Cuhaş’ın kurşunu unutup kanaryayı sorması ve sözlerine bir şehidimiz daha var eklemesiyle haberde görülmektedir.

Birinci sayfadan duyurusu verilen diğerk bir haber – yorum olan gazete yazarı Hakan Albayrak'ın yazısıdır. Bu yazı nefret söylemini körükleyici unsurları barındırmaktadır. Dünyanın en aşğılık korkaklar sürüsü başlığıyla verilen haberin iç sayfalarda detaylı içeriğı incelendiğinde daha fazla örneklerle karşılaşıldığı görölmektedir.

Hakan Albayrak haber – yorum bölümünde, korkaklar sürüsü, rezil davranışlar olarak tanımlamıştır. Ayrıca haberde saldırıda hayatını kaybedenlerle ilgili bilgilere yer verilmiştir; ancak Furkan Doğan'ın ölüm şekli o günlerde net değilken, Hakan Albayrak bunu kafasından beş kurşun çıkan Furkan, İsraili yetkililerin ‘Askerlerimiz kendilerini savundu’ yalanını ortaya çıkardığını söylemiştir. Furkan Doğan'ın ölümüyle ilgili daha sonradan ortaya çıkan bir bilgi olarak, beş kurşun kafasından çıkartılmamıştır, 45 cm mesafeden daha yakın bir mesafeden bir kez yüzünden, kafasının arkasından, iki kez bacağından ve bir kez de sırtından olmak üzere beş kurşun çıkartılmıştır. Net olmayan bilgiler o gün için keza paylaşılmış olsa da Furkan Doğan kasti ve yakın mesafeden hedef gözetilerek öldürölmüş olduğu Adli Tıp Raporun'da da ortaya koyulmuştur.

Gazetenin 7 Haziran 2010 tarihli baskısında konuyla ilgili verilen haber sayısının da giderek azaldığı görölmektedir. Ancak manşet haberin başlığı ve haber metni nefret söylemi açısından incelenmesi gerekmektedir. Haberin başlığı, ‘İçimizdeki ve dışımızdaki İsrail'e cevap’ şeklinde olup, ‘Hukuk tanımayan İsrail, uluslararası karasularda terör estirdi. Amaçları sadece insanlık olan gönüllöülere kurşun yağdırdı. 9 kişiyi acımasızca şehit etti. Bazı çevreler katile hesap sormak yerine bütün suçu şehit düşenlere yıkma yarışına girdi’ spota yukarıda yazıldığı gibi devam etmektedir. Olayın aradalan bilgisi eksik şekilde verilmiştir; üst bilgi olarak sunulan ve detayın üst bilgi olduğu bu durum, biraz da Türkiye'deki eleştirilere cevap niteliğı taşımaktadır. Haber metni incelendiğinde, ‘insanlık dışı’, ‘alçakça kurşun yağdırdı’, ‘işkenceyle ifadelerini aldı’, şeklinde nefreti körükleyen ifadeler görölmektedir.

Yine birinci sayfadan verilen fotoğrafta İsrail'de Yahudiler tarafından Tel Aviv'de gerçekleştirilen ‘İşgale son, Yaşasın Türkiye’ mitingini aktarmış ve bunu fotoğrafla desteklemiştir. Haber retoriksel açıdan birbirini tamamlamaktadır. Yine

birinci sayfadan Furkan Doğan'ın ölüm anının yer aldığı kareye yer verilmiştir. Diğer gönüllüler gibi Furkan'ın da hunharca şehit edildiğinin altı çizilmiştir.

Gazetenin 8 Haziran 2010 tarihli baskısında yer alan haber sürmanşet haberlerinde, 'İsrail vahşi saldırının sorumlusu', 'kanlı baskın' olarak konumlandırılmıştır. Gazetenin iç sayfalarında yer alan haberlerinde nefret söylemi unsuruna rastlanmazken, gazetenin haberlerin söyleminde sürekli Filistin tarafını ve aktivistleri olumluyarak aktardığı görülmüştür.

Gazetenin 9 Haziran 2010 tarihli baskısında iç sayfalarda yer alan haberinde 'Mavi Marmara katliamı' olarak konumlandırılmıştır. Gazetenin o günkü baskısında yer alan haber metinleri incelendiğinde, nefret söylemi unsuruna rastlanmamıştır. Mavi Marmara baskınına yönelik haber sayısında ciddi anlamda azalmalar görülmüştür.

Gazetenin 10 Haziran 2010 tarihli baskısında yer alan diğer haberleri incelendiğinde nefret söylemine yönelik bir unsur tespit edilmemiştir.

2.4.2. Anadolu'da Vakit Gazetesi

Daha önceleri 'Akit' gazetesi adı altında yayın yapan kuruluş sivri üslubu sebebiyle defalarca dava edilmiş en son hakkında açılan tazminat davalarının bedellerini ödeyemeyince kapanma kararı almıştı. Anadolu'da Vakit gazetesi de aynı gazetenin ekibi tarafından kurulmuş ve sivri yazılarına, üsluplarına burada da devam etmişlerdir. Anadolu'da Vakit Gazetesi imtiyaz sahibi Nuri Aykon'un Eylül 2010'da vefatından sonra mirasçıları tarafından 'Yeni Akit' adıyla yayın hayatına devam etmektedir.

1 Haziran 2010 tarihli baskısında, Yeni Şafak Gazetesi'nde tespit edildiği gibi bilginin çok olması; ancak net olmaması Anadolu'da Vakit Gazetesi'ne de yansımıştır. Haberin tematik çözümlemesi yapıldığında, fotoğraflar, üst başlık, manşet, spot ve haber metniyle bir algı oluşturulması hedeflenmiştir. Küçük puntolarla yazılmış 'Kuduz İsrail askerleri yardım gemilerine saldırdı' sürmanşette ise 'Siyonist Köpekler' başlığıyla verilmiştir. Yeni Şafak Gazetesi'ne benzer bir durum olarak, siyah fon üstüne haber metinleri yerleştirilmiştir. Siyah fon, acılı, kötü ve doğal afet-

lerde tercih edilen bir fondur. Gazete vurguyu arttırmayı amaçlayarak bu fonu kullanmayı tercih etmiştir. İlk gün çelişkili ve çok sayıda gelen enformasyon kirliliği Vakit Gazetesi'nde de görülmektedir. Nitekim 16 şehit, 60'a yakın yaralı şeklinde birinci sayfadan duyurulmuştur. 'Katil İsrail askerleri yardım ekibini taradı' ve bunu elinde silahı tutup hedef almış bir İsrail askeri fotoğrafıyla pekiştirmiştir. Haberin spotunda ise 'Korsan İsrail, Gazze'ye yardım taşıyan ve içinde çocukların, yaşlıların, kadınların da bulunduğu yardım filosuna dün sabaha karşı saldırdı... 33 ülkeden 600'e yakın sivilin bulunduğu gemiye çıkıp kurşun yağdıran İsrail askerleri, 12'si Türk, 16 kişiyi katletti' şeklinde yer vermiştir. Katletti kelimesi ilk defa olarak Vakit gazetesi tarafından kullanılmıştır. Yeni Şafak Gazetesi ölüm kustu, dakikalarca ateş etti gibi ifadeleri tercih ederken, Vakit Gazetesi öldürmek kelimesinin en ağır şekli olan 'katletti' yüklemine kullanmayı tercih etmiştir.

Manşette yine siyah fon üzerine Başbakan Erdoğan'ın konuşmasından alınan ve tırnak içerisinde verilen 'Yanlarına Kar Kalmayacak' sözlerini kullanmayı seçmiştir. Başbakanın konuşması tırnak içinde doğrudan aktarma yöntemiyle gazete sayfalarında yer bulmuştur. Haberde tarafların değerlendirmesi yerine, tek taraflı bir değerlendirme mevcuttur. Diğer değerlendirme ise, birinci sayfada yer alan Bülent Arınç'ın konuşmasıdır. Çünkü Bülent Arınç konuşmasında İsrail'in yaptıklarını korsanlık olarak nitelemiş ve gazetenin vurgulamaya çalıştığı tematik yapısına katkı sağlamıştır. Manşet haberin yanında 'Türkiye'de Öfke Zirvede' başlığıyla verilen ve Türk bayraklarıyla Filistin bayraklarının yer aldığı kalabalık bir fotoğrafa yer verilmiştir. Bu fotoğrafla beraber oluşturulmaya çalışılan haberin retorik de güçlü hale gelmiştir. Burada 'İsraili Katil Köpekler', olarak tanımlanmış ve gerçekleştirilen protesto gösterileri hakkında neden, nerede nasıl olduğu konularında detay bilgilerle haber iskeletine eklenmeler yapılmıştır.

Bir diğer dikkat çekici nokta gazetenin ilk sayfasında ve iç sayfalarda aynı Yeni Şafak Gazetesi'nde yer alan iddialara benzer iddialarda bulunması olmuştur. Mavi Marmara baskını ve İskenderun'da 6.Deniz İkmal Komutanlığı'na gerçekleştirilen roketatarlı saldırıda şehit olan 6 askerin saldırısının arkasında İsrail parmağı olduğu belirtilmiştir.

Haberlerin detaylandırmaları iç sayfalarda yapılmıştır. Burada verilen haberde ‘Kahpe-Terörist İsrail’in insanlık dışı vahşi saldırısı, dünyayı ayağa kaldırdı’, başlığıyla siyah fon içine beyaz yazı ile siyah beyaz sayfada yer bulmuştur. Bir diğer haber başlığı ‘Kalleş Siyonist saldırı: 16 şehit’ başlığıyla yer almıştır. Haber tematik olarak fotoğrafları, spotu ve habere giriş bölümüyle birbirlerini tamamlayıcı bölümlerden oluşmaktadır. Saldırıda yaşamını yitiren 16 kişiyle ilgili gelen rakamların resmi olmadığı ilk kez haberin spotunda vurgulanmıştır. Gemiye helikopterle, hücum botlarıyla çıkartma yapıldığını, katil askerler tarafından gemiye kurşun yağdırıldığını ve geminin kan gölüne çevrildiği belirtiliyor. Haber kaynağı olarak istihbarat servisinin adı geçiyor, fakat bu konuyla ilgili daha detaylı bir bilgi verilmiyor. Haberde asıl olay yukarıda söylenen gibi İsrail askerinin Mavi Marmara gemisine askerlerle çıkartma yapmasıdır. Vakit gazetesi çizmiş olduğu ideolojik çerçeveye ile nefret söylemine sayısız örnek sunduğu görülmüştür. Net olmayan ölü ve yaralı bilgileri içeri sayfada haberin spotunda belirtilmiş bu konuyla ilgili herhangi bir alternatif rakamın üzerinde durulmamıştır. Haberlerde sayısız defa, ‘Siyonist Katiller’, ‘Kalleş Siyonistler’, ‘İsrailli Katiller’, ‘Küstah Siyonistler’ söylemine yer verilerek anti-semitik bir algı oluşturulmuştur. İsrail askerlerinin Türk bayrağını indiren bir fotoğrafına da yer verilerek ‘Küstah Siyonist askerleri, Türk bayrağına tahammül edemedi’ başlığıyla desteklenmiştir. Fotoğrafta bir İsrail askerinin Türk bayrağını indirdiği görülmektedir. Böylece muhafazakâr-İslam çizgisinde yayın yapan gazetenin olaya bir de milliyetçi duyguları eklemek istediği görülmüştür.

Haberlerde ardağan bilgisi olayın çok taze olmasından dolayı verilmiştir; ancak eksiktir. Çünkü yer saldırının neden olduğu, nasıl geliştiğinden ziyade, saldırı olup bitmiş, insanları hayatını kaybetmiş şeklinde verilmiştir.

Gazetenin olayın olduğu ilk gün son sayfasından verdiği ‘Siyonist’in tarihi vahşet dolu’ başlıklı haberi, Mavi Marmara olayıyla doğrudan ilişkili olmamasına rağmen, olayı gerçekleştiren taraf olarak İsrail’le ilişkilendirilerek verilmiştir. Haberin spotu, ‘Gazze’ye yapılacak yardımlara tahammül edemeyip yardım götüren gemilere baskın düzenleyerek 16 kişiyi şehid eden işgalci, Siyonist İsrail’in geçmişi katliamlarla dolu. Filistin topraklarını işgal ederek kurulduğu 1948 yılından bu yana onlarca sistemli katliam uygulayan İsrail, bu uğurda Filistin’in manevi önderlerinden

felçli Şeyh Ahmed Yasin'i de cami çıkışında füzeyle şehid etmişti' şeklindedir ve İsrail burada 'işgalci', 'sistemli katliam uygulayan İsrail' diyerek doğrudan soykırımlardan sorumlu yapı olarak nitelemiştir. Her ne kadar Mavi Marmara baskınıyla doğrudan ilişkili olmasa da haber söylemi içerisinde geçen 'geçmiş kanlı İsrail' söylemiyle ilgili ardaan bilgisine burada ulaşılmaktadır. İsrail'in geçmişte adı geçen saldırılarda nasıl roller oynadığı bu haberde aktarılmıştır. Haberin üslubu yukarıda da belirtilenlerden anlaşılacağı üzere son derece nefret söylemini körükleyici ifadelerle doludur. Yine saldırıda hayatını kaybedenlerin sayısının net olmamasına rağmen ilk sayfalarda kullanılan ölü sayısı ve yaralı sayısı burada da kullanılmıştır.

Haber söyleminin şematik yapısı, haberin özetinin verildiği spot bölümüyle başlamış, giriş paragrafında önemli bilgilere yer verilmesiyle devam etmiştir. İsrail'in düzenlediği saldırının haksız olduğu, yapılan saldırının 77 mil açıktaki olduğu vurgulanmış ve saldırıda hayatını kaybeden 16 kişinin olduğu bunun 12'sinin Türk olduğu bilgisi verilmiştir. Haber daha sonraki paragraflarda bölümlere ayrılmış bilginin ideolojik hiyerarşik düzenlemesi yapılmıştır. Olay tam olarak sonuçlanmadığı için sonuç bölümünün ne olduğu belli olmamaktadır. Sadece gelen ölü ve yaralı sayısının doğru mu yanlış mı olduğu İsrail'in ölü sayısını 18 açıkladığı, bunun karalama olabileceği üzerinde durulmaktadır. Olayların tarihi geçmiş verilmemektedir. Tüm bu bilgiler ışığında haberin şematik ve tematik olarak eksik olarak oluşturulduğu söylenebilir.

Gazetenin 2 Haziran 2010 tarihinde sürmanşetten verdiği haberin başlığı, 'Korsana Lanet Yağıyor' ve spotuna 'Gazze'ye insani yardım götüren gemilere yapılan 'insanlık dışı' saldırıya, yurtiçi ve yurtdışından da tepkiler sürüyor' şeklinde aktarılmıştır. Haber tematik olarak üç adet mitinglere ait fotoğraflarla pekiştirilmiştir. Haberin birinci sayfasındaki duyurusunda, yer alan fotoğrafların nerelerde çekildiği belli olmamakla beraber atılan sloganlar tırnak içerisinde doğrudan verilmiştir. 'Katil' devletin mallarına boykot çağrılarının yapıldığına da yer verilmiştir. Haberin farklı farklı üç sayfada devamı bulunmaktadır. Bunlardan ikisi siyah beyaz sayfada yer alan iki sayfasında dünya basınının olayları nasıl aktardığına yer verilirken renkli olan sayfada siyah fon üzerine kırmızı ve yeşil yazı tercih edilmiştir. Anlaşılacağı üzere Filistin bayrağına gönderme yapılmaktadır. Birinci sayfadan 'Korsana Lanet

Yağıyor' başlıklı haber iç sayfada 'Şehitlerin Kanı İsrail'i Boğacak' olarak düzenlenmiştir ve haberin spotunda ardalan bilgisinin eksik olarak verildiği görülmüştür. Çünkü haberin spotu, 'İsrail'in Gazze'ye yardım götüren gemiye yaptığı kanlı saldırı yurt çapında protesto ediliyor. İstanbul ve Ankara başta olmak üzere yurdun dört bir yanındaki protesto gösterilerinde terör devleti İsrail'e sert tepki yağıyor' şeklinde yer verilmiştir. Gazze'ye giden yardım gemisinin ne olduğu, içinde ne taşıdığı, saldırının ne şekilde olduğu, tarafların bu konular hakkındaki görüşlerine bu haberde yer verilmemiştir; aksine protesto ve toplu olarak ortaya koyulan tepkiler birincil bilgi haline getirilmiştir. Nitekim haberin ilk paragrafında da haberin ardalan bilgisi verilmemiştir. Bu haberin yanında yer alan 'İşte İsrail'in gözünü korkutan o dev silahlar (!)' başlığıyla verilmiştir. Bu haberde İsrail'in dünya kamuoyuna sunduğu silahlardan dolayı yaptığı saldırıyı haklı çıkarma çabalarının ne kadar anlamsız olduğu vurgulanmaktadır. Haber tematik olarak büyük bir fotoğrafla desteklenmiş ve foto altı yazısıyla da pekiştirilmiştir. Foto-altı yazısı, 'Savaş gemileri, helikopterler ve ağır silahlarla Mavi Marmara'ya saldıran İsrail zorbaları, meğerse sapandan çok korkmuş', şeklinde yer verilmiştir. Burada 'İsrail zorbaları' ve 'sapandan çok korkmuş' söylemleri, İsrail'e yönelik nefret söylemi bulguları içerisinde tespit edilmiştir.

Gazetenin ilk sayfasında yer alan 'manşet üstü' karikatür bölümünde, İsrail'i sivrisineğe benzetilen bir çizim yer almaktadır. Bir elinde sineklik olan ve kolunda Türk bayrağı bulunan insan karikatürü, diğer elinden kan emen üstünde 'Yahudi Yıldızı' olarak bilinen yıldızın yer aldığı sivrisineğe vurmaya uzanmaktadır. Nitekim bu karikatürde nefret söylemi içerisinde değerlendirilmelidir. Çünkü burada İsrail kan emen bir böceğe benzetilmektedir. Daha önce Kanada İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yayınlanan bir bildiriyle nefret söyleminin hangi koşullarda gerçekleştirildiğini aktarılmıştı. Burada, söyleme maruz kalan grup, kıyaslamalarla ve haşarat gibi hayvanlara benzetmeler yapılır, maddesiyle uyuşmaktadır.

Gazetenin manşet haberi 'Katil Uyarı' başlığıyla verilmiştir. Haberin spotun, Başbakan Erdoğan'ın gezisini yarım kesip döndüğünden bahsederek konuşmasının bir kısmını tırnak içinde olduğu gibi aktarmıştır. Manşet haber 'Bizi başkalarıyla karıştırmayın' ve 'İsrail elindeki kanı temizleyemez' başbakanın sözlerini ara başlık olarak kullanmıştır. Yine gazete manşet haberindeki, 'İsrail hiçbir gerekçe ile elinde-

ki kanı temizleyemez' şeklindeki başbakanın sözünü kalın puntolar halinde vermiştir. Haberin iç sayfada yer alan devamında konuşmanın tamamına yorum eklenmeden verilmiştir. Başbakan'ın yaptığı konuşma sırasında söylediği 'haydutluk', 'terör devleti', 'zorba' sözcükleriyle nefret söylemi bağlamında benzeşmektedir. İç sayfalarda yer alan bir diğer haberde yardım gemilerinde bulunan gönüllülerin tutuklanması haberini 'Haydut, 368 Türk'ü tutukladı' başlığıyla verilmiştir. Haberin spotunda anlaşıldığı üzere tutuklanan 610 kişi olduğu ancak bunlardan 368'i Türk vatandaşı olduğudur. Burada İsrail'e yönelik bir kez daha 'haydut' söylemi yönlendirilmiş ve oluşturulan algı nefret söylemiyle bağdaştırılmıştır.

3 Haziran 2010 tarihli Vakit Gazetesi'nin baskısında sürmanşetin İsrail'in serbest bıraktığı gönüllülerin yurda dönüşünün kutlanması ve karşılama gösterilerinin verildiği görülmektedir. Haberin spotunda ve foto-altı yazılarında nefret söylemi unsuruna tespit edilmezken haberin ara başlığında 'terörist İsrail' şeklinde nefret unsuru tespit edilmiştir. Haber tematik olarak ara başlıklarla, spotla ve fotoğrafla desteklenmiştir. Gazetenin diğer haberlerinde de tespit edilen, ardalan bilgisinin verilmemesi burada da devam etmektedir.

Gazetenin birinci sayfasında manşet haberin yanında yer alan ve saldırıda hayatını kaybedenlerden birisi olan Cevdet Kılıçlar'ın haberi yer almaktadır. Siyah fon üzerine, spotun ve ara başlığın kullanılmadığı bu haberde, Cevdet Kılıçların bir fotoğrafıyla beraber verilmiştir. Siyonist İsrail söylemi bir kez daha burada kötülenecek verilmiştir. Daha önceki nefret kavramlarından daha farklı ve değişik bir tavır için girmediği görülen gazete 3 Haziran tarihinde de nefreti körüklemeye devam etmektedir. Haberin iç sayfada yer alan detaylarında, 'Siyonist askerler', 'Siyonist İsrail' kavramları bir kez daha yinelenerek verilmiştir.

İç sayfalarda yer alan bir diğer haberde 'Köpeklikten vazgeçmiyorlar' başlığıyla verilmiştir. Haberin spotunda, 'Siyonist İsrail'in Savaş Bakanı Ehud Barak, Gazze'ye yardım götüren gemilere baskın yaparak sivillere adeta kudurmuş köpek gibi saldırıp vahşice katleden İsrail komando birliğine teşekkür etti. Barak, 'Filonun Gazze'ye ulaşmasını engellediniz. Bir dahaki sefere gerekli derslerin çıkarılması için buradaki komutanların operasyonu sorgulayacağına inanıyorum' diyerek köpekleş-

me yolunda iddialı olduklarını ve kan dökmeden yaşamayacaklarını itiraf etmiş oldu' şeklinde aktarılmıştır. Bu spottan bile İsrail'e ve Savaş Bakanı diye adı geçen Ehud Barak'a yönelik nefret söyleminin ne kadar ağır bir şekilde aktarıldığı görülmektedir. Ehud Barak aslında dönemin Savunma Bakanı'dır. Savaş Bakanı diyerek, aşağılama bir tavır sergilenmesi amaçlanmıştır. Yine 'köpekleşme yolunda iddialı oldukları', 'köpeklikten vazgeçmiyorlar', 'Siyonist İsrail' söylemleri nefret söylemiyle örtüşen diğer kullanımlar olarak tespit edilmiştir.

Gazetenin iç sayfalarında daha öncede yayınlanan serinin devamı olan, 'İsrail Katliamları' bölümü değişik bilgilerle ve kaynak gösterilerek devam edilmiştir. Bu bölümde İsrail'le ilgili sayısal bilgiler verilerek, adı geçen olaylarda kaç kişinin ölümünden sorumlu olduğu aktarılmıştır. Haberlerde geçen 'İsrail katliamlarına bir yenisini daha ekledi' söyleminin anlaşılması adına ardalan bilgisi görevini görmektedir. Burada nefret söylemi açısından değerlendirilebilecek bir bulguya rastlanmamıştır; ancak ölü sayısı halen net olarak aktarılmamış ve 13 olarak bildirilmeye devam edilmiştir.

Gazetenin 4 Haziran 2010 tarihli baskısında sürmanşetten verilen haberinde, 'İşte Vahşet Anı' başlığıyla yer almış olup, ara başlıklar, spot, fotoğraf ve foto-altı yazılarla tematik yapı desteklenmiştir. Haber spotunda, 'Terör devleti İsrail'in dünya kamuoyundan gizlemek için büyük çaba harcadığı Mavi Marmara gemisindeki kan gölünün fotoğraflarını Vakit ele geçirdi... İşte kare kare dehşet anları..' şekliyle yer almıştır. Burada Vakit'in gemiden kaçırabildiği fotoğraflar yazısıyla, haber fotoğrafının üzerinde anlam desteklenmiştir. Haber fotoğrafları 'kare kare vahşet' başlığı altında verilmiştir. Yan yana yatan yaralıların ve saldırıda hayatını kaybeden Cevdet Kılıçların fotoğrafı ayrıca tek başına ve daha büyük olarak verilmiş, altına da Mehmet Akif Ersoy'un 'Vurulup tertemiz alından, uzanmış yatıyor. Bir hilal uğruna ya Rab, ne güneşler batıyor!' dizeleriyle olumlanarak verilmiştir. Haberin iç sayfalarda yer alan detaylarında daha fazla fotoğrafa yer verilmektedir. Burada haberin ardalan bilgisi detaylı olarak verilmiştir. Haber spot, ara başlık, fotoğraflarla desteklenmiştir. Haberin ilk paragrafı olayların nasıl gerçekleştiğini ve fotoğrafların nasıl kurtarıldığını anlatmaktadır. Haber söylemi içerisinde İsrail, 'haydut, korsan' olarak tanımlanmaya devam edilmiştir.

Gazetenin aynı gün yer alan manşet haberi ‘Şehidlerimizi Uğurladık’ başlığıyla verilmiştir. Yeni Şafak Gazetesi’nin iç sayfasında kullandığı cenaze namazı fotoğrafını kullanan Vakit Gazetesi haberi spotsuz olarak vermiştir. İsrail bu haberde de diğerlerinde olduğu gibi, ‘vahşi’, ‘terörist’ olarak nitelendirilmiştir. Gazete saldırıda hayatını kaybedenlerin sayısını doğru olarak ilk defa o günkü sayısında açıklamıştır.

5 Haziran 2010 tarihli baskısında gazetenin sürmanşetinin üstünde verdiği duyuruda yapılacak olan mitinglere çağrı bulunmaktadır. Yapılacak olan mitingin nerede olacağı ve kimlerin katılacağı, kimin öncülüğünde gerçekleştirileceğine yönelik bilgiler içermektedir.

Haberin sürmanşetinde siyah fon üzerine beyaz, sarı yazılar tercih edilmiştir. Haberin başlığı, ‘Kalbimize gömdük’ ile cenaze namazları gösterilmiştir. Kalabalık bir kitlenin kıldığı cenaze namazı fotoğrafının altında Cevdet Kılıçlar’ın fotoğrafı ve yanında da cenaze namazının nasıl gerçekleştiği ve neler olduğu aktarılmıştır. Cenaze namazında ‘Kahrolsun İsrail’ sloganları atıldığı belirtilmiştir. Haberin iç sayfalarda yer alan detay bölümlerinde, ardalan bilgisi eksik olarak verilmiştir; ancak gündem artık tamamen Mavi Marmara baskını olduğu için, sürekli olarak ardalan bilgisini yinleme gereği duyulmamıştır. Haberin iç sayfada yer alan detay bölümünün spotu, ‘İsrail’in kanlı saldırısında şehit olan vatandaşlarımız yurdun dört bir tarafında son yolculuklarına uğurlandı. Gazze’de neredeyse alışılmış olan manzaralar dün Türkiye’nin yüreğini yaktı. Dün çeşitli illerde son yolculuğuna uğurlanan şehitler dualarla gömüldü. Cenazelerde gözyaşı hakimdi. Dün Cuma namazının ardından kılınan cenaze namazlarına on binlerce kişi katılırken cenazelerde ‘Kahrolsun İsrail’ sloganları atıldı’ şeklindedir. Bu spotta ‘Gazze’de neredeyse alışılmış olan manzaralar’ derken, Türkiye’nin bu duruma yabancı kaldığı ve yeterli duyarlılığı sürekli olarak sergileyemediği ve kendi canı yandığı zaman sokaklara döküldü şeklinde bir algı yaratmaktadır. Bu nefret söylemi içerisine almak mümkündür. Çünkü bu durum mesajların, hedef grubun üyelerini içeren geçmiş trajedi ya da zulmü önemsizleştirilmesi ya da kutlaması durumu olarak açıklanan *The Trivialising or Celebration of Past tragedy Hallmark* özelliğinin içerisinde yer almaktadır.

Bu veriler dışında o güne ait gazete sayısında başka nefret söylemi unsuru tespit edilememiştir.

Gazetenin 6 Haziran 2010 tarihli baskısında sürmanşetten verdiği haberin başlığı ‘Katile lanet yağdı’ şeklindedir. Haber kalabalık fotoğrafların yer aldığı ve farklı şehirlerden fotoğrafların verilmesiyle tematik unsurlarla desteklendiği görülmüştür. Sıhhiye’de gerçekleştirilecek olan mitinginde duyurusu bulunmaktadır. Haber bir kez daha siyah fona oturtularak sunulmuştur. Haberin spotunda nefret unsuruna tespit edilmemiştir. Haberi iç sayfalara yönlendiren duyuru metni de sadece bilgi aktarır niteliktedir. Ancak Ankara mitinginin duyurusunun aktarıldığı bölümde, ‘Siyonist’, ‘barbar’, ‘terör devleti İsrail’, söylemleriyle nefret unsurunun bağdaştığı görülmektedir.

Manşetinde yer alan ‘Gazze’ye abluka kırılacak’ ve Filistin bayrağıyla hedefi belli eden bir söylem içinde aktaran Vakit Gazetesi haberin spotunda da dünyanın diğer ülkelerden ablukanın kaldırılması için yapılan yardım çalışmalarından ve gönderilecek gemilerden bahsedilmektedir. Haberin giriş bölümünde, ‘Siyonist’ kelimesi bir kez daha kötülenerek aktarılmıştır.

İç sayfada yer alan ‘Dünyada Türkiye sevgisi’ başlıklı haber, ‘Gemi baskını terörist İsrail’i yalnızlaştırırken; Türkiye’yi güçlendiriyor’ üst başlığıyla verilmiştir. Haberin tematik yapısı olarak fotoğraflarla desteklenmiş, ara başlık ve spot kullanımıyla anlam pekiştirilmiştir. Haberin giriş cümlesinde, ‘ABD beslemesi, korsan – terörist İsrail özel komandoları’ şeklinde doğrudan hedef alınarak nefret söylemine maruz bırakılmıştır. Haberi destekleyici fotoğraflara yer veren gazete, bunların Dünya’nın hangi ülkelerinde gerçekleştiğini de belirtmiştir.

İlk sayfadan duyurusu verilen miting haberinin detayına iç sayfalarda ulaşılmaktadır. İç sayfadaki haberde kullanılan başlık birinci sayfada yer alan sürmanşet haberiyle aynıdır. Haberin spotunda, düzenlenen mitingi adı ve konuşmacıları hakkında bilgi verilmektedir. Miting sırasında atılan sloganları ve etrafa asılan pankartları tırnak içinde aktaran gazete Numan Kurtulmuş’un ağlayarak konuştuğunu da özellikle belirtmiştir. Miting sırasında atılan sloganlar, ‘Mehmetçik Gazze’ye’, ‘Türk vatandaşları ölüyor, ordu göreve’, ‘Bebek katili İsrail’, ‘Filistin’i severiz, İsrail’i eze-

riz’ ‘Oluk oluk kan aksa, kurtulacak El Aksa’, ‘Türkiye uyuma Filistin’e sahip çık’ şeklindedir. Atılan bu sloganlar ve asılan pankartlar aslında gösteriyor ki, sadece dini bir duygu uyandırılması amacıyla değil, aynı zamanda milliyetçi hislere de hitap etmesi amacıyla hazırlanmıştır. Antisemitik duyguları kimi zaman dini boyutuyla, kimi zaman milli boyutuyla kimi zaman da her ikisini içeren şekilde gerçekleştirmesi nefret söylemine sebep olmuştur. Haberin foto-altı yazısında, yüzbinlerce insan ifadesi kullanılmış ve kullanılan fotoğrafta da kadraja sığmayan insanlar mesajı vererek desteklenmiştir. Kürsüde ellerinde Filistin bayrağı tutan üç Yahudi din adamı olduğu vurgulanmaktadır. Bu din adamlarının daha önce de vurgulandığı üzere, bütün nefretin İsrail Devleti’ne ve devlet politikalarına yönelik olduğu, Yahudilere doğrudan bir nefret ve şiddet içermediği söylemiyle örtüştüğü söylenebilir.

Gazetenin diğer haberinin başlığı ‘Siyonist İsrail’e öfke çığ gibi’ şeklinde atılmıştır. Bu haberde eylemlere gönderme yapmaktadır. İsrail bir kez daha siyonist olarak kötülenerek aktarılmıştır.

7 Haziran 2010 tarihinde gazetenin sürmanşetinde yer verdiği haberde, Saadet Partisi liderliğinde düzenlenen ‘Katil İsrail’e lanet, Filistin’e özgürlük’ mitingi haberidir. ‘Başkent’te öfke seli’ başlığıyla verilen haberde, şiddetli yağmura rağmen on binlerce kişinin katıldığı ifade edilmektedir. Haberin spotunda yer alan bu söylemin fotoğrafa sığmayan kalabalıkla desteklendiği görülmektedir.

Birinci sayfada yer alan bir diğer haberin başlığı ‘Hırsız siyonistler’ haberidir. İsrail askerlerinin ‘iğrenç yüzünün’ ortaya çıktığı belirtilen haberde, Mavi Marmara gemisinde olan ve o geceyi yaşayan gazete muhabiri Kemal Gümüş’ün telefonun gasp edilmesi olayı aktarılmıştır. Diğer birinci sayfa haberinde İsrail askerlerini korkak olarak tanımlamakta ve ‘Korkudan altını ıslatıp ağladı’ başlığıyla verilmektedir. Olayın görgü tanıklarından olan İHH gönüllüsü, İlyas Şahin Yılmaz’ın anlattıkları kaynak olarak gösterilmiş ve korkudan altını ıslattıklarının üzerinde durulmuştur.

Haberlerin iç sayfada yer alan detaylarında, gazete muhabiri olan Kemal Gümüş’ün anlatımıyla haberleştirilen söyleşi, İsrail askerlerini ‘Hırsız Köpekler’ olarak tanımlamaktadır. Haber retoriksel olarak etken cümlelerden oluşmaktadır ve silahı elinde olan bir İsrail askeri fotoğrafı ile pekiştirilmiştir.

İç sayfada yer alan bir diğer haberin detayında yakalanan bir İsrail askerinin yerde yatırılmış görüntüsüyle pekiştirildiği görülmüştür. Retoriksel olarak foto-altı yazısıyla ve spot yazısıyla desteklenen haberde, yakalanan askerin ağladığı ve altını ıslattığı söylenmiştir. Bu haberde de İsrail askerleri, siyonistler, korkaklar kelimelelerinin kullanılması nefret söylemiyle bağdaşmaktadır.

Gazetenin 8 Haziran 2010 tarihli baskısında yer alan haberleri incelendiğinde, söylemin şiddeti ve haber yoğunluğunun devam ettiği görülmektedir. Gazetenin manşet haberinde yer alan ‘Gündem Gazze’ haberinin spot metni incelendiğinde, ‘Terör devleti İsrail’ olarak konumlandırılmıştır. Haber metninin içeriğinde başka bir unsur tespit edilemezken, iç sayfalarda yer alan haber metinlerinde nefret söylemi unsurları tespit edilmiştir. O tarihte gündemde olan, Türkiye’nin bir sonraki yardım gemisine Türk Donanması’nın eşlik edeceği haberine yönelik İsrail’in takındığı tavır, alçakça ve küstahça olarak yorumlanmıştır. Gazete’nin o gün yer alan haberlerinde nefret söylemi unsuru belirtilenler dışında tespit edilmemiştir. Ancak; gazetenin içerisinde yer alan yorum, köşe yazısı bölümlerinde nefret söylemi ve İsrail’in olumsuzlanarak aktarımı devam etmiştir. Çalışma kapsamında haberlerin değerlendirilmeye tutulmasından dolayı bu bölümler değerlendirmeye alınmamıştır.

Gazetenin 9 Haziran 2010 tarihli baskısında, ‘İsrail’e 2. Tokat’ başlığıyla yer alan manşet haberin detay bölümlerinde liderlerin söylemine yer verilmiştir. Haber başlığı ile daha önce Birleşmiş Milletler Kınama Kararı’ndan sonra Asya İşbirliği ve Güvenlik Artırıcı Önlemler Konferansı’ndan çıkartılan Kınama Kararına gönderme yapmaktadır. Haber metni içerisinde İsrail bir defa daha ‘Siyonist’ olarak konumlandırılmıştır. Haberin iç sayfalarında yer alan detayları incelendiğinde, İsrail’in düzenlediği operasyon ‘kanlı baskın’ olarak yer almıştır. Haberin devamı niteliğinde olan; ancak ayrı bir başlık altında sadece İran Cumhurbaşkanı’nın konuşmasına yer verdiği ‘Mavi Marmara’da hak ile batıl mücadele etti’ başlığının spot bölümünde yer alan metin incelendiğinde, İsrail bir kez daha ‘terör devleti’ olarak konumlandırılmıştır. Buna ek olarak, ‘Mavi Marmara gemisine saldırıp vahşi bir katliam yapan’ İsrail olarak yer almıştır. Haberin detay bölümlerinde de söylemin sertleştiği ve İsrail sürekli olarak, ‘katil’, ‘Siyonist’, ‘korsan’ olarak konumlandırılmaya devam etmiştir.

Gazetenin 10 Haziran 2010 tarihli baskısında yer alan manşet haberin başlığı Başbakan Erdoğan'ın sözlerinin doğrudan aktarılarak kullanılmıştır. 'İsrail'in peşini bırakmayız' haberinin spot bölümünde 'İsrail'in şehid ettiği 9 yardım gönüllüsü' olarak olumlanarak aktarımı yapılmıştır. Gazetenin iç sayfalarında yer alan diğer bir haberin başlığı 'İşkenceci Siyonist köpekler' başlığıyla ve 'Siyonist İsrail'in tasmalı köpekleri tarafından Mavi Marmara'ya yapılan kanlı saldırı sırasında gemide bulunan İHH'nin Ankara Temsilcisi Hanefi Sinan, vahşeti anlattı. Sinan, 'Helikopterden inen İsrail komandoları, üst güverteden alt güverteye kurşun yağdırdı. Yaralanan arkadaşlarımızın yaraları incelendiğinde, mermilerin yakından, yukarıdan gelip aşağıdan çıktığını gözlemliyoruz. Doktor raporları tamamlandığında da bu gerçekler bir bir ortaya çıkacaktır' dedi' sözleriyle nefret söylemi unsurları tespit edilmiştir. İsrail askerleri, tasmalı köpekleri olarak konumlandırılmış ve İsrail tarafına yönelik ağır nefret unsurları görülmüştür. Haber metninin detay bölümleri incelendiğinde, İsrail'e yönelik nefret söylemi sert bir şekilde devam etmektedir. Haber metni içerisinde, 'Siyonist', 'korsan' olarak konumlandırılmıştır.

2.4.3. Zaman Gazetesi

Zaman gazetesi 1 Haziran 2010 tarihli baskısında, 'Bütün dünya ayakta' başlığıyla manşetinde yer almıştır. Haber fotoğraflarla desteklenmiştir. Diğer gazetelerde siyah fona oturtularak verilen haber örneği Zaman Gazetesi'nde görülmemektedir. Gazete sadece fotoğrafları siyah zemine oturtarak vermeyi tercih etmiştir. Yayınladığı dört ufak fotoğrafta askerlerin geminin güvertesinde buldukları zaman, hücum botlarından nişan aldıkları zaman çekilmiş görüntüler, helikopterden indirme yapılan görüntü ve Zaman Gazetesi muhabirinin elinde uydu fotoğrafı olan görüntüsüne yer vermiştir. Aslında Zaman Gazetesi bütün olayı bu dört fotoğrafla açıklamaktadır. Çünkü askerlerin gemide bulunmaları, indirme yaptıkları zamanı, ateş etmeden önceki görüntüleri ve İsrail askerlerinin karartma uyguladıkları uydu telefonu uğraşan muhabir fotoğrafıyla anlatılmaktadır. Gazetenin spotunda 'Dünya, Gazze'ye insani yardım götüren gemileri durdurmak için İsrail'in uluslararası sularda düzenlediği kanlı saldırıyla sarsıldı. 19 barış gönüllüsünün hayatını kaybettiği baskının ardından, Ankara Tel Aviv'deki elçisini geri çağırdı. (Buraya kadar kırmızıyla yazılmış spot metni, buradan sonra normal siyah renkte devam etmektedir. Vurgu-

lanmak istenilen bu bölümde yer alan bilgiler o zaman diliminde doğruluğu net olmayan ölü sayısı bilgisi ve Ankara'nın bu olay karşısında göstermiş olduğu acil tepkidir.) Türkiye'nin girişimiyle BM Güvenlik Konseyi dün olağanüstü toplanırken, NATO konuyu bugün masaya yatırıyor. Başta Türkiye olmak üzere, saldırıyı sert bir dille kınayan çok sayıda ülke başkentlerindeki İsrail elçilerinden açıklama istedi. AB ve Amerika acil soruşturma çağrısı yaptı. Tel Aviv'in gemilerde silah bulunduğu iddiasını iste Türk makamları anında yalanladı: 'Yükler ve yolcular tek tek x-ray'dan geçirildi' şeklinde yer almıştır. Olaya tarafları olan İsrail ve Türkiye'ni görüşleri spotta aynı anda yer bulmuştur. Zaman Gazetesi'nin söyleminin diğer gazetelere göre daha yumuşak olduğu haberin başlığı ve spot metinden anlaşılmaktadır. Birinci sayfa ve iç sayfalarda yer alan haber metinleri incelendiğinde, Zaman Gazetesi diğer gazetelerin kullandığı söylemi tercih etmemiştir. Haberde saldırıyı 'kanlı baskın' olarak vurgulanmış olup, olayın nasıl ne zaman gerçekleştiği detaylı olarak aktarılmıştır. Haberin iç bölümlerinde gelen ölü sayısının doğru olamayabileceğine değinilmiş, bunun nedeni olarak İsrail Devleti'nin karartma uygulamasını göstermiştir. Gemide kaç kişi bulunduğu, bulunanların kaçının Türk, kaçının hangi millete ait olduğu bilgisi haberde detaylı olarak aktarılmıştır. Gemideki aktivistlere ne olduğu, nereye götürüleceği de detaylı olarak anlatılmıştır. Başbakan Erdoğan'ın görüşlerine yer verilen gazetede diğer taraf olan Netanyahu'nun diğer gazetelerde yer alan 'Operasyonu sonuna kadar destekliyorum', haberi ve söylemine burada yer verilmemiştir. Diğer gazetelerde yer alan Netanyahu gezisini iptal etmedi, askerlerinin sonuna kadar arkasında, söylemleriyle Netanyahu'yu hedef alan söylemler üretmesi karşısında, Zaman Gazetesi bu olay karşısında Netanyahu'nun tavrıyla ilgili bir bilgilendirme yapmamıştır. İç sayfada yer alan haberin detay bölümlerinde, ölü sayısının en az 10 olduğu tekrar vurgulanmıştır.

Zaman Gazetesi Yeni Şafak Gazetesi'nde yer alan grafiğe benzer bir grafik yayınlamış bu duruma herhangi bir yorum getirmemiştir. Çizilen grafikte İsrail karasularının sınırları belirtilmiş ve bu karasularına gelmeden müdahale edildiği ifade edilmeye çalışılmıştır.

İç sayfalarda yer alan 'Devlet terörüne tepkisiz kalmayacağız' başlıklı haberinde, başbakanın söylemini başlığa taşımıştır. Haberin giriş cümlesi, Türkiye, İs-

rail'in Gazze'ye yardım götürren gemilere saldırarak sivilleri katletmesine sert tepki gösterdi, şekliyle vermiştir. Daha önce Vakit Gazetesi tarafından kullanılan ve öldürmek fiilinin en sert hali olarak tanımlanan 'katletmek' fiilini kullanmıştır. Haber içerisinde geçen diğer nefret söylemi içerisinde değerlendirilebilecek kelimeleri de tırnak içerisinde vererek doğrudan aktarma yöntemini kullanmıştır. Örnek olarak, 'Erdoğan, İsrail'in hareketini 'devlet terörü' olarak niteleyerek 'lanetledi' biçimiyle aktarmıştır.

İsrail hükümetinin ilk defa görüşlerine iç sayfalarda ayrı bir haber olarak yer ayrılmıştır. Diğer gazetelerde sert ve alaycı bir dil ile ele alınan Netanyahu'nun konuşması ve tavrı, Zaman Gazetesi tarafından oldukça tarafsız olarak aktarılmaya çalışıldığı görülmüştür. Aktarılan habere yorum katılmadan verilmesi ve saldırılarda daha önce incelenen gazetelerde de adı geçen Şeyh Salah'ın hedef olduğu iddiası şeklinde verilmesi gazetenin meslek ilkelerine ve tarafsızlık ilkesine diğer gazetelere oranla o günler içerisinde daha fazla uyduğunu göstermektedir.

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun da BM Güvenlik Konseyi'nde yaptığı konuşmayı aktaran Zaman Gazetesi, bu bölümde de yorum yapmaktan kaçınmıştır. Nefret söylemi içerisinde değerlendirilebilecek olan, korsanlık, haydutluk kelimelerini tırnak içerisinde kullanmış ve doğrudan Ahmet Davutoğlu'ndan aktarma yaparak gazetede yer almasını sağlamıştır. İsrail sınırında Mavi Marmarayı'ı beklemek için çekilen Türk bayrağının İsraili askerler tarafından indirilme görüntüsünü de dikkat çekici olarak yorumlamıştır. Bir diğer iç haber sayfasında, 'Türkiye, İsrail saldırısına karşı tek vücut oldu' başlığıyla verilmiştir. Haberin spotunda, 'Türk halkının, İsrail'in insanlık dışı saldırısına tepkisi sert oldu. Saldırının duyulması üzerine sokaklara dökülen vatandaşlar, gece geç saatlerde İsrail konsolosluklarının önüne akın etti. Protestolar, sabah saatlerinde de meydanlara taşdı. Türkiye'nin dört bir yanında İsrail'i lanetleyen sloganlar atıldı. Saldırıda hayatını kaybedenler için gıyabi cenaze namazı kılındı' şeklinde aktarılmıştır. Burada 'insanlık dışı saldırısı' ve 'İsrail'i lanetleyen sloganlar' nefret söylemi içerisinde değerlendirilebilir. Haber metni içinde yer alan, sloganlarda tırnak içerisinde doğrudan aktarılarak kullanılmıştır. Özellikle Vakit ve Yeni Şafak Gazetesi'nde sloganları kullanmaya çekinmediği ve söylemi sertleştirmeye devam ettiği tespit edilirken, Zaman Gazetesi bundan kaçına-

rak, daha yumuşak bir dil kullanımı tercih etmiştir. Gazete bunlara ek olarak liderlerin değerlendirmesine de yer vermiştir. Bunlar arasında MHP lideri Devlet Bahçeli'nin yapılanları 'barbarca' olarak nitelenmesi gazetenin nefret söylemine aracılık ettiğini, üreticisi olmadığı bu örnek üzerinden söylenebilir. Daha önce diğer gazetelerde sürekli arasında bir bağ olduğu ima edilen İskenderun'da gerçekleştirilen terör saldırısı ve Mavi Marmara olayları hakkında Zaman Gazetesi bir kez daha yorum yapmaktan kaçındığı görülmüştür. Haberin taraflarını ve konuşmacıları olduğu gibi aktarmayı tercih ettiği görülmektedir. Haberlerin genel ardalan bilgisi eksiktir. Cümle yapıları kısadır. Edilgen cümleler tercih edilmiştir. Haberler fotoğraflarla desteklenmiştir. Eğer tek haberi bir başına değerlendirilecek olursa, haberin çerçevesinin eksik kaldığı söylenebilir; ancak birden fazla haber tek bir çerçeve gibi düşünülürse Zaman Gazetesi kriz halindeki ilk günlük yayını en az yanlış, yanlış ve nefret içeren şekilde tamamladığı söylenebilir.

Zaman Gazetesi'nin 2 Haziran 2010 tarihli baskısında manşetten verdiği haberin başlığı, 'Başbakan'dan İsrail'e son uyarılar' olarak atılmış ve Başbakan Erdoğan'ın eli havada, ciddi, konuşmacı ve uyarıcı bir tavır takındığı fotoğraf ile haber anlamı bütünleştirilmiştir. Haberin spotunda ardalan bilgisi verilmemiş ve haber metninin ilk paragrafında da çok yüzeysel bir ardalan bilgisi verilmiştir. Haberin yine ilk paragrafında vurgulanan bölüm Erdoğan'ın bütün dünya ülkelerine seslendiği ve konuşmasının aynı anda İngilizce ve Arapça olarak çevrilmesi, bunun da 25 ülkede birden yayınlanmasıdır. Yine burada nefret söylemi içerisinde değerlendirilebilecek olan 'katliam' gibi kelimeler yine tırnak içinde aktarılmıştır.

Gazetenin iç sayfasında yer alan 'İki günlük dehşeti anlattılar' başlığıyla verilen ve 'İsrail komandolarının Gazze'ye yardım götüren gemiye yaptıkları kanlı baskının şahitleri dehşet (buraya kadar kırmızı font rengi seçilmiştir) dakikalarını anlattı. Ülkesine gönderilen Alman parlamenter Annette Groth, saldırıyı, 'planlanmış öldürme operasyonu' olarak nitelerken, 13 aylık bebeği Türker'le birlikte baskını yaşayan Nilüfer Çetin yaralılarından bazılarının geç müdahaleden kaynaklanan kan kaybı sebebiyle hayatlarını kaybettiklerini söyledi' spotuyla devam eden haberde, bir kez daha kanlı baskın söylemi tercih edilmiştir. Haber metni incelendiğinde, haberin ardalan bilgisi eksik ve yeterli şekilde haber metnine yansıtılmadığı görülmektedir.

Haber fotoğrafında adı geçen kişilerin ayakta, mikrofon karşısında çekilmiş bir fotoğrafı bulunmaktadır; ancak haberde direnenlere elektroşok verildiği, bazı yaralıların denize düştüğü ve saatler sonra çıkartıldığı, bazı kişilerin de geç müdahaleden hayatlarını kaybettiği iddia edilmiştir. Bunları destekleyici bir fotoğraf kullanılmadığı için haberin tematik çerçevesi tam olarak oluşturulamamıştır. Haberin dili edilgendir ve kısa cümleler tercih edilmiştir, genelde konuşmacının söyledikleri tırnak içerisinde dokunulmadan, doğrudan aktarılmıştır.

Bu haberin altında yer alan ‘Tepkiler çığ gibi’ haberi de dünyanın çeşitli yerlerinde gerçekleştirilen eylemlerin aktarıldığı ve bunların fotoğraflarla desteklendiği hatta ek olarak Yahudi bir din adamının elinde ‘Freedom For Palestine’ yazılı pankartla fotoğrafı bulunmaktadır. Burada haberin söylemi daha önce de tekrarlanan, yapılan saldırıların arkasında İsrail devleti olduğu, Yahudi halkında bunu desteklemediği yönde algılanmasını sağlamaktır.

Haberin iç sayfalara yansıyan detaylarında da Başbakan Erdoğan’ın konuşması doğrudan aktarılmıştır. Nefret söylemi unsurları gazete içerisinde o günkü sayısında söylenenler dışında tespit edilmemiştir.

Gazetenin 3 Haziran 2010 tarihli baskısında manşet haberinde ‘Gazze gönüllüleri döndü, sıra uluslararası soruşturmada’ başlığıyla ve ‘İsrail’in alıkoyduğu Türk yardım gönüllüleri 6 uçakla yurda dönerken, Türkiye uluslararası sulardaki saldırının peşini bırakmıyor. (Buraya kadar kırmızı font rengiyle aktarılmıştır), Ankara, BM Güvenlik Konseyi’nin kararı doğrultusunda kanlı baskını soruşturacak bağımsız komisyon için bastırıyor. Zarar görenler için tazminat dahil, uluslararası hukukun bütün gereklerinin yerine getirilmesini istiyor’ spotuyla yer almıştır. Burada Zaman Gazetesi yorumlamalardan ve sıfatlardan bir kez daha kaçınmış, haberi tarafsız olarak verdiği görülmüştür. Diğer incelenen gazetelerde, tutuklanan, işkence gören, hapsedilen, olarak tanımlanan aktivistler, burada gözaltına alınan veya alıkonulan aktivistler şeklinde betimlenmiştir. Haberin tematik yapısı, bir fotoğraf ile desteklenmiş. Fotoğrafta yer alan uçaktan 112 ambulansına bindirilen sedye üzerinde bir yaralı fotoğrafı ve foto-altı yazısıyla pekiştirilmiştir. Hem haber duyurusu olan hem de foto-altı yazısı olan bu metinde, yaralıların kaçının geldiği, hangi hastanelere kaldı-

rıldığı, ne tip uçaklarla kimlerin geldiği ve haberin detayına ulaşılabileceği belirtiliyor.

Gazetenin iç sayfasında yer alan detay haberinde ‘Uluslararası soruşturma için Ankara düğmeye bastı’ başlığı ve ‘Ankara, İsrail’in kanlı baskınının soruşturulması için diplomatik çabalarına devam ediyor. Bağımsız soruşturma komisyonu için görüşmeler yapacağını söyleyen Dışişleri Bakanı Davutoğlu, soruşturmanın İsrail tarafından yürütülmesinin kabul edilmeyeceğini söyledi. İsrail ile temasların ABD üzerinden yürüdüğünü açıklayan Bakan, ilişkilerin Tel Aviv’in bundan sonraki tutumuna bağlı olduğunu belirtti’ spotuyla devam etmiştir. Nitekim burada nefret söylemi içerisinde değerlendirmeye değer bir örnek bulunmasa da haber metni içerisinde de sadece katletti kelimesi nefret söylemiyle ilişkilendirilebilir. Bunlara ek olarak, İsrail tarafı da olumsuzlanarak aktarılmıştır.

Gazetenin iç sayfalarında yer alan bir diğer haberde ‘Yaralı Türk’ün başına ateş açıp öldüren İsrail askeri Gördüm’ başlığıyla verilen ve iki gencin sarılmasıyla bir kavuşma anını temsil eden fotoğraf ile anlamın pekiştirildiği haberin foto-altı yazısıyla da İsrail’den dönen Kuveyt’li bir gencin yaşadığı dehşet aktarılmaktadır. Haberde spot bölümüne yer verilmezken, ardalın bilgisi eksik olarak bulunmaktadır. Haberin taraflarıyla ilgili bilgiler verilmemiştir, cümle yapıları etken ve kısadır. Konuşmanın sonunda geçen, ‘İsrail askerleri, bazı kişileri öldürdükten sonra gemiye çıktı. İnsanlar ondan sonra çıplak elle kendilerini savunmak için direndi. Bu açık denizde korsanlarca işlenen bir suçtur’ ifadelerine yer verilmiştir. Zaman Gazetesi bu bölümü tırnak içinde doğrudan vermiştir. Dolayısıyla bir kez daha nefret söyleminin üreticisi ve körükleyicisi olmamış, sadece ifadelerle yer vererek haberleştirilmiştir.

‘Erdoğan, Tel Aviv’i korkuttu’ başlığıyla aktarılan haberde diğer incelenen gazetelerde ağır nefret unsurları tespit edildiği aktarılmıştı. Bu haber de İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak’ın, Mavi Marmara gemisine yaptığı operasyon sonucu başarıya ulaştığına inanılan bölüğe teşekkür etmesini konu almaktadır. Zaman Gazetesi verdiği bu haberde, nefret unsurlarını hiç kullanmadan, sadece olayı akışıyla beraber yansıttığı belirlenmiştir. İsrail basınından bu olay karşısında nasıl sert bir tepkinin geldiği de haber metni içerisinde altı çizilmiştir.

4 Haziran 2010 tarihli baskısında, ‘Uluslararası soruşturmaya ilk delil Adli Tıp’tan’ başlığı ve ‘Türkiye’ye döner dönmez Adli Tıp Kurumu’nda kontrolden geçirilen yardım gönüllüleriyle ilgili hazırlanan ilk rapor İsrail vahşetini gözler önüne serdi (buraya kadar kırmızı font rengi kullanılan yazıda vahşet kelimesini vurgulamak istenmiştir ve ilk defa kullanılmıştır). İncelemelerde 19 yaşındaki Furkan’ın, 4 defa yakın mesafeden alınma kurşun sıkılarak öldürüldüğü tespit edildi. Rapor, uluslararası soruşturmada Türkiye’nin elini güçlendirecek’ spotuyla aktarılmıştır. Haberin ardalan bilgisi yine eksik olmakla beraber verilmiştir. Daha öncede belirtildiği üzere kazanın sembol ismi haline gelen Furkan Doğan’ın, bir fotoğrafı ile haberin anlatımı pekiştirilmiştir. Kazada hayatını kaybeden Furkan Doğan’ın gemiye binmeden önce herkesle helalleştiği bilgisi de verilmiştir. Furkan Doğan’ın haberinin detaylarına iç sayfalarda ulaşılması mümkündür. Haber metni içerisinde nefret söylemi içeren bir unsur tespit edilmemiştir.

İç sayfalarda yer alan cenaze namazının kılındığı haberin başlığı olarak ‘Fatih Camii’nin avlusu taşı’ seçilmiş ve haberde spot tercih edilmemiştir; ancak haberde kullanılan fotoğraf daha önce incelenen gazetelerde kullanılan fotoğrafla aynıdır. Haberde seçilen fotoğrafla tematik yapı güçlendirilmiştir. Foto-altı yazıda ise, ‘Şehitlerin cenazelerinin getirilmesiyle Fatih Camii’nin avlusu tarihi günlerinden birini yaşadı. Binlerce insanın gözyaşı döktüğü tören sonrasında hayatını kaybedenlerden Necdet Yıldırım’ın naaşı Edirnekapı Mezarlığı’na defnedilirken, diğer yedi kişi memleketlerine gönderildi. İHH personeli ve gazeteci Cevdet Kılıçlar’ın cenazesi ise Cuma namazından sonra Beyazıt Camii’nde kılınacak’ şekliyle yer almıştır ve anlamı bütünleştirici bir söylem içermektedir.

Mavi Marmara olayının sonrasının anlatıldığı ‘Ellerimize kelepçe takarlar-ken pişkince ‘one minute’ diyorlar’ başlıklı haberinin fotoğraf yazısı nefret söylemi içerisinde değerlendirilebilecek örnek içermektedir. İsrail askerleri tarafından sedye- de taşınan bir yaralı yardım gönülünün, kelepçeli ellerinin bulunduğu fotoğrafın, foto-altı yazısı şu şekildedir: ‘Mavi Marmara’daki kanlı baskından yaralı kurtulan gönüllülerin maruz kaldığı hakaretimiz uygulama dünyayı ayağa kaldırdı. Askerlerin (buraya kadar koyu olarak yazılmıştır) yaralı aktivistlere dahi kelepçe takması, savaş yanlısı İsrail’in gerçek yüzünü gösterdi. Ateşli silahla göğsünden yaralanan Fatih

Kavakdan'ın yoğun bakımdayken ayağından yatağa bağlandığı haberi, duyanları şoke etti. İsrail'in bu tavrı, insanlık tarihine kara bir leke olarak geçti.' Burada fotoğraf aslında diğer gazeteler tarafından da yayınlanan bir karedir. Zaman Gazetesi bu kadar tavrını koruduğu ve yorum yapmaktan kaçındığı habercilik anlayışını, bu fotoaltı yazısında devam ettirmemiş, İsrail, 'savaş yanlısı' olmakla, 'kara bir leke olarak adının geçtiği' şeklinde nefret söylemi örnekleriyle beraber olumsuzlanarak aktarıldığı görülmüştür.

5 Haziran 2010 tarihli gazetenin baskısında, gazetenin manşet haberi 'Dua ve gözyaşlarıyla uğurlandılar' başlıklı ve 'İsrail'in uluslararası sularda düzenlediği kanlı baskında şehit olan gönüllüler dün dualarla toprağa verildi. Türkiye, tek yürek oldu. Birçok şehirde de gıyabi cenaze namazı kılındı. Şehitlerin tabutları Türk ve Filistin bayraklarına sarıldı. Lise son sınıf öğrencisi Furkan Doğan'ın cenazesine katılan binlerce kişi gözyaşlarına boğuldu. Milli tekvandocu Çetin Topçuoğlu'nun son mektubu ise herkesi ağlattı' spotuyla verilmiştir. Gazetenin ilk paragrafında olayın ardalan bilgisine yer verilmemiştir. Haberin iç sayfada yer alan detay bölümünde de nefret söylemiyle eşleşen bir söylem tespit edilmemiştir.

Gazetenin iç sayfalarında yer alan ve aynı gün diğer incelenen gazeteler tarafından manşete ve sürmanşete taşınan 'öldürmeyeceksin' veya 'You shall not kill' sözü Zaman Gazetesi tarafından iç sayfada kendisine yer bulmuştur. Birinci sayfada küçük bir duyuru biçiminde verilen haberin iç sayfada yer alan detay bölümünde başlığı 'Başbakan, İsrail'e üç dilde seslendi: Öldürmeyeceksin' şekliyle yer almıştır. Haberin spotunda doğrudan olayla ilgili bir ardalan bilgisine yer verilmezken, Başbakan Erdoğan'ın olay tarihinden iki yıl önce Davos'ta söylediği söze gönderme yaptığı belirtilmiştir. Haberin spotu şu şekildedir: 'Başbakan Erdoğan, Türk bayraklarıyla karşılandığı Konya'da yine İsrail'e yüklendi. İki yıl önce Davos'ta, Tevrat'taki 'Öldürmeyeceksin' emrini hatırlatarak yaptığı konuşmaya atıf yapan Erdoğan, İsrail'in hala öldürmekten vazgeçmediğini söyledi. 'O halde anladığınız dilden konuşayım.' diyerek İngilizce ve İbranicede de aynı emri tekrarladı: 'You Shall not kill', 'Lo tir'tsach.!'.

Başbakan Erdoğan'ın bu sözleri diğer gazetelerde yer alan şekliyle aynen verilmiştir. Zaman Gazetesi haber metni içerisinde başbakanın konuşmasını tırnak içerisinde doğrudan aktarmaya devam etmiştir. Konuyla ilgili, aradalan bilgisi verilmemiş, Başbakan Erdoğan'ın içinde yer aldığı toplu açılış fotoğrafı ve tek başına konuşma yaptığı fotoğraflarına yer verilmiştir. Daha önce Vakit Gazetesi'nde bahsedilen konuşma ve nefret söylemini körükleyici söylemler burada kullanıldığı görülmüştür. Ancak Zaman Gazetesi Vakit Gazetesi'nden farklı olarak tırnak içerisinde verdiği sözün sonuna, benzetmesini yaptı diyerek eklediği ve söylemi yumuşattığı görülmüştür. Dolayısıyla bu Zaman Gazetesi'nin haberin aktarımında sadece aracı olduğunu ve haberi vermesi gerektiği şekilde verdiğinin kanıtı olarak gösterilebilir. Bu söylemler dışında Zaman Gazetesi'nin o günkü baskısında başka nefret söylemi içeren içerikler tespit edilmemiştir.

Gazetenin 6 Haziran 2010 tarihli baskısında birinci sayfadan Mavi Marmara olaylarına yer vermeyi tercih etmemişlerdir. Birinci sayfada bir duyuru olarak 'İsrail'i protesto Çağlayan'a sığmadı' başlığıyla verilmiş ve mitingi düzenleyenlerin kim olduğundan bahsedilmiştir. Haber Çağlayana sığmadı başlığını, kalabalığın kadraja sığmadığı bir fotoğrafla pekiştirmiştir. 'İsrail Vahşetine İsyen Mitingi' yine tırnak içerisinde aktarılmıştır. Diğer gazetelerde İsrail'i lanetleyen sloganlar atıldı söylemi tercih edilirken, Zaman Gazetesi 'Tel Aviv yönetimini kınayan sloganlar atıldı' şeklinde daha yumuşak bir söylem tercih ederek haberleştirmiştir. İlk sayfada Numan Kurtulmuş'un konuşma yaptığı, Çağlayan Meydanı'nda ne tür aktivite olduğunu değinilmiştir. Vakit Gazetesi'nde ağlayarak konuştuğu belirtilen dönemin Saadet Partisi lideri Numan Kurtulmuş'un burada konuşmayı nasıl gerçekleştirdiğine dair bir bilgi verilmemiştir. Bu bilgilere ek olarak atılan sloganlar ve asılan pankartların da tamamına haberde tırnak içinde dahi olsa yer verilmemiştir. 'Sustukça ölüyoruz' pankartının açıldığı bilgisine yer verilmiştir. Vakit Gazetesi'nde özellikle pankartların sunumu ve aktarılmasıyla ilgili nasıl bir yol izlendiğine bakılması için, ilgili bölümün tekrar okunması gerekmektedir. Tüm bu bilgilerden yola çıkarak Zaman Gazetesi nefret söyleminin içinde çoğunlukla bulunmadığı görülmektedir.

7 Haziran 2010 tarihli baskısında gazetenin birinci sayfasından bu sefer fotoğrafsız ve daha kısa bir yazıyla verilen duyuru bölümü dışında Mavi Marmara ola-

yına yer ayrılmamıştır. Zaman geçtikçe gazetenin olaya ayırdığı alanın da azaldığı görülmektedir. İç sayfada detaylandırılan haberin, ‘ABD’nin hesap sormasını bekliyoruz’ başlığı, ABD doğumlu olan ve sadece Amerikan vatandaşı olan Türk asıllı 19 yaşında yakın mesafeden beş defa vurularak hayatını kaybeden Furkan Doğan’ı kastederek yazılmıştır. Haberin spotunda, ‘İnsani yardım gemisinde şehit edilen 19 yaşındaki Furkan’ın babası Ahmet Doğan, ABD yönetiminin Amerikan vatandaşı olan oğluna karşı takındığı umarsız tavrı eleştirdi: ‘ABD, çocuğumuzla ilgili niye soruşturma açmadı? İsrail’den hesap sormasını bekliyoruz’ şeklinde yer verilmiştir. Haberin ilk paragrafında Furkan Doğan’la ilgili ardalın bilgisi verilmiştir. Baskında hayatını kaybeden Furkan Doğan’ın bir fotoğrafı ile anlam bütünleştirilmeye çalışılmıştır.

Bu haberin hemen altında yer alan haberde yer alan ve mitingün Ankara ayağının gösterildiği haber için ‘binlerce kişi yağmura rağmen miting alanını doldurduğu’ söylenmiştir ve bu söylem insanların kadrāja sığmadığı ellerinde şemsiyeli hallerinin fotoğrafa yansıdığı haliyle güçlendirilmiştir. Bu haberin başlığı nefret söylemi içerisinde değerlendirilebilir. Zaman gazetesi önceki gün kaçındığı söylemi o günkü sayısında haber başlığı yapmıştır. ‘İsrail’e lanet yağdı’ sözüyle hem yağın yağmura hem de halkın İsrail’e karşı olan tepkisi haberde gösterilmiştir. Haberin ardalın bilgisi de foto-altı yazısında yinelenmiştir.

Gazetenin 8 Haziran 2010 tarihli baskısında, Davutoğlu’nun söylediği, ‘İsrail’in ayrıcalığı varsa bilelim’ başlığı doğrudan aktararak kullanılmıştır. Haber metninin detayları incelendiğinde, İsrail’in katlettiği 9 sivil olarak konumlandırılmıştır. Daha öncede belirtildiği üzere Zaman Gazetesi nefret söylemi unsurlarını olayın üzerinden zaman geçtikten sonra kullanmaya başlamıştır. Katletmek fiiliyle ilgili de değerlendirmeler daha önce vurgulandığı üzere nefret söylemi örneği altında incelenmektedir. Aynı gün gazetede yer alan bir diğer haber olan, ‘İsrail’e verilecek en iyi cevap Filistin’de uzlaş’ başlıklı haberidir. Haberin spot metninde yer alan ‘İsrail’in kanlı gemi baskını damgasını vurdu’ deyiimiyle, kanlı gemi baskını olarak konumlandırılmış ve İsrail tarafına yönelik olumsuz bir tavır sergilenmiştir. Yine haber metninin detayları incelendiğinde Zaman Gazetesi’nin katletti fiiline yer verdiği tespit edilmiştir. Gazetede yer alan diğer haberler incelendiğinde o gün içerisinde nefret söylemi unsuru barındıran başka bir unsur tespit edilmemiştir.

Gazetenin 9 ve 10 Haziran 2010 tarihli baskılarında yer alan haber metinleri incelenmiş olup, nefret söylemi kapsamında değerlendirilebilecek bir unsura rastlanmamıştır.

2.4.4. Sözcü Gazetesi

Gazetenin 1 Haziran 2010 tarihli baskısında, ‘Kahpeler’ sürmanşetinde Mavi Marmara olayıyla aynı gün Hatay’da gerçekleştirilen terör saldırısına yer vermiştir. Gazete manşetinde ‘Bile bile ölüme gönderdiler’ şeklinde atarken bu başlığı, ‘Alçak İsrail’in tutumunu bilen hükümet, İHH gemisine ‘gitmeyin’ demedi üst başlığıyla pekiştirmiştir. Haberin spotunda, İsrail askerleri, Gazze’ye insani yardım malzemesi götüren Türk gemisini bastı. 9’u Türk 19 sivil hunharca katletti’ şeklinde yer almıştır. Haberin ardaan bilgisi, başlığın yanında yer alan Mavi Marmara gemisinin fotoaltı yazısıyla verilmeye çalışılmıştır. Gemide kaç yolcu olduğu ve geminin ne amaçla gönderildiğinin altı çizilirken, yolcuların hangi limana çekildiği de belirtilmiştir. Haberin ilk paragrafında, ‘Türkiye dün kara bir gün yaşadı... İskenderun’daki 6 şehit haberi henüz duyulmuşken, bir acı haber de İsrail’e yardım götüren Türk gemisinden geldi. Haftalardır Türkiye’ye ‘gemiyi göndermeyin’ diyen İsrail sonunda yapacağını yaptı’ biçimiyle verilmiştir. Haberin diğer paragrafında, ‘Katil İsrail, Filistinlilere insani yardım malzemesi götüren Türk gemisine helikopterle çıkarma yaptı. Mukavemetle karşılaşınca da önüne geleni taradı. Saldırıda 9’u Türk 19 masum insan hayatını kaybetti. 30 kişi yaralandı. Türkiye ayağa kalktı’ diyerek devam etmiştir. Katil, alçak, olarak nitelenen İsrail üzerinden hükümete yönelik eleştirel bir tutum sergilenmiştir. Haberin birinci sayfada yer alan fotoğraflarında, ateş eden İsrail askerinin yolculara hiç acımadan ateş ettiği yazısı, diğer gazetelerde de yer alan nişan alan asker fotoğrafıyla pekiştirilmiştir. Haberin iç sayfada devam eden bölümlerinde, ‘İsrail değil Azrail’ başlığı kullanılmış ve ‘Gazze’ye yardım götüren gemilerdeki sivilere ateş açan İsrail’e öfke yağıyor. Aralarında 3 Türk gemisinin de bulunduğu filo dakiler esir alındı’ spotuyla desteklenmiştir. Haberin fotoğrafları, gemiye çıkartma yapılan ana aittir. Yine diğer gazetelerde yayınlanan fotoğraflarla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Bir fotoğrafta yaralı olarak yerde yatan bir aktivistin fotoaltı yazısı ‘İsrail müdahalesine karşı çıkan yolcular etkisiz hale getirildi’ şeklindedir. Haberin ilk paragrafı, ‘Türkiye’den İnsani Yardım Vakfı’nın organizatörlüğünde ‘Rotamız

Filistin Yükmüz İnsani Yardım' kampanyası kapsamında 6 gemilik filo, 27 Mayıs günü Gazze'ye doğru hareket etmişti. Akdeniz'de İsrail'in gelmeyin uyarılarına rağmen günlerdir süren yüksek gerilim altında ilerleyen filo, dün Gazze kıyılarına yaklaştı. Yardımların Gazze'ye ulaşmasını engellemek için her şeyi göze alan İsrail, önderliğini Türk Mavi Marmara'nın yaptığı gemilere operasyon düzenledi' şeklindedir. Haberin ardalan bilgisine geniş olarak yer verildiği tespit edilmiştir. Geminin nereden, ne zaman kalktığı, nereye gittiği, gemide nelerin bulunduğu özet olarak aktarılmıştır. Haberin ara başlıkları 'Uluslararası sularda saldırı, Gemilerle bağlantı kesildi, Beyaz bayrak açılar' şeklindedir. Haber metnini içerisinde dikkat çeken bir diğer nokta İsrail askerlerinin beyaz bayrak açan aktivistlere, 'Yardımları bize bırakın, ülkenize gidin' çağrısı yaptığı, karşılık olarak ise 'Bize saldırmayın, biz silahsız sivileriz' aldığı belirtilmiştir. İsrail askerlerinin yaptığı müdahaleyi haklı göstermek için, 'Aktivistlerden birisi, askerlerimizden birisinin silahını aldı ve havaya ateş etmeye başladı, biz de vurduk. Ellerinde sopalar ve sivri aletler vardı' açıklamasına yer verilmiştir. Haberin çizilen algı çerçevesinde, İsrail ve İsrail askerlerine yönelik nefret unsurları tespit edilmiştir. Aktivistler, Vakit ve Yeni Şafak gazetesindeki kadar olumlanarak yansıtılmamıştır; ancak yine de aktivistlere yönelik olumsuzlanarak bir aktarım gerçekleştirilmemiştir. Gazetenin aktivistler üzerinden, İsrail'i olumsuzlayarak hükümete yönelik eleştirel bir tutum sergilediği görülmüştür. Haber metni içerisinde bir defa daha vurgulanan ölü sayısı ve detaylarının haberin ileri bölümlerinde yer almıştır. Ölü ve yaralı isimleriyle ilgili net bilgiler olmamasına rağmen 14 yaralının ismini yayınlamayı tercih etmiştir.

İsrail bir diğer haberde, küstah olarak nitelenmiştir. O haberin başlığı 'İsrail'den küstah iddia: Hepsi silah yüklüydü' şeklindedir. Mavi Marmara olayının gerçekleştiği sırada Kanada gezisinde olan Benjamin Netanyahu'nun gezisine devam edeceği ve saldırıya da 'tam destek verdiği' mesajı ilk defa burada vurgulanmıştır. Haberde tarafların konuşmalarına yer verildiği ancak bunların eşit veya yakın olmadığı görülmüştür.

'Türkiye ayağa kalktı' başlığıyla aktivistlere karşı yapılan saldırıyı protesto eden gruplar haberleştirilmiştir. Haberin spotunda, 'İsrail'in kanlı saldırısını kınayan on binlerce vatandaş sokağa döküldü. Protesto gösterisi yapan halk İstanbul'daki

İsrail Başkonsolosluğu'nun camlarını kırdı...' şeklinde yer almıştır. Haber metni üç ayrı fotoğrafla desteklenmiştir. Levent'te, Taksim'de ve Ankara'da çekildiği belirtilen protesto gösterilerine ait fotoğrafların yer aldığı haber metninde, 'Katil İsrail' pankartı açıldığı belirtilmiş ve bu tırnak içerisinde aktarılmıştır. Vakit ve Yeni Şafak Gazetesi'nde gösterilerde atılan sloganları, İsrail'e öfke yağdı şeklinde aktarıldığı zaten aktarılmıştı. Sözcü Gazetesi İsrail karşıtı sloganlar atıldı, diyerek gösterilerde atılan sloganları tırnak içerisinde aktarmıştır. Sözcü Gazetesi olayın gerçekleştiği ilk gün, katil İsrail, kanlı baskın, İsrail değil Azrail, alçak İsrail gibi nefret unsurlarıyla beraber anılmıştır. Gazetenin bu söylemi sadece başlıklarında, üst başlığında veya haberin spotunda kullandığı görülmüştür. Haber metni içerisinde daha çok tarafsız bir aktarım yapmaya çalıştığı, yaptığı aktarımlar sonucunda da suçu geminin gitmesine izin veren hükümete çıkarttığı tespit edilmiştir.

Gazetenin 2 Haziran 2010 baskısında manşetten yer verdiği haberin başlığında, 'İsrail'in yaptığı yine yanına kar kalacak' şeklindedir. Haber üst başlıkta 'Tayyip'te laf çok, icraat yok!' diyerek bir defa daha hükümete gönderme yapıldığı görülmüştür. Haberın spotunda ve ilk paragrafında, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a ve hükümete yönelik eleştirel bir tutum sergilenmiştir. Gündem Mavi Marmara, düzenlenen protesto gösterileri, BM'den çıkartılan kınama kararı, grup toplantısında konuşan Recep Tayyip Erdoğan ve İskenderun'da terör saldırısı sonucu hayatını kaybeden 6 askerle ilgilidir. Sözcü Gazetesi bir kez daha Mavi Marmara baskını üzerinden hükümete yönelik eleştirel tavır sergilemiştir. Yeni Şafak ve Vakit Gazetesi'nde Türkiye'nin başarılı tutumu, sert tavrı, kararlı duruşu olarak nitelenen, İsrail tarafından tutuklanarak Ber Şeva cezaevinden nakli ve Türkiye'ye dönüşü, Sözcü Gazetesi tarafından İsrail'in geri adımı olarak nitelenmiştir. İsrail'in düzenlediği operasyon saldırı olarak negatif bir anlam yüklenerek aktarılmıştır. Gazetenin iç sayfada devam eden haberinde Başbakan Erdoğan'ın konuşması olduğu gibi aktarılmış, İsrail yönelik olumsuz bir anlam ve tavır sergilenmemiştir; ayrıca herhangi başka bir nefret unsuru da tespit edilmemiştir. Haberde yer alan ölü sayıları gelen bilgi fazlalığı nedeniyle hala netleştirilemediği görülmektedir.

Gazetenin 3 Haziran 2010 tarihli baskısında, sürmanşetten 'AKP 'Gündemimiz şehitler değil' dedi!' şeklinde aktarılmıştır. Haberın üst başlığında, 'CHP, '1

ayda 40 şehit verdik, terörü gündeme alalım' dedi ama...' yazısına yer verilmiştir. Burada siyasi olarak, AKP olumsuzlanarak, CHP'de olumlanarak verilmiştir. Haberin Mavi Marmara ile ilgisi spotunda şu şekilde ortaya çıkmaktadır, 'Türkiye şehitlerine ağlıyor. AKP ise sadece Filistin'i düşünüyor... Yürekler acıyor, vicdanlar sızlıyor.' Mavi Marmara Gemisi'ne yapılan saldırıyı kınayan protesto gösterilerine izin veren ve imkân tanıdığı iddia edilen Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne gönderme yapılmaktadır. Haberin fotoğrafı olarak ellerinde İsrail bayrakları tutan siyah elbiseli kadınlar seçilmiştir. Burada hem protesto gösterilerini düzenleyen grup ile ilgili bir algı oluşturulmaya çalışılırken hem de 'Çadır gösterileri' diyerek, parka çadır kurulduğunu, ses sistemi bağlandığını, sürekli olarak Kuran okunduğunu ve tekbirler atıldığı belirtilerek, sonuç olarak da bölgede yaşayan yaşlı ve bebeklerin uyuyamadığı' vurgulanmıştır. Haberde İsrail'e yönelik bir olumsuz aktarım yoktur; ancak Sözcü Gazetesi İsrail'e yönelik eleştirel tavrından vazgeçmiş, haberin ardalan bilgisi ve tarafların görüşleri eksik olarak aktardığı haberinde, olumsuz bir algı oluşturmayı amaçlayarak aktarmayı tercih etmiştir.

İç sayfalarda yer alan haberde, çeşitli ülkelerde protesto edilen İsrail'e yönelik fotoğraflara yer verilmiştir. Ayrıca aynı gün mecliste kabul edilen ve diğer incelenen gazetelerde tarihi bir birlik olayı olarak vurgulanan, jet hızıyla onaylanan deklarasyon olarak aktarılmasına karşın, Sözcü Gazetesi AK Parti'nin buna karşı çıktığını, muhalefetin somut tedbir isteğini reddettiğini; ancak sonuç olarak razı olması zorunda kaldığını belirtmiştir. Açıkça görülmektedir ki Sözcü Gazetesi, Mavi Marmara olayları üzerinden, İsrail'e yönelik bir tavır sergilemekten vazgeçmiştir. Haberin diğer bölümleri incelenmiş olup, İsrail'e yönelik olumsuz bir söylem tespit edilmemiştir.

Gazetenin 4 Haziran 2010 tarihli baskısında manşet haber ikiye ayrılmış ve bunlardan bir tanesi Mavi Marmara olaylarıyla ilgili olduğu görülmüştür. Sağ tarafta yer alan haberde 'İsrail'e lanet yağdı', başlığı atılmış ve Mavi Marmara baskınında hayatını kaybedenlerin cenaze namazlarının kılındığı fotoğrafa yer vererek anlamı pekiştirmiştir. Sözcü Gazetesi'nin kullandığı fotoğraf diğer gazetelerde de kullanılan fotoğrafla aynıdır. Haberin söylemi diğer günlerde de olduğu gibi kısa cümlelerden oluşmaktadır ve ikinci kaynaklar tarafından aktarılmıştır. Haberin duyurusunun ya-

pıldığı bölümde İsrail'e büyük öfke vardı, yüklemiyle aktarılmıştır. Daha önce de İsrail'e tepki sloganları atıldı şeklindeki söylemin biraz daha sertleştiği görülmektedir. Cenaze namazında atılan sloganlar tırnak içerisinde doğrudan aktarılmıştır. 'Kahrolsun İsrail, Katil İsrail' sloganlarını Zaman Gazetesi kullanmazken, Sözcü Gazetesi yayınlamayı tercih etmiştir. Daha öncede belirtildiği gibi olayın simge isimlerinden olan 19 yaşındaki Furkan Doğan için, 'Gemide tüyer ürperten vahşet' üst başlığı kullanılmış olup, 'İsrail askeri kafasına 4 kurşun sıktı', başlığıyla devam etmiştir. 19 yaşındaki Furkan'ın liseli olduğu ve kafasına dört, göğsüne de bir kurşun isabet ettiği belirtilmiştir. Haberin duyurusunun yapıldığı bölümde olay, 'cinayet' olarak nitelenmiştir. Haberin iç sayfada yer alan detaylarında, İsrail askerlerinin katlettiği, olarak bahsedilmektedir. Gazetenin ilk günlük söylemine yakın, sert bir söylem takındığı görülmektedir. Daha öncede vurgulandığı gibi, katletmek, öldürmek kelimesinin en uç noktadaki anlamıdır. Sözcü Gazetesi'nde bu yüklemi seçmeyi tercih etmiştir. Katil, katletmek, cinayet vurguları nefret söylemiyle bağdaşan kavramlar olarak görülmüştür.

Gazetenin 5 Haziran 2010 tarihli baskısında, 'Biz olsaydık izin alırdık' dedi, İsrail'i haklı buldu!..' üst başlığıyla ve 'Gülen, Tayyip'i çok kızdıracak!' başlığıyla sürmanşetten yer verdiği haberde, Fethullah Gülen ve Recep Tayyip Erdoğan'ın fotoğrafları kullanarak anlam pekiştirilmiştir. Birinci sayfada ardağan ve tarafların sözlerine yer vermeyen gazetenin iç sayfasında yer alan detaylarında, haberin ardağan bilgisine yer verilmiştir. Fethullah Gülen'in açıklamalarını, tırnak içinde ve doğrudan aktararak veren Sözcü Gazetesi, İHH Başkanı Bülent Yıldırım'ın da görüşüne yer vermiştir.

Gazetenin manşet haberinin başlığı, 'Yeşil bayraklarla uğurlandılar' şeklinde olurken spotunda, 'Gemide ölen 8 kişi dün sloganlar ve dualar eşliğinde defnedildi...' yer almıştır. Gazete diğer günlerde olduğu gibi o günde, 'ölenler' ifadesi kullanmayı tercih etmiştir. 'Katil askerlere madalya' haberinin duyurusuyla, ilk defa İsrail askerlerine, katil söylemini kullanmıştır. Katil askerler söylemi, bu bağlamda nefret söylemiyle beraber değerlendirilebilecek bir söylem olmuştur.

6 Haziran 2010 tarihli baskısında gazetenin nefret söylemi kapsamında değerlendirilebilecek bir haberin olmadığı görülmüştür. Gazetenin 6 Haziran 2010 tarihli baskısında yer alan Mavi Marmara haberleri, AK Parti ve Fethullah Gülen arasında yaşanan ‘izin’ konusunda geçmektedir.

7 Haziran 2010 tarihli gazetenin baskısında yer alan, ‘İsrail Küstahlığı sürüyor’, başlığıyla sürmanşetin yanında yer alan haberin üst başlığı, ‘Özür dilemediği yetmiyormuş gibi...’ aktarılmıştır. Haber metninde, ‘Gemilere el koyup görevlileri öldüren İsrail tahrik peşinde. ‘Kıbrıs’taki Türk işgaline hayır’ kampanyası başlatıp Kıbrıs Rum Kesimi’ne gemi gönderecekler’ yazısıyla desteklenmiş ve bir gemi fotoğrafıyla anlam pekiştirilmiştir. Diğer incelenen gazeteler içerisinde İsrail’den böyle bir karşı hareketin geldiğine değinen tek gazete Sözcü Gazetesi olmuştur. Haberin iç sayfalarda yer alan detay bölümlerinde, bir defa daha ‘kanlı saldırı’ ifadesi kullanılmıştır. Gazetede o gün yayınlanan Mavi Marmara olayları ile ilgili başka nefret ifadesi içeren bir söylem tespit edilmemiştir.

Gazetenin 8 Haziran 2010 tarihli baskısında birinci sayfadan herhangi bir habere yer verilmemiştir. İç sayfalarda yer alan haberlere bakıldığında, ‘İsrail’in Mavi Marmara Gemisi’ne yaptığı kanlı baskının detayları ortaya çıkıyor’ üst başlığıyla verilen haberin başlığı, ‘9 kişi ölmeden hemen önce’ şeklindedir. Haberin spotunda ‘Reuters’in dün servis ettiği fotoğraflarda, İsrail askerlerinin 9 türk’ü öldürdüğü saldırının hemen öncesi ve İsrail askerlerinin aktivistlerden yediği dayağın ayrıntıları görülüyor...’ şekliyle yer almıştır. Burada ‘kanlı baskın’ olarak vurgulanmış, İsrail tarafı olumsuzlanarak aktarılmıştır. Haberin tamamı yayınlanan fotoğraflardan oluştuğu için, haber metni tamamen ardaan bilgisinden oluşmaktadır. Haberin başlığı, üst başlığı ve spot bilgisi fotoğraf yorumlarından oluşmaktadır. Yeni Şafak, Vakit ve Zaman Gazetesin’de yayınlanmayan fotoğraflar Sözcü Gazetesi’nde yayınlanmıştır. Yayınlanan fotoğraflarda ellerinde demir çubuk olduğu görülen aktivistlerin, döverek yaraladığı bir ya da iki asker olduğu görülmektedir. Haberde oluşturulmaya çalışılan algı, İsrail yapılan saldırının kanlı olduğu, İsrail tarafının şiddet uyguladığı; ancak aktivistlerinde İsrail askerine karşı saldırıda bulunduğu imajının oluşturulmasıdır. Aktivistler bu haberde olumsuzlanarak aktarılmıştır.

Gazetenin 9 ve 10 Haziran 2010 tarihli baskılarında nefret söylemi kapsamında değerlendirilebilecek bir unsura rastlanmamıştır.

2.4.5. Milliyet Gazetesi

1 Haziran 2010 tarihli baskısında Milliyet Gazetesi, ‘Devlet Terörü’ manşetini gece fotoğrafı dışarıdan çekilen Mavi Marmara gemisinin siyah zeminine oturtarak verilmiştir. Haberin alt başlığında, gemiye çıkartma yapan İsrail helikopteri ve hücum botlarına oklar çıkartılarak gösterilmiştir. ‘Saldırının başladığı an’ alt başlığıyla ve ‘Kamera kayıtlarına göre, kanlı operasyon öncesi saat 04.00’te İsrail donanması ‘Mavi Marmara’ gemisini ‘Çatışma bölgesine yaklaşıyorsunuz, rota değiştirin’ diye uyardı. Yarım saat sonra komandolar helikopterden halatlarla gemiye indi. İlk komando sertçe yere düşünce gemideki bir grup soplularla askere saldırdı. Ardından bir İsrail askerinin silahından çıkan kurşunla ortalık can pazarına döndü’ spotu yer almaktadır. Burada da görüleceği üzere İsrail askerlerine yönelik herhangi bir nefret söylemi takınılmamış veya olumsuzlanarak aktarılmamıştır. Asıl manşet haberin spotunda, ‘İsrail’in yardım filosuna saldırısını dünya lanetliyor. Erdoğan İsrail’i sert dille kınarken Türkiye gemilerde vatandaşı bulunan 32 ülkeyle ortak tavır belirliyor’ şeklinde yer almıştır. Dünya lanetliyor ve 32 ülkeyle ortak tavır belirleniyor yazıları koyu sarı font renginde yazılarak vurgu arttırılmıştır. Haberin devamında ‘Washington: Çok üzüldük’ ve ‘Savaşacak halimiz yok...’ ara başlıkları kullanılmıştır. Gazetenin ilk sayfasında olayla ilgili başka bir bilgi bulunmamaktadır. Geminin nerden çıktığı, ne kadar yolcusu olduğu, nereye gittiği bilgiler arasında yer almamaktadır.

Gazetenin ilk sayfasında yer alan ‘Türkiye’den 6 ayaklı tepki’ köşe haberiyle, Türkiye’nin ilk aşamada nasıl bir yol izleyeceğine yönelik tutumlar aktarılırken, Başbakan vekili Bülent Arınç’ın yapılan olayı ‘korsanlık’ olarak nitelemesi tırnak içerisinde doğrudan bir şekilde aktarılmıştır.

Milliyet Gazetesi olayın gerçekleştiği ilk gün baskısında, çok geniş yer ayırmıştır. İlk sayfanın sürmanşet haberi hariç tamamı, Mavi Marmara olaylarıyla ilgilidir. İç sayfalar incelendiğinde, ‘Açık denizde yargısız infaz’ başlığının atıldığı ve ‘İsrail komandoları dün gece sabaha karşı Gazze’ye insani yardım götürün ‘Özgürlük Filosu’nun Türk bandıralı Mavi Marmara gemisine uluslararası sularda heli-

kofter ve botlarla baskın yaptı. Gemide can pazarı yaşandı' spotunu atmıştır. Haberin spottaki söylemi tarafsız ve nefret söylemi açısından 'temiz' olarak nitelendirilebilir. 'İsrail Türk gemisini kana buladı', kırmızı patlayan simgenin içerisine beyaz yazıyla yazılarak verilmiştir. Burada da İsrail'in düzenlediği operasyon yerine, 'kana buladı' ifadesi tercih edilmiştir. Haberin diğer spotunda, 'İsraili komandolar, kendilerini sopayla savunmaya çalışanlara ateşle karşılık verdi. Baskında 9 kişi hayatını kaybetti, 30 kişi yaralandı. Kanlı baskın tüm dünyayı şoka sokarken, gemi İsrail'in Aşkod limanına çekildi. Yaralılar hastaneye kaldırılırken elleri kelepçelendi...' şeklinde yer almıştır. Aynı gün İsrail'in resmi olmayan güvenlik güçlerine bağlı bir internet sitesinden yayınladığı videoda, İsrail askerlerinin saldırıya uğradığı görülmektedir. Milliyet Gazetesi bu videodan alınan bir kareyle, saldırıya uğrayan askerleri de göstermiştir. Haberin başlığı ve metni şu şekildedir: 'İsrail'den görüntüler', 'İsrail ordusu dün gece yardım filosuna düzenlenen operasyonla ilgili video filmi yayınladı ve gemiye inen askerlerinin saldırıya uğradığını iddia etti.' Görüntülerin üzerine yazılan yazılarda İsrail askerlerinin baskınına direnen, sandalye ve demir çubuklarla saldıran aktivistlerin bir askeri aşağı attıkları bilgisi veriliyor.' Bu noktadan yola çıkılacak olursa tarafların görüşlerine eksiksiz ve tam olarak yansıttığı söylenebilir. Haberin metni içerisinde de konuyla ilgili ardalın bilgisi eksiksiz olarak aktarılmıştır. Haberin ilk paragrafında ölü sayısı, neden bu insani yardım malzemesinin gittiği, nereye gittiği, kimlerin götürdüğü, giden filonun içerisinde nelerin bulunduğu bilgileri açıklanmıştır. Haberin dili etkendir. Kısa cümleler kullanılmıştır. Haber metinleri fotoğraflarla desteklenmiştir. Gemide, operasyon sonrası hayatını kaybedenlerin sayısı net bir şekilde ilk defa Milliyet Gazetesi'nde verilmiştir. Gelen ölü sayısı ile ilgili bilgilerin net gelmediği bu bilginin 19 olduğu; ancak daha sonra daha aşağı gelen ölüm sayılarının net olduğu için onu yayınladıklarını belirtilmiştir.

Aynı sayfada yer alan, 'Muhabirin çığı: Lütfen yardım edin' başlıklı haberinde muhabirin uydu telefonundan aradığını ve 'Bu vahşiler burada insanları öldürüyor, lütfen yardım edin' sözlerini tırnak içerisinde doğrudan aktarmıştır. Dolayısıyla bu haberde nefret unsuru olarak söylenecek tek bir unsur vardır o da kimi zaman 'düzenlenen operasyon' kimi zaman da 'kanlı baskın' olarak adlandırılan söyledir.

Gazetenin iç sayfalarında yer alan bir haberde, ‘BM Deniz Hukuku Sözleşmesine Göre, Deniz Haydutluğu’ başlıklı haberinde, uluslararası sularda hangi şartlarda yapılan operasyonların, ‘Deniz Haydutluğuna’ girebileceği açıklanmıştır. Yeni Şafak, Vakit Gazetesi’nde sık sık ‘Korsanlıkla’ bir araya getirilen İsrail, o söylemden daha hafif olan ‘Haydutluk’ kelimesiyle, yasalar çerçevesinde ilişkilendirilerek aktarılmıştır. Burada gerçekleşen bir nefret söylemi ibaresi değil, bir ilişkilendirmedir.

Gazetenin iç sayfasında yer alan bir diğer detay haberinde, ‘Dünya ağaya kalktı’ başlığıyla yer almıştır. Haber, fotoğraflarla desteklenmiştir. Her çekilen fotoğrafın hangi ülkede çekildiği yanlarına yazılarak belirtilmiştir. ‘İsrail’e aleyhinde sloganlar atıldı’, ‘Türk bayraklarıyla ve İsrail’i telin eden pankartlarla protesto gösterisinde bulundular’, ‘protesto gösterileri gerçekleştirdiler’ ifadeleriyle söylem yumuşatılmıştır. Bosna’da çekildiği belirtilen bir fotoğrafın altında, ‘İsrail’e ölüm’, ‘Siyonist rejime ölüm’ pankartlarının açıldığı tırnak içerisinde aktararak verilmiştir. Haberin spotunda, ‘Ortadoğu ülkeleri başta olmak üzere birçok ülkede protesto gösterileri düzenlendi. Bir çok ülkede İsrail büyükelçileri de bakanlıklara çağrıldı’ şeklinde yer almıştır. Haberin ilk bölümünde de yaşanan olayla ilgili dünya liderlerinin konuşmalarına ve tepkilerine yer verilmiştir.

Gazetenin iç sayfasında yer alan bir diğer haberde ‘Tüm yurttta öfke seli’, başlıklı haberde ‘İsrail’in yardım taşıyan gemilere saldırmasının ardından dün Türkiye genelinde protesto gösterileri düzenlendi. İstanbul’dan Diyarbakır’a Bingöl’den İzmir’e kadar halk İsrail’e öfke kustu’ spotuyla beraber verilmiştir. Burada nefret söylemiyle beraber değerlendirilebilecek ‘İsrail’e öfke kustu’ ifadesidir.

Diğer gazetelerde de yer alan Başbakan Erdoğan’ın konuşması Milliyet Gazetesi’nde de yer almıştır. Milliyet Gazetesi’nde ‘Erdoğan: Artık yeter sessiz kalmayacağız’ başlığına, ‘Başbakan Erdoğan, İsrail’in yardım gemisine düzenlediği saldırıyla ilgili olarak, ‘Bu insanlık dışı devlet terörü karşısında sessiz ve tepkisiz kalmayacağımızın bilinmesi gerekmektedir’ dedi’ spotuyla beraber yer verilmiştir. Burada daha öncede belirtildiği gibi Başbakan Erdoğan konuşmaları nefret söylemi kapsamında değerlendirilmektedir. Milliyet Gazetesi konuşmaların bu yerlerini tırnak içerisinde doğrudan aktarmayı tercih etmiştir.

Milliyet Gazetesi olayın gerçekleştiği günü verdiği bilgilerle en tarafsız haberciliği gerçekleştirmiştir. Nefret söylemi kapsamında değerlendirilebilecek önemli verilere ulaşılmamıştır.

2 Haziran 2010 tarihli Milliyet Gazetesi'nin sürmanşetten verdiği haberde, 'Esir Türkler bırakılıyor' haberi son dakika üst bilgisiyle verilmiştir. Haberin spotunda, 'İsrail, sürekli büyüyen kamuoyu baskısına dayanamadı ve kanlı gemi baskını sonrası gözaltına aldığı 368'i Türk 610 kişiyi dün gece serbest bırakma kararı aldı' şeklinde yer almıştır. Haberin yan tarafında bir hücre kapısı bulunmaktadır ve haber metni de burayla desteklenmektedir. Haber metninin yanında Yeni Şafak Gazetesi yazarı olan Hakan Albayrak'la ilgili ardalın bilgisine yer verilmiştir. Haber başlığında 'Esir Türkler' olarak vurgulanırken, haberin spotunda, 'gözaltına alınan' olarak bahsetmektedir. Ayrıca 'kanlı gemi baskını' olarak vurgulanan Mavi Marmara operasyonu nefret söylemi çerçevesinde tespit edilen örneklerdir.

Gazetenin manşet haberinde diğer incelenen gazetelerde olduğu gibi, Başbakan Erdoğan'ın grup toplantısında yaptığı konuşmaya yer verilmiştir. Haberin üst başlığı, başlığı, spotu, ara başlığı ve spot metinleri tamamen konuşmadan aktararak verilmiştir.

Gazetenin iç sayfalarda yer alan detay haberinde, 'Esir Türkler serbest' haberinde, BM Güvenlik konseyinin aldığı karara yönelik yorumlara yer verilmiştir. BM açıkladığı kararda 'İsrail'i uluslararası sularda terörizmle suçlayan Türkiye'nin aksine, Mavi Marmara'da gerçekleşen eylemler' ifadesini kullanması, eylemcilere de sorumluluk yüklendiği şeklinde yorumlandığı aktarılmıştır. Burada daha önce Sözcü Gazetesi'nde de tespit edilen, eylemcilerin de 'suçlu' olduğu ihtimali üzerinde durulmuştur. Tüm bunlar dışında burada da nefret söylemi unsuruna rastlanmamıştır.

Diğer gazetelerde aynı gün yer almayan bir diğer haberde, İsraili komandolarının hangi silahlarla operasyonu gerçekleştirmeye gittiği aktarılmıştır. Paintball silahlarıyla operasyonu gerçekleştirmeleri yönünde talimat olan İsrail askerleri sadece çok zor şartlar altında kaldıkları zamanlarda silahlarını kullanmaları gerektiğini belirtmiştir. Gazetenin diğer haberlerinde de nefret söylemi unsuruna rastlanmamış, sadece diğer gazetelerle ideolojik farklar olduğu tespit edilmiştir.

3 Haziran 2010 tarihli Milliyet Gazetesi'nin baskısında sürmanşetten 'Katliam tebriği' başlığı ve İsrail Savunma Bakanı Barak, Türk gemisine kanlı baskını düzenleyen komandoların üssüne giderek 'Hükümet adına teşekkür ederim' dedi' spotuyla beraber verilmiştir. Sürmanşetten 'Katliam' kelimesinin kullanılması daha önce de belirtildiği gibi öldürmek kelimesinin en son anlamıdır ve nefret söylemi çerçevesinde değerlendirilebilir. Haberin iç sayfalarda devam eden detaylarında, 'Katliam birliğine övgü ziyareti' başlığı ve 'Özgürlü Filosu'na kanlı baskını gerçekleştiren Şayetet 13'ün üssünü ziyaret eden İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak, askerlere 'Yapmanı gereken şeyi yaptınız' dedi' spotuyla beraber verilmiştir. Haberin ilk paragrafında, haberin ardalan bilgisine de yer verilmiştir. Haberde kısa cümleler kullanılmıştır etken bir yapıdadır. Haber metni içerisinde, İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak, baskını gerçekleştiren komandoları övdü ve 'Ortadoğu'da zayıflara merhamet edilmez' dedi. İsrail Savunma Bakanı'nın bu söylemi doğrudan bir nefret söylemi içermese de küçük görme, zayıf görme yönleriyle nefret söylemiyle ilişkilidir.

Gazetenin Mavi Marmara olaylarıyla ilgili yayınlanan diğer haberlerinde nefret unsuruyla ilişkilendirilebilecek bir örnek tespit edilmedi.

4 Haziran 2010 tarihli Milliyet Gazetesi'nin manşetinden yayınladığı haberde, Yeni Şafak Gazetesi yazarı Hakan Albayrak'ın anlattığı şekliyle yer almıştır. Aynı haber Yeni Şafak Gazetesi'nde de yer almaktadır. 'One minute diyerek vurdular' başlıklı haberde, 'Gemideki gönüllülerden ve gazetecilerden bazıları İsraili askerlerin kendilerine saldırırken sürekli 'One minute' diye bağırdığını söyledi' spotuyla desteklenmiştir. Haberde Hakan Albayrak'ın bir fotoğrafı ve ara başlıklarla anlam pekiştirilmiştir.

Birinci sayfada dikkat çekici bir diğer haber, Furkan Doğan'ın ölümüyle ilgili olandır. Çünkü Milliyet Gazetesi 'Furkan öldü, Müdür mutlu!' başlığıyla verdiği duyuru haberde, müdürün yaptığı açıklamayı başlığa çekmiştir.

Gazetenin diğer günlerde yer alan haberleri incelendiğinde nefret söylemiyle ilgili bir söyleme rastlanmamıştır.

Gazetenin 10 Haziran 2010 tarihine kadar Mavi Marmara baskını haberleri incelenmiş olup, nefret söylemi kapsamında değerlendirilebilecek bir unsura rastlanmamıştır.

2.4.6. Haaretz Gazetesi

İsrail’de liberal yayıncılık anlayışıyla yayın ve yapan, muhalif tutumlar sergileyen Haaretz Gazetesi’nin 1 Haziran 2010 tarihli internet sayfasında yer alan haberin başlığı ‘Kusurlu politikanın bedeli’ şeklindedir. Habere ilişkin Türkçe metinler Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM) Arşiv bölümünden alındığı için, haber internet sayfasından yayınlanan haberdir. Haberin spotunda ‘Türkiye ile ilişkiler muhtemelen daha da bozulacak ve hatta resmi düzeyde de ciddi hasarlar olabilir’ şeklinde yer almıştır. Buradan yola çıkarak gazetenin olaya daha politik bir yaklaşım sergilediği söylenebilir. Haberin detay bölümlerinde, ‘düzenli, iyi silahlanmış ve eğitilmiş bir ordunun, gıda ve ilaç yüklü sivillerden oluşan ‘özgürlük gemisine’ karşı açtığı savaşın sonucu önceden bellidir ve çatışmanın hedefine ulaşmış, geminin Gazze’ye ulaşması engellenmiştir’ şeklinde bahsedilmiştir. Burada yer alan haliyle bir değerlendirme yapılacak olursa, İsrail’in yaptığı baskın bir savaş olarak nitelenmiştir. Mavi Marmara gemisinin taşıdığı yük, İsrail’in o günlerde takındığı söylemin dışına çıkılarak aktarılmıştır. İsrail’in Mavi Marmara saldırısını gerçekleştirdiğinde içinde bulunduğu söylem, geminin içerisinde silah olduğu, içeride bulunan aktivistlerden bazılarının da aktif direnişçi olduğu vurgulanmaktaydı; ancak Haaretz Gazetesi’nin olayın gerçekleştiği sabaha internet sayfasından yayınladığı bu haberde, ege men söylemin dışında bir yaklaşım sergilediği görülmüştür. Başta belirtilen politik yaklaşım cümlelerin sonunda yeniden vurgulanmaktadır. Haberin giriş bölümü, olay hakkında ardalın bilgisi vermeden, direk saldırıyı aktarmıştır. Burada haberin tematik yapılanması açısından, üst bilgi konumuna getirilen bilgi düzenli askeri bir birliğin, sivil ve insani yükü olan bir gemiye saldırmasıdır. Gazete haberin devamında da olaya politik bir yaklaşım sergilemeye devam etmiştir. Türkiye ile devam eden ilişkilerin bozulacağı, düşük beklentilerle gerçekleşen uzlaşma görüşmelerinin de sıkıntıya girileceğine değinilmiştir. Haberde, İsrail’in kuşatma altında tuttuğu, Gazze adıyla bahsedilmektedir ve İsrail hükümetine yönelik eleştiriler içermektedir.

Yukarıda değerlendirilmesi yapılan haber, Türkçe'ye özet çevirisi yapılan Haaretz Gazetesi'nin 1 Haziran baskısında yer alandır. Haaretz Gazetesi'nin internet sayfasından konuyla ilgili yayınlanan bir diğer haber metninin çevirisi arşiv bilgilerinden faydalanılarak yapılan eleştirel söylem analizinden biraz daha farklı olduğu tespit edilmiştir.

Aynı gün 'Gazze filosunda İsraili deniz komandolarına saldıran eylemciler' başlığıyla yer alan diğer bir haberde, gemi baskınından bu yana uluslararası eleştirilere maruz kalan İsrail'in askeri müdahale sürecini yansıtan bir dizi video yayınladığından bahsedilmektedir. Spotta ardaan bilgisi olarak da askerlerin, dokuz aktivisti kendilerini savunma sonucunda vurarak öldürdüğü söylenmiştir. Buradan yola çıkarak İsrail askerlerinin haklı olduğu, aktivistlerin kendilerini savunduğu bilgilerine yer verilmiştir. Haber metninin devamında ise İsrail'in, Gazze için yola çıkan insani yardım filosunun, İsrail savunma güçleri tarafından vurulmasından ve aktivistlerin komandalara saldırdığını gösteren videoların yayınlanmasından bahsedilmektedir. Aktivistlerin, Türkiye bayraklı Mavi Marmara Gemisine müdahale edilirken kullandığı silahları tanımlamaktadır. Aktivistlerin gaz maskesi taktığını, basınçlı suyla komandalara müdahale ettiğini ve yine aktivistlerin demir, cop gibi silahlarla askerlere saldırdığını bilgisine yer verilmiştir. Bu noktada tespit edilen, eylemcilerin olumsuzlanarak aktarımı gerçekleştirilirken, İsrail askerinin gerçek mermi kullanması dâhil haklı olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Türk bayraklı olarak bahsedilen Mavi Marmara gemisinin de Türk bayraklı olmadığı ve bayrağının Comoros (Komor) olduğu daha önce de belirtilmişti (Dinç, 2010:31). Haaretz Gazetesi tarafından ısrarla vurgusu yapılarak belirtilen Türk bayraklı gemi ifadesinin amacı doğrudan Türkiye ile ilişkili olduğu algısını pekiştirmektir.

Haaretz Gazetesi'nin internet sayfasında yayınlanan bir diğer haber ise, Gazze Kuşatmasına göndermede bulunduğu ve eleştirel bir tavır takındığı haberin başlığı, 'Gerçek kuşatma altındaki kim?' şeklindedir. İsrail'in uyguladığı yanlış politika sonucu sadece Gazze'yi bölgeden soyutlamadığı, kendisini de dünyadan soyutladığının altını çizmektedir. Haber metni dikkatlice okunduğunda Türkiye tarafı olumsuzlanarak aktarılmaya çalışılmıştır. Aydınlik ve Kalkınma Partisi'nin filonun hareketini doğrudan desteklediğinin altı çizilmiş ve sorumlu tutulmuştur.

2 Haziran 2010 tarihli Haaretz Gazetesi'nin internet sayfasında yer alan haberin başlığı 'Erdoğan: Dünya Gazze yardım filosunda yaptığı 'katliam'dan dolayı İsrail'i cezalandırmalıdır' şekliyle yer almıştır. Burada Başbakan Erdoğan'ın konuşmaları tırnak içerisinde doğrudan haber başlığına taşınmıştır. Daha önce incelenen gazetelerde vurgulandığı üzere katliam kelimesi öldürmek fiilinin en ağır hali olarak nitelenmiştir ve Haaretz Gazetesi internet sayfasında bunu kullanmaktan çekinmemiştir. Haber metni detaylarında Filistin için, İsrail'in 2006 yılından beri abluka altında tuttuğu bölge olarak bahsedilmiştir. Haber detaylarında, aktivistler eylemci olarak konumlandırılmıştır ve Mavi Marmara Gemisi yardım gemisi ismiyle kullanılmıştır. Eylemcileri gözaltına alındığını veya sınır dışı edildiği bilgisi haberde yer almıştır. Haber ardaan bilgisi detaylı olarak verilmese de olayın genel hatlarıyla haber metninde bahsedilmiştir. Başbakan Erdoğan'ın konuşmalarını detaylı olarak aktaran internet haberinde o güne yönelik başka bir nefret söylemi unsuruna rastlanmamıştır.

Gazetenin 2 Haziran 2010 tarihli internet sayfasında yer alan diğer bir haberin başlığı, 'Netanyahu: 'Gazze filosunun baskınını kınayan ikiyüzlü dünya' olarak İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu'nun konuşması arasından seçilmiştir. Haber başlığı tırnak içerisinde doğrudan aktarma yapılarak kullanılmıştır. Haber metni detayları incelendiğinde, ilk adres olarak Birleşmiş Milletler'e tepki gösterdiği ve gemilerin ambargoyu delmeyi amaçladığı ayrıca yüzlerce silah taşıma ihtimalinin olduğu bilgisine yer verdiği görülmüştür. Haber metni detaylarında, Netanyahu'nun Türkiye'yi suçladığı ve 'terör örgütü' olarak konumlandığı Hamas'a silah yardımı yapmakla itham ettiği İHH'nin İran'la iş birliği içinde olduğunu belirtmiştir. Haber söylemi içerisinde Türkiye İHH'nin filo hareketini ve Hamas'a yardımını desteklemekle suçlanmaktadır. Haber metni tek taraflı olarak aktarılmış ve tarafların söylemine yer verilmemiştir. Netanyahu konuşmasında hayatını kaybeden sivillere yönelik bir açıklama getirmeyen, ihtimaller üzerinden bir açıklama yaptığı görülmüştür. Gazze bölgesine kaçak yollardan giren silahların, sivil halkı doğrudan etkilediğini vurgulamış ve böylece yapılan Mavi Marmara baskınını olumsuzlayan bir algı oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca haber metni içerisinde Türkiye teröristlere yardım eden bir ko-numa yerleştirilmiş ve İHH ile beraber olumsuzlanarak aktarımı yapılmıştır.

Gazetenin 3 Haziran 2010 tarihli internet sayfasında yer alan haberde bir rapordan alınan bilgiye göre verilmiştir. Bu raporda, Erdoğan'ın Gazze'yi ziyareti ile ablukayı kırmayı hedeflediği bilgisi üst bilgi konumuna getirilmiştir. Haber metninin spotunda, Başbakan Erdoğan'ın Gazze'yi ziyaret edebileceği ihtimali bir defa daha vurgulanmıştır. Ayrıca Lübnanlı bir gazetecinin sorduğu yeni yola çıkacak olan bir yardım gemisine Türk Deniz Donanması'nın eşlik edip etmeyeceği bilgisinin doğruluğu sorgulanmıştır. Haber metni detayları incelendiğinde, raporun kaynağıyla ilgili bir bilgiye yer verilmemiştir. Metin içerisinde Erdoğan'ın bu ziyaretiyle ilgili bir takım planları olduğunun altı çizilmiştir. Haber metninin hiçbir kaynağa dayatılmadan aktarılması, Haaretz Gazetesi'nin Türkiye tarafını suçlayarak aktarması nefret söylemiyle bağdaşmaktadır.

Gazetenin 4 Haziran 2010 tarihli internet sayfasında yer alan haberinde, İsrail hükümetine yönelik olumsuz bir tavır takındığı görülmektedir. Haber metninin başlığı 'Çıkış stratejisi: Gazze ablukasının kaldırılması' şeklindedir. Haber metninin spot bölümünde, Netanyahu'nun uyguladığı başarısız politikaya devam etmemesi ve duygularını bu işe karıştırmaması gerektiğinin altı çizilirken, yapılan filo baskınının zararlarının asgariye indirilmesi için çalışmalar başlatılması gerektiği de söylenmiştir. Benjamin Netanyahu'nun güvenlik konseyinde yaptığı konuşma ve takındığı tavır 'aptallık' olarak vurgulanmıştır. Gazetenin daha önceki günlerde takınmış olduğu olumsuz tavrın yönü bu sefer hükümete yönelmiştir. Haber metni içerisinde Mavi Marmara Baskını, ölümcül saldırı olarak konumlandırılmıştır. Haaretz Gazetesi duygusal bir yaklaşım yerine, olayın politik sonuçlarını bir kez daha ön plana çıkartmıştır. Bu bağlamda olayla ilgili İsrail hükümetine karşı olumsuz bir tavır takınırken, Mavi Marmara'ya yönelik tavrı genel olarak politik olmuştur. Yani bu yapılan saldırının uluslararası politikalarda İsrail'i nasıl etkileyeceğinin altı defalarca çizilmiştir.

Gazetenin bir diğer haberinde, Netanyahu'nun konuşmasında yer alan bölüm bir defa daha başlığa taşınmıştır. İran üzerinden bir olumsuzlama yaparak, Gazze filosunun aslında İran'la işbirliği içerisinde gerçekleştirildiği algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Haber metninin başlığı 'Netanyahu: İran'ın Gazze'de bir liman kurmasına izin vermeyeceğiz' şeklindedir. Haberin spotunda, aktivistler iki gruba ayıran Netanyahu, Rachel Corrie gemisinde yer alanların barışçıl aktivistler olduğunu, diğerleri-

nin terörist gruplarla bağlantısı olan İslami radikaller olduğunu söylemiştir. Haber metninin detayları incelendiğinde haberin ardalan bilgisine detaylı olarak yer verildiği görülmektedir. Daha önceki günlerde hayatlarını kaybedenler için 9 aktivist hayatını kaybetti ibaresi görülürken, o gün yer alan haberde aktivist yerine yolcu kelimesi kullandığı görülmüştür. Aktivistler yerine 9 yolcunun hayatını kaybetmesi, Netanyahu'nun konuşmasında yaratılan algıyı desteklemektedir. Haber metni içerisinde Türk tarafı olumsuzlanarak aktarılmış, olayın tek taraflı aktarımı bu haberde de devam etmiştir.

Gazetenin 5 Haziran 2010 tarihli internet sayfasında yer alan haberin başlığı Başbakan Erdoğan'ın 'Gazze filosuna şiddetli bir girişim olacağını biliyordum' şeklinde olmuştur. Haberinin spot bölümünde, İsraili askerlerin saldırı girişimi olacağını ve filoya askeri harekâtı ön gördüğü bilgisine yer verilmiştir. Haberinin ardalan bilgisi detaylı olarak bir defa daha aktarılmıştır. Öyle ki geminin İstanbul'dan kaç yolcuyla ayrıldığı ve ne kadar yolcunun Antalya Limanından katıldığı bilgisi de bu ardalan bilgisi arasındadır. Ayrıca haberinin detay bölümleri incelendiğinde, İstihbarat ve Terörizm bilgi merkezi tarafından yayınlanan bir raporda, gemideki silahlı eylemcilerin Türk hükümeti tarafından desteklendiği belirtilmiştir. Yine rapora dayandırılarak belirtilen bilgide geminin gaz maskeleriyle, bıçaklarla, demir ve tahta sopalarla doldurulduğu bilgisiyle oluşturulan olumsuz algı pekiştirilmiştir. İHH Başkanı Bülent Yıldırım için, 'İslami örgüt lideri' tanımlaması yapılmış ve gemide düzen için hiyerarşik bir sıralama olduğu, müdahale anında nasıl saldırılacağını detayları aktarılmıştır. Burada nefret söylemiyle bağdaşan kavramlar, hükümetin bu gemiye yapılacak olan saldırıyı bildiği ibaresinin aslı olmadığı ve yaratılan algı çerçevesinde geminin, aktivistlerin ve Türk tarafının tamamen kötülendiğidir. İsrail'in bu durum karşısında haklı çıkartma çabası metin içerisinde görülmektedir.

Gazetenin 6 Haziran 2010 tarihli internet sitesinde yer alan haberinin başlığı 'İnkâr, gerçeği değiştirmiyor' şeklindedir. Bu başlıkta Başbakan Erdoğan'a yönelik olumsuz bir tavır sergilenmiş ve doğrudan hedef alınmıştır. Birleşmiş Milletler Forumunda yaptığı konuşmalar ve Türkiye'nin içinde bulunduğu duruma yönelik bir başlık atılmış ve olumsuzlanmıştır. Haberinin spotu 'Filo olayından günler önce Brezilya'da yapılan bir BM Forumunda Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, İs-

rail'e saldıranlar arasında önde gidiyordu' şeklinde verilmiştir. Haberin spotunda da takınılan olumsuz tavır devam etmiştir. Başbakan Erdoğan saldırgan olarak nitelenmiş ve olumsuzlanarak verilmiştir. Haber metninin detayları incelendiğinde, Başbakan Erdoğan için nazik bir insan sıfatı kullanılıyor, buna kanıt olarak da yemeğini ağzı kapalı olarak yediği belirtiliyor. Burada alaycı bir tavır sergilendiği ve bunun üzerinden olumsuz bir algı yaratılmaya çalışıldığı söylenebilir. BM Forumunda Erdoğan'a İsrail'e karşı bağırarak konuştuğu, konuşan kimliğinin Türkiye Başbakanı olmadığı, bir İslamcı olduğu ve bu İslamcı kimliğinin ikiyüzlü olduğu belirtiliyor. İslami terörü, İslam'ın görkemini yeniden inşa etmek olduğunu vurgulayan Haaretz Gazetesi Erdoğan'ın da bunun bir üyesi olduğunu söylemektedir. Yukarıda belirtildiği üzere, Erdoğan'a karşı takınılan tavır olumsuzdur ve doğrudan hedef alınarak söylenmiştir. Bu bağlamda nefret söylemiyle bağdaşmaktadır.

Gazetenin 7 ve 8 Haziran 2010 tarihli Mavi Marmara haberlerinden nefret söylemi bağlamında değerlendirilebilecek bir örnek tespit edilmemiştir.

Gazetenin 9 Haziran 2010 tarihli baskısında yer alan haber metninin başlığı, 'Erdoğan, Gazze Filosunun şiddete başvuracağını önceden biliyordu' şeklinde atılmıştır. Haber metninin detayları incelendiğinde, Türkiye tarafı olumsuzlanarak aktarılmaya devam etmiştir. Nitekim 'İslamcı İHH' olarak nitelenmiş ve ele geçirilen belgelerde İHH ile Başbakan Erdoğan'ın arasında bir ilişki olduğuna vurgu yapılmıştır. Haber metninin içeriğinde, İHH'nin çatışmaya hazırlıklı düzenli bir örgüt olduğu vurgusu yapılarak olumsuzlanarak aktarımı devam etmiştir. Mavi Marmara gemisinin bu örgütün o an için karargaha çevirdiği ve askerlere saldırmak için bir takım araçlarının bulunduğu haber metni içerisinde yer almıştır. Daha öncede belirtildiği üzere olumsuzlanarak aktarma ve kötü bir algı yaratma da nefret söylemi örnekleri arasında değerlendirilebilir.

10 Haziran 2010 tarihinde gazetenin nefret söylemi bağlamında değerlendirilebilecek bir örneğe rastlanmamıştır.

2.4.7. The Jerusalem Post Gazetesi

The Jerusalem Post Gazetesi'nin 1 Haziran 2010 tarihli internet sayfasında yer alan haberde 'Batan Türkiye-İsrail ilişkileri' başlığı ile 'Türkiye'nin son iki yıldır

İsrail'e karşı tutumu son derece tutarlıydı. Bu dış politikadaki ve aynı ölçüde öneme sahip iç gündemdeki genel değişime uygun provokatif bir yaklaşımdı. Bu iki küre birden fazla yolla birbirine bağlı. Diğer batılı gözlemcilerin yanı sıra İsraililer, Türklerin İsrail ve uluslararası arenadaki meşruiyetine yönelik süregiden kampanyasının nedeni İslam'ın veya yeni Osmanlı emperyal rüyalarının canlanması gibi dar sınırlar için görülmemesi gerektiğini düşünüyorlar' spotuna yer verilmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere Türkiye doğrudan hedef gösterilmiş ve olumsuz bir algı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Haberde Mavi Marmara baskınından ziyade Türk Hükümetinin İsrail'e bakış açısı ve son yıllarda aralarında yaşanan olayların yeniden ele alınması olarak değerlendirilebilir. Mavi Marmara baskınıyla yeniden gerilen Türkiye – İsrail ilişkilerine yönelik haberde, Türkiye penceresinden yaratılan algının olumsuz olduğu görülmüş ve bu bağlamda nefret söylemi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Haberin detay bölümleri incelendiğinde, Türk otoriteleri tarafından desteklenen 'Mavi Marmara' gemisinin amacı, İsrail'in meşruluğunu yok etmek ve İsrail – Filistin sorununu uluslararası alana çekmek olduğu vurgulanmıştır. Haberde herhangi bir kaynağa dayandırılmadan yapılan aktarımda Türkiye tarafı doğrudan hedef alınmış, olumsuz bir algı oluşturulmuştur. Yine haber metni içerisinde, bu konvoyun diğer bir amacının Türkiye'nin bölgesel Sunni İslam lideri olabilme amacıyla bu konvoyu desteklediğinin altı çizilmiştir. Haber metninde nefret söylemi bağlamında değerlendirilebilecek bir diğer nokta ise, Erdoğan'ın Hamas ve diğer terör örgütlerle bağlantısı olduğu da söylenmiştir. Haber metni içerisinde İsrail'e yönelik herhangi bir olumsuz tavır takınılmamış olup, tamamen Türkiye tarafı olumsuzlanarak aktarım sağlanmıştır.

The Jerusalem Post Gazetesi'nin 1 Haziran 2010 tarihli internet sayfasında yer alan haberin başlığı 'Dostluktan (Neredeyse) Düşmanlığa' şeklindedir. Bu başlık aslında Türkiye – İsrail ilişkilerinin ne denli gerginleştiğini hatta kopma, durma noktasına geldiğinin bir kanıtıdır. Haberın detay bölümleri incelendiğinde, filo hareketinin asıl amacının yardım götürmek olmadığı, aksine Gazze limanına serbest ulaşım hakkı vererek Hamas'ın ele geçirdiği bölgelerde ekonomik refahı yükseltmek ve kendisini baştan aşağı silahlarla donatacak yolu açmak olduğu iddiasına yer verdiği görülmektedir. Burada Mavi Marmara ve Türkiye cephesi bir defa daha olumsuzla-

narak verilmiştir. Mavi Marmara yardım filosu hareketini düzenleyenlerin Filistin yanlısı olan, insan hakları grupları, entelektüeller ve bazı Siyonist karşıtı Yahudiler olduğunu; ancak arka plandaki gerçek isimlerin Hamas cephesi ve radikal İslamcı örgüt Müslüman Kardeşler'e yakın olan Türk İnsani Yardım Vakfı'nın olduğunu altı çizilmiştir. Tek bir tarafta bütün kendisine karşıt olanları toplayan gazete, bütün saydığı tarafları olumsuzlayacak bir algı oluşturmayı hedeflemiştir. 2009 Davos 'one minute' krizini Erdoğan'ın sözlü saldırısı olarak tanımlamış, Türkiye'nin durumunu bir drama oyununa benzetmiş ve yeni oyuncularının da Başbakan Recep Tayyip Erdoğan olduğunu aktarmıştır. Türkiye'ye karşı sergilenen bu tavır nefret söylemi içerisinde aşığılama başlığı altında değerlendirilmelidir.

Bunlara ek olarak İsrail'in Gazze'ye ulaşacak yardımları, İsrail sınırından ulaştırmaya ikna çabalarının Türk liderler tarafından reddedilmiş bunun nedeni olarak, 'provokatif filoyu' desteklemeleri gösterilmiştir. Burada Türk liderler provokatör olarak nitelenmiştir. Başbakan Erdoğan üzerinden süren olumsuz algı ve yanlışlığı sürecini göstermek için, 'Bir Müslüman asla soykırım yapmaz' sözünü, Darfur'da yaşananları Sudan Devlet Başkanı Ömer El Beşir'e ev sahipliği yapması ve desteklemesi örneğiyle pekiştirmiştir.

Gazetenin 1 Haziran 2010 tarihli internet sayfasında yer alan bir diğer haberinin başlığı 'İHH nedir' şeklindedir. Daha önceki haberlerinde yaratılan İHH'nin olumsuz algısı bu haber ile iyice pekişmesi hedeflenmiştir. Nitekim haberin spotunda, 'Gazze filusunun planlanmasına yardım eden Türk Yardım Derneği'nin mücahit gruplarla bağlantısı olabilir' şeklindedir. Haber metninin detayları incelendiğinde, İHH'nin aralarında İsrail Hükümeti'nin de olduğu pek çokları tarafından terörist bir grup olarak görüldüğü ve çok sayıda terör örgütü ile bağı olduğuyla suçlandığı görülmektedir. Haber metni Mavi Marmara'ya yönelik herhangi bir ardalın bilgisi içermemektedir. İçeri olan İHH'nin yapısına odaklanmış ve ona yönelik nefret söylemi unsurlarını barındırdığı tespit edilmiştir. Haberde tek bir kaynağa yer verilmiştir. Danimarka Uluslararası Çalışmalar Enstitüsünün 2006 tarihli bir raporunda 1990'larda El Kaide ve küresel mücahit ağlarıyla bağlantılı olduğu bilgisine yer verilmiştir. Yine aynı raporda İHH'nin İslami teröristlerden otomatik silah aldığı bilgisinin verilmesiyle, oluşturulmaya çalışılan algı pekiştirilmiştir. Tek taraflı bilgilere

yer verilen haberde, metnin yapısı eksik kalmış ve tarafsız bir duruş sergilenmemiştir.

Gazetenin 1 Haziran 2010 tarihli internet sayfasında yer alan haberin başlığı ‘Barış aktivistleri mi? Daha çok ‘barış’ militanları’ şeklinde yer almıştır. Haberin başlığında, barış kelimesinin tırnak içerisinde ve militan kelimesiyle beraber kullanılması, Mavi Marmara aktivistlerine yönelik olumsuz bir tavır olarak değerlendirilebilir. Haber metninin detay bölümleri incelendiğinde, İHH’nin bir defa daha cihat örgütleriyle ve İslami gruplarla olan ilişkileri göz önüne getirildiği görülmüştür. Haberin bütün söylemi İHH’yi ve Mavi Marmara yardım hareketini suçlamak üzerine kurulmuştur. Nitekim İsrail’e yönelik herhangi bir eleştirel tavır da sergilenmemiştir.

Gazetenin 2 Haziran 2010 tarihli internet sayfasında yer alan haberde, daha önce yayınlanan ‘Dostluktan (neredeyse) düşmanlığa’ haberinde vurgulanan bilgiler, kaynak gösterilerek aktarılmış, böylece daha önceki gün yaratılan haber algısı pekiştirilmiştir. Haberin yine ardağan bilgisi verilmemiştir; olay tek taraflı olarak aktarılmıştır. İHH’nin ve diğer aktivistlerin yaptığı bu yardım hareketi bir defa daha İslami hareket olarak vurgulanmıştır. Gazetenin o gün yayınlanan konuyla ilgili haberlerinde nefret söylemi unsuruna rastlanmamıştır.

Gazetenin 3 Haziran 2010 tarihli internet sayfasından yayınlanan haberin başlığı ‘Türkiye için dönüm noktası’ şeklindedir. Haberin spotunda ise, ‘İsrail ve Türkiye arasındaki ilişkiler yeniden kötü durumda ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan durumu daha da kötüleştirmek için çok çaba sarf ediyor. Erdoğan, ülkesinin parlamentosunda salı günü yaptığı konuşmada Mavi Marmara çatışmasını "kanlı katliam" olarak adlandırdı ve uyardı: "Bugün tarihte bir dönüm noktasıdır. Hiçbir şey bir daha aynı olmayacak." Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın grup konuşmasında yaptığı konuşmayı ve kullandığı terimleri doğrudan aktarmayı seçen gazete, Erdoğan’ı bu tavrından dolayı suçlu ilan etmiştir. Hedef gösterdiği ve sorumlu olarak lanse ettiği spotunda Başbakan Erdoğan’a yönelik nefret söylemi olarak değerlendirilebilir.

Haber metninin detayları incelendiğinde, söylemin Türk ve İslam karşıtlığı üzerine kurulduğu; bu noktada kullanılan aracının da İHH olduğu söylenebilir.

İHH'nin bir defa daha terörist gruplarla ilişkisine dikkat çekilirken, Erdoğan'ın saldırıyı önleme konusunda bilgisi olduğu fakat bunu kullanmadığı belirtiliyor. Dolayısıyla yaratılan olumsuz algı bu haber üzerinden de devam ettiği görülmektedir.

Gazetenin 3 Haziran 2010 tarihinde internet sitesinde yer alan haberin başlığı 'İsrail'in Türkiye'yi batı içerisinde tutması gerek' şeklindedir. Haber metni ve spotu dikkatli olarak incelendiğinde, İsrail halkının ülkenin etrafında yer alan düşman coğrafyasıyla ilgili olarak süregelen bir endişesi olduğunun altı çizilmiştir. Haber metni içerisinde, Türkiye'nin de bu İslami gruplara katılması durumunda İsrail'in neler yapacağı tartışılmaktadır. Nasıl askeri üstünlük kurulacağı, olacak senaryolar karşısında ne gibi önlemler alınacağı tartışılmaktadır. Buradan ilişkili olarak, Türkiye'nin seçimlerden sonra İslami yüzünün nasıl ortaya çıktığı, İsrail'e potansiyel bir tehlike olarak lanse edildiği haber metninden anlaşılmaktadır. Buna kanıt olarak ise bir defa daha 'one minute' çıkışı ve konuşmasında Mavi Marmara baskını için 'kanlı baskın' terimlerinin kullanılması gösterilmiştir. Haberın ardalan bilgisinin verilmediği ve kaynak olarak da 'bir yetkili' gösterdikleri haber metninde, haberın söylem yapısının eksik olarak kurulduğu görülmüştür. Türkiye'nin 'geçici' olduğu bilgisi, askeri kanadın ve yönetimin ayrı tutulması gerektiğinin altı çiziliyor. Gazze filousunun oluşturulmasında, hükümetin bir kez daha aktif rol oynadığının algısı pekiştirilmeye çalışılıyor. Tüm bu bilgiler ışığında gazetenin Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a ve hükümete yönelik, İslami bir yaklaşımı kendilerine benimsediklerin vurgu yapılırken, olumsuz cümleler ve İsrail'e karşı bir nefret duygusu barındırdığı da haber metni içerisinde vurgulanıyor.

Gazetenin 4 Haziran 2010 tarihli internet sayfasında yer alan haberinde, Mavi Marmara gemisinde yer alan yolcuların 50 tanesinin küresel cihat ağıyla ilişkisi olduğu vurgulanmaktadır. Daha önce de vurgulandığı üzere bir sonraki yardım gemisine Türk Deniz Kuvvetleri'nin eşlik etmesi artan kaygılar yönünde. Haberın ardalan bilgisine yer verilmezken, Savunma Kuvvetlerinden bir yetkiliye dayanılarak aktarılan haberde, gemide bulunan malzemelere yer verilmiştir. Mavi Marmara üzerinden İHH'ye ve yolculara cihat ile ilgili bağlarının olduğu bunun aracılığıyla da İslam dünyası üzerine bir olumsuzlama yapıldığı görülmüştür. Haber metni içerisinde, İsrail askerleri tarafından yakın mesafeden vurularak hayatını kaybedenlere hiçbir şe-

kilde yer verilmezken, gemi de bulunan gaz maskelerine, demir sopalara detaylı olarak yer ayrılmıştır. Dolayısıyla oluşturulan haber söyleminde Türkiye tarafı ve aktivistler bir defa daha olumsuzlanarak aktarılmıştır. Bu bağlamda yukarıda belirtilenler nefret söylemi içerisinde değerlendirilebilir.

5 Haziran 2010 tarihli internet sayfasında yer alan haberin başlığı, ‘Tarihe yelken açmak’ şeklindedir. Haberin başlığından da anlaşıldığı üzere, iki ülke arasındaki ilişkiler haber metni içerisinde detaylı olarak ele alınmıştır. Haber metni içerisinde tırnak içerisinde aktarılan ‘Özgürlük filosu’ ile imalı bir göndermede bulunmuştur. Daha önce de ‘barış militanları’ olarak vurgulanan aktivistler bu sefer de başka bir aşağılama ile itham edildiği görülmüştür. Haber metninin spotu ise ‘İsrail, düşmanlarının arkasında düşmanlarının olduğu bilenen hareket girişimlerini küçük göremez tıpkı ‘özgürlük filosu’ gibi’ şeklindedir. Burada açık bir şekilde ‘Özgürlük filosu’ ve içinde yer alan aktivistlerin asıl amaçlarının kötü olduğudur, düşman ilan edildikleridir. Haber metninin detayları incelendiğinde, iki ülkenin dış politikaları ele alınarak tarih süreci içerisinde değerlendirilmiştir. Türkiye’nin dış politikaları yanlışlamalar üzerinden aktarılırken, İsrail’e yönelik eleştirel bir tavır takınılmamıştır. Haber metninin söylemi, İsrail’in yanlısıdır, tek bir kaynağa dayandırılmıştır. Haberin ardalan bilgisinin verilmesine gerek duyulmamıştır. Türkiye’nin ve Mavi Marmara gemisinin Hamas’la olan ilişkisinden bahsedilmektedir. İsrail’in uluslararası sularda illegal olarak gerçekleştiği ve 9 sivilin hayatını kaybettiği baskına yönelik herhangi bir eleştirel tutum takınmayan gazete, olayı terörist eylemlerle ve cihat örgütleriyle bağdaştırarak, eylemcileri olumsuzlayarak aktarmıştır. Bu bağlamda gazetenin Türkiye tarafına yönelik nefret söylemi bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yapılan inceleme ve kaynak taraması sonucunda gazetenin 6 – 7 Haziran 2010 tarihlerinde yayınladığı haberler içerisinde nefret söylemi kapsamında değerlendirilebilecek bir habere rastlanmamıştır.

Gazetenin 8 Haziran 2010 tarihinde yayınladığı, ‘Kurtlar sofrası: İslamcı Türkiye Hedefini Aştı’ başlığı altında yer alan metnin detay bölümleri incelendiğinde, yardım amaçlı yola çıkan Mavi Marmara gemisine yönelik, İslamcı-solcu tiyatro niteliği yapılmış olup, Türkiye tarafı olumsuzlanarak aktarılmıştır. Haber devam

eden bölümlerinde Türkiye, İslamcı olmakla ve NATO üyeliğini hak etmemekle yaptıklarıyla, yönetimlerinin çeliştiğine yönelik bilgiler vermektedir. Bu bağlamda, Türkiye İslamcı başlığı altında, modernleşemeyen 150 yıldır bu çabayı sarf eden 'beceriksiz' bir ülke konumunda aktarılmıştır.

Gazetenin 9 ve 10 Haziran 2010 tarihinde yer alan haberlerinde nefret söylemi bağlamında değerlendirilebilecek bir örnek tespit edilmemiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

van Dijk, özel bilgilerin türlerini sıralarken aynı habere ait sayısal bilgilerin farklılık göstermesinin nedenini ideolojik ya da politik olmasıyla açıklar. İşte tam olarak bu noktada van Dijk'ın yaptığı sıralamada başta yer alan numaralar bölümü bununla ilgilidir. Çalışmanın giriş bölümünde söylenen varsayımlardan nefret söylemini ne şekilde ürettiği ve nasıl aracılık ettiği yukarıda verilen bilgiler neticesinde değerlendirilmiş ve nefret söylemini daha çok üreten ve aracılık eden tarafın Türkiye'de yayın yapan gazeteler olduğu ortaya koyulmuştur. Buna ek olarak İHH ile olan ilişkileri göz önüne alındığında 'Anadolu'da Vakit Gazetesinin' bu söylemin hem daha fazla üreticisi hem de aktarıcısı olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla olaya ideolojik yaklaşım sergilendiği görülmüştür. Türkiye'nin mağdur taraf olmasından kaynaklanan sinir ve mağduriyet duygusu, ideolojik olarak İHH ile ilişkisi olmayan gazetelerinde sayfalarına yansımış olsa da bu oran 'Anadolu'da Vakit Gazetesine' oranla çok daha düşüktür. Nitekim incelenen gazeteler arasında haberlerin aynı olmasına rağmen sayısal farklılıklar gösterdiği ortaya koyulmuştur. Çalışmada beş farklı ideolojide günlük ulusal yayın yapan, Türk gazeteleri incelenmiştir. İlk gün gelen bilginin çok olmasına karşın net olmaması, ölü ve yaralı sayılarının net olarak aktarılamamasına neden olmuştur. İncelenen gazetelerden Yeni Şafak ölü sayısını 10, Anadolu'da Vakit Gazetesi 18, Zaman Gazetesi 19, Sözcü Gazetesi 19 ve Milliyet Gazetesi 9 olarak vermeyi tercih etmiştir. Haberlerde ölü sayılarının net olmadığı ya iç sayfalarda vurgulanmış ya da haber metni içerisinde belirtilmiştir. Yeni Şafak ve Anadolu'da Vakit Gazetesi'nde sürekli olarak Mavi Marmara baskınında hayatını kaybedenler için, şehit olanlar ifadesi kullanılırken, Zaman Gazetesi hayatını kaybedenler, yaşamını yitirenler ifadesi kullanmayı tercih etmiştir. Sözcü Gazetesi ölenler, Milliyet Gazetesi öldürülenler, hayatını kaybedenler ifadelerini kullanmıştır. İncelenen gazeteler arasında nefret söylemine kapsamında en fazla örneği barındıran gazete, Anadolu'da Vakit Gazetesi ve Yeni Şafak Gazetesi olmuştur. Çünkü her fırsatta nefreti körükleyici terimler kullanmış öyle ki saldırıda hayatını kaybedenlerin kanlı fotoğraflarını ilk sayfadan ve defalarca yayınlamaktan çekinmemiştir.

Yeni Şafak Gazetesi, Anadolu'da Vakit Gazetesi'ne göre biraz daha hafif bir söyleme sahip olsa da nefret söylemi unsurlarını haberlerinde çokça kullandığı

tespit edilmiştir. Gazetecilik ilkeleri açısından yanlı ve nefreti körükleyici haberler yapıldığı görülmüştür. Sözcü Gazetesi ideolojik tutumundan dolayı, nefret söylemini gösteren ifadeler kullansa da olayın üstünden bir gün geçtikten sonra söylemini yumuşatarak, eleştiri oklarını hükümete yöneltmeyi tercih etmiştir. Sözcü Gazetesi'nin haberlerinde Mavi Marmara olayı üzerinden hükümete yönelik eleştirel bir tavır takındığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda eleştiri yapabilmek adına her fırsatı kullanmış ve nefret söyleminden de kısmen uzak kalmayı tercih etmiştir. Zaman Gazetesi bu anlamda Anadolu'da Vakit, Yeni Şafak, Sözcü Gazetelerine göre daha olumlu bir noktada yer almıştır. Çoğu zaman nefret söyleminden kaçınarak haberlerine yer veren gazete örnek olarak, mitinglerde atılan sloganlara ve açılan pankartlara bile yer vermemiştir. 'İsrail'e lanet yağdı' cümlesini 7 Haziran'daki baskısına kadar kullanmamıştır. Bunun yerine 'Tel Aviv'e tepkiler gönderildi' şeklinde aktarmayı tercih etmiştir. Zaman Gazetesi bu değerlendirmede tarafsız ve ilkeli bir yayıncılık anlayışı sergileyerek, nefret söylemi bağlamında en az örneğin bulunduğu ikinci gazete olmuştur. Yayıncılık anlayışıyla en olumlu noktada yer alan gazete ise Milliyet Gazetesi olmuştur; çünkü yaptığı haberlerde olayların taraflarına ilk günden itibaren yer vermeye çalışmış ve neredeyse bütün nefret ifadelerinden kaçınmıştır. Küçümseyici, aşağılayıcı bir tavır sergilememiş yayınladığı bütün haberlerde kaynaklarıyla beraber titizlik içerisinde aktardığı görülmüştür. Örneğin, incelenen diğer gazetelerde, İsrail sürekli olarak 'korsanlık' ve 'haydutlukla' suçlanmış; ancak herhangi bir kaynağa dayandırılmamıştır. Milliyet Gazetesi İsrail'e yönelik bu söylemi, Birleşmiş Milletler Deniz Hukukunda hangi durumların 'korsanlık, haydutluk' içerisinde değerlendirildiği bilgisine yer verildikten sonra kullanımlarını tırnak içerisinde vermiştir. Eğer sonuç olarak Türk basınında bir nefret skalası oluşturulmak istense, Anadolu'da Vakit Gazetesi ve Yeni Şafak Gazetesi en üstte, Sözcü Gazetesi ortada, Zaman ve Milliyet gazetesi de en aşağı sıralarda konumlandırılmalıdır.

İncelenen İsrail gazeteleri olan Haaretz ve The Jerusalem Post, yayıncılık anlayışları söylemlerinin biraz daha yumuşak olduğu söylenebilir. Özellikle Haaretz Gazetesi İsrail'e yönelik eleştirel bir tavır takınmayı başarmış, yapılanın bir hata olduğu ve artık bu noktadan İsrail'in dönmesi gerektiği defalarca vurgulanmıştır. Bunlara karşın, Türkiye tarafı sürekli, İslamcı olmakla, cihat örgütleriyle iş birliği yap-

makla, İHH'nin geçmişiyle ilgili olumsuz bilgiler verilerek, olumsuz bir algı çerçevesi oluşturulmak istenmiştir. Gerek haberlerinde, gerekse başyazılarında İsrail'e yönelik eleştirilerini sertleştiren hatta Gazze ablukasının kaldırılması gerektiğini vurgulayan Haaretz Gazetesi incelenen diğer İsrail gazetesine oranla daha tarafsız olduğu söylenebilir. The Jerusalem Post Gazetesi ise söylem olarak Haaretz Gazetesi'ne göre biraz daha serttir ve nefret söylemi bağlamında daha fazla örneği barındırmaktadır. Türkiye'ye yönelik söylemlerini İslami gruplar, cihat, terör örgütleriyle bağlantı çerçevesinde oluşturduğu görülmüştür. Haaretz Gazetesi ve The Jerusalem Post Gazeteleri kendi içlerinde kıyaslandığı, Haaretz Gazetesi'nin daha ılımlı ve tarafsız bir yayın anlayışına sahip olduğu yeniden vurgulanabilir

İki tarafın gazeteleri incelendiğinde Türkiye tarafının mağdur olması ve kayıplarının olması gazetelerin söylemlerine de yansıdığı söylenebilir. Çünkü Türk tarafının gazetelerinde özellikle Vakit ve Yeni Şafak'ta söylemin çok sert ve nefret barındırdığı söylenebilir. Bunlara ek olarak, yayın politikaları ve içerdiği nefret unsurları göz önüne alındığında, Türk gazeteleri ile İsrail basını arasında bir eşleştirme yapılmak istense, Sözcü ile Haaretz Gazetesi, Yeni Şafak ile de Jerusalem Post Gazetesi aynı sınıf içerisinde değerlendirilebilir. Son olarak söylem açısından birbirine yakın olsalar da Türk basınının İsrail basınına göre daha sert bir söyleme sahip olduğu ve nefret unsurlarına daha sık rastlandığı gerçekleştirilen incelemeler sonucunda söylenebilir.

Bilgiler dâhilinde bu konu hakkında yapılacak olan çalışmalarda daha detaylı bir sonuca ulaşmak için incelenen İsrail'de yayın yapan gazetelerin sayılarının artırılması gerekmektedir. Böylece daha anlamlı bir sonuca ulaşabilir. Ek olarak medyanın nefret söylemine nasıl aracılık ettiği, ne şartlarda üreticisi olduğu bu çalışma kapsamında ortaya koyuldu. Buna ek olarak, kullanıcı odaklı çalışma ve kullanımlar - doyumlar yöntemiyle gerçekleştirilecek bir çalışmayla medyanın bu yayınlarının kullanıcılar üzerindeki etkileri de araştırılabilir. Böylece nefret söylemiyle ilgili daha önce ortaya koyulmamış veriler elde edilebilir.

KAYNAKÇA

Akın, A., A. Kaymak, B. Doğu, E. Aygöl, G. Bayraktutan-Sütçü, İ. Dirini, M. Binark, T. Çomu. (2010) 'Yeni Medya Ortamındaki Nefret Söylemine Karşı Mücadele Önerileri/miz', *Yeni Medyada Nefret Söylemi*, içinde, Der. Tuğrul Çomu, İstanbul: Kalkedon Yayıncılık. s. 285-292

Akın, Altuğ. (2010) 'Çevrimiçi Spor Ortamlarında Nefret Söylemi', *Yeni Medyada Nefret Söylemi*, içinde, Der. Tuğrul Çomu, İstanbul: Kalkedon Yayıncılık. s. 193-222

Alğan, Cengiz. (2012) 'Nefret Suçları ile Mücadelede Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü', *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*, içinde, Der. Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları. s. 151-170

Ataman, Hakan. (2012) 'Nefret Suçları Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları', *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*, içinde, Der. Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları. s. 47-80

Aydın, F. Betül (2012) "Türk Basınında Nefret Söylemi: Mavi Marmara Baskını Örneği", *I. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi Bildiriler Kitabı*, İstanbul, s. 201-224.

Aygöl, Eser. (2010) 'Facebook'ta Nefret Söyleminin Üretilmesi ve Dolaşıma Sokulması', *Yeni Medyada Nefret Söylemi*, içinde, Der. Tuğrul Çomu, İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, İstanbul. s. 95-140

Aygöl, Eser. (2013) '*Yeni Medyada Nefret Söyleminin Üretimi: Bir Toplumsal Paylaşım Ağır Olarak Facebook Örneği*', Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı.

Aziz, Aysel. (2010) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Ve Teknikleri*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. (5 Basım)

Barthes, Roland. (1986) *Göstergebilim İlkeleri*, (çev: Mehmet Rifat, Sema Rifat), İstanbul, Kent Basımevi.

Barthes, Roland. (2012) *Göstergebilimsel Serüven*, (çev: Mehmet Rifat, Sema Rifat), İstanbul, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

Balcı, Şükrü ve Gölcü, Abdulkadir. (2011) "Hate Speech in Turkish and Israel Press: A Comparison Analysis of Mavi Marmara Raid", *9 th International Symposium Communication in the Millennium*, 9, 272-290

Beyyumi, Mustafa. (2011) 'Editör yazısı' *Mavi Marmara'da Gece Yarısı*, içinde, Der. Mustafa Beyyumi, İstanbul: Avangard Yayınları, s. 9-14

Berelson, Bernard. (1952) *Content Analysis in communication research*, New York: The Free Press

Binark, Mutlu. (2010) 'Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi', *Yeni Medyada Nefret Söylemi*, içinde, Der. Tuğrul Çomu, İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, İstanbul. s. 11-54

Chomsky, Noam. (2011. Özgürlük Filosu'ndaki Gerçek Tehdit, *Mavi Marmara'da Gece Yarısı*, içinde, Der. Mustafa Beyyumi, İstanbul: Avangard Yayınları, s. 107-110

Devran, Yusuf. (2010) *Haber, Söylem, İdeoloji*, İstanbul: Başlık Yayın Grubu.

Dinç, M. Şefik. (2010) *Kanlı Mavi Marmara*, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Doğu, Burak. (2010) 'Sanal Nefret Pratikleri: İnternet'te Nefret Söylemi ve Karşı Örgütlenmeler', *Yeni Medyada Nefret Söylemi*, içinde, Der. Tuğrul Çomu, İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, s. 223-252

Fairclough, Norman. (2003) 'Dil ve ideoloji', *Söylem ve İdeoloji*, içinde, Der. Barış Çoban ve Zeynep Özarslan, Çev. Nurcan Ateş, İstanbul: Su Yayınevi. s-155-170

Goldschmidt JR, Arthur. Davidson, Lawrence. (2005) *Kısa Ortadoğu Tarihi*, Çev. Aydemir Güler, İstanbul: Doruk Yayıncılık

Herek, G. M. (1989) Hate crimes against lesbians and gay men: Issues for research and policy. *American Psychologist*. 44. 948-955.

Holsti, O.R. (19688) Content Analysis In G. Lindzey & E. Dronson (Ed). *The handbook of social psychology* (2. baskı) s. 596-692, Vol. II New Delhi; Amerind Publishing Co.

İnceoğlu, Aytekin Asuman. (2012) ‘Nefret Suçu Kavramı ve Türk Ceza Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi’, *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*, içinde, Der. Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları. s. 103-120

İnceoğlu, Yasemin ve Çomak, Nebahat Akgün (2009), *Metin Çözümlemeleri*, İstanbul: Mart Matbaacılık.

İnceoğlu, Yasemin ve Sözeri, Ceren. (2012) ‘Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: ‘Ya sev ya terk et ya da...’, *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*, içinde, Der. Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları. s. 23-38

John, Fiske. (2014) *İletişim Çalışmalarına Giriş*, (çev: Süleyman İrvan), Ankara, 3. Baskı, Pharmakon Yayınevi

Kerlinger, Fred N. (1986) *Foundatations of behavioural research* New York, Holt, Rinehart and Winston.

Köker, Eser; Doğanay, Ülkü (2010) ‘Türkiye’yi Vurdular: Yazılı Basının Hrant Dink Cinayetini Adlandıramaması’, *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi*, içinde, Der, Ayşe Çavdar, Aylin B. Yıldırım, İstanbul: Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yay. s-98-119

Laughey, Dan. (2010) *Medya Çalışmaları, Teoriler ve Yaklaşımlar*, (çev: Ali Toprak), İstanbul, Kalkedon Yayınları

Moran, Berna. (2012) *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İstanbul, İletişim Yayınları

Parker, I. (2002). *Discourse analysis*. P. Banister., E. Burman., I. Parker., M.Taylor., C. Tindal. In. *Qualitative Methods in Psychology: A Research Guide*.(pp.92-108). Buckingham: Open University Press

Rifat, Mehmet. (1983) *Dilbilim ve Göstergibilim Kuramları*, (çev: F. Akerson, E. Büyükinal, A. Göksel vd.), İstanbul, Kent Basımevi.

Rifat, Mehmet. (2000) *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergibilim Kuramları 2. Temel Metinler*, (çev: M. Rifat, S. Rifat), İstanbul, Om Yayınevi.

Sarup, Madan. (2004) *Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm*, (çev: A.Baki Güçlü), Ankara Bilim ve Sanat Yayınları.

Simith, Philip. (2007) *Kültürel Kuram*, Çev. Selime Güzelsarı, İbrahim Gündoğdu, İstanbul: Babil Yayınları. (2.Baskı)

Sözen, Mustafa Fadıl. (2013, Ekim) Yapısalcı Yöntem ve Bir Film Çözümlemesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*. Seri: 8, Sayı:6, 609 – 624.

Sözeri, Ceren. (2012) ‘Yazılı Basında Nefret Söylemi ve Mücadele Yolları’, *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*, içinde, Der. İnceoğlu, Yasemin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları. s. 205-222

Şendul, Atabek. (2007) ‘Göstergibilimsel Çözümleme’, *Medya Metinlerini Çözümlemek*, içinde, Der. Ümit Atabek, Şendul Atabek, Ankara: Siyasal Kitabevi s. 65-84

Ümit, Atabek. (2007) ‘Söylem Çözümlemesi’, *Medya Metinlerini Çözümlemek*, içinde, Der. Ümit Atabek, Şendul Atabek, Ankara: Siyasal Kitabevi s. 15-19

Ümit, Atabek. (2007) ‘İçerik Çözümlemesi’, *Medya Metinlerini Çözümlemek*, içinde, Der. Ümit Atabek, Şendul Atabek, Ankara: Siyasal Kitabevi s. 150-175

van Dijk, T.A. (1988a), *News as Discourse*, Hillsdale, New Jersey: Erlbaum.

van Dijk, T.A. (1988b) *News Analysis: Cause Studies of International and National News in the Press*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

van Dijk, T.A. (1993) ‘Principles of critical discourse analysis’, *Discourse & Society* içinde SAGE (London. Newbury Park and New Delhi), vol. 4(2): 249-283

van Dijk, T.A. (1995) *Elite Discourse and Racism*. London: Sage Publications.

van Dijk, T.A. (2003) ‘Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım’, *Söylem ve İdeoloji*, içinde, Der. Barış Çoban ve Zeynep Özarslan, Çev. Nurcan Ateş, İstanbul: Su Yayınevi. s-13-110

van Dijk, T.A. (2010) 'Söylem ve İktidar', *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi*, içinde Der, Ayşe Çavdar ve Aylin B. Yıldırım, İstanbul: Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yay. s-9-41.

Wayne, Mike. (2006) *Marksizim ve Medya Araştırmalar, Kilit Kavramlar ve Çağdaş Eğilimler*, (Çev. Barış Cezar) İstanbul: Yordam Kitap

Weber, Anne. (2009) *Nefret Söylemi El kitabı*, (Çev. Metin Çulhaoğlu) Strazburg: Avrupa Konseyi Yayınları.

Willig, Carla. (2008) '*Sosyal Psikolojinin Akademi Dışında Çalışma Alanı Olabilir mi?*', Bildiri metni, İstanbul.

Yaylagül, Levent. (2010) *Kitle İletişim Kuramları*, Ankara: Dipnot Yayınları (3. Baskı).

Yüksel, Erkan. (2007) 'Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?' , *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimle Dergisi*, Cilt:7 Say:1, ss571-586.

GAZETE KAYNAKLARI

Anadoluda Vakit Gazetesi, 1 Haziran 2010 '*Arınç: Karşılığı verilecek*', s.8

Anadoluda Vakit Gazetesi, 1 Haziran 2010 '*İşte katliam emrini veren o alçak*', s.17

Anadoluda Vakit Gazetesi, 1 Haziran 2010 '*Kahpe-terörist İsrail'in insanlık dışı vahşi saldırısı, dünyayı ayağa kaldırdı*', s.7

Anadoluda Vakit Gazetesi, 1 Haziran 2010 '*Kalleş Siyonist saldırı*', s.6

Anadoluda Vakit Gazetesi, 1 Haziran 2010 '*Siyonist köpekler*', s.1

Anadoluda Vakit Gazetesi, 1 Haziran 2010 '*Siyonizm'den hesap sorma zamanı*' s.17

Anadoluda Vakit Gazetesi, 1 Haziran 2010 '*Türkiye'de öfke zirvede*', s.17

Anadoluda Vakit Gazetesi, 1 Haziran 2010 '*Yanına Kar kalmayacak*', s.1

- Anadoluda Vakit Gazetesi, 1 Haziran 2010 '*Yanına kar kalmayacak*', s.8
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 10 Haziran 2010 '*İsrail'in peşini bırakmayız*' s.1-8
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 2 Haziran 2010 '*Dünya basınının ortak görüşü: Saldırı İsrail'i yalnızlaştırdı*', s.7
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 2 Haziran 2010 '*Katile uyarı*', s.1
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 2 Haziran 2010 '*Katile uyarı*', s.8
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 2 Haziran 2010 '*Korsana lanet yağıyor*', s.1
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 2 Haziran 2010 '*Korsanlığa dur mitingi*', s.12
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 2 Haziran 2010 '*Köksal Toptan, yardım gemilerine saldıran İsrail'e karşı savcuları göreve çağırdı: Sorumluları isteyin, yargılayın*', s.16
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 2 Haziran 2010 '*Saldırı katliam ve tam bir kıyım*' s.7
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 2 Haziran 2010 '*Yardım gemisine kurşun sıkan kalemşörler*', s.1
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 2 Haziran 2010 '*Yurdun dört bir yanından İsrail'e lanetler yağıyor: Şehitlerin kanı İsrail'i boğacak*', s.12
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 3 Haziran 2010 '*Cevdet'imiz de şehitler kervanında*' s.1
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 3 Haziran 2010 '*Fotoğraflarla katil 'İsrail' katliamları*', s.12
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 3 Haziran 2010 '*Gazanız mübarek olsun*', s.1
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 3 Haziran 2010 '*Gazeteci Cevdet Kılıçlar da şehid*', s.2
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 3 Haziran 2010 '*Gazze'ye gemi akını*', s.1-7
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 3 Haziran 2010 '*İsrail'e öfke büyüyor*', s.10

Anadoluda Vakit Gazetesi, 3 Haziran 2010 *'İsrail'in kanlı gemi baskınına tepkiler çığ gibi büyüyor: Siyonist'e lanet yağdı'*, s.6

Anadoluda Vakit Gazetesi, 3 Haziran 2010 *'Köpeklikten vazgeçmiyorlar'*, s.7

Anadoluda Vakit Gazetesi, 3 Haziran 2010 *'Meclis'ten tarihi deklarasyon'*, s.8

Anadoluda Vakit Gazetesi, 3 Haziran 2010 *'Siyonistlerin amacı, tüm Filistinlileri temizlemek'*, s.6

Anadoluda Vakit Gazetesi, 3 Haziran 2010 *'Tarihi bildiri'*, s.1

Anadoluda Vakit Gazetesi, 4 Haziran 2010 *'ABD'den vahşete açık destek'*, s.6

Anadoluda Vakit Gazetesi, 4 Haziran 2010 *'Erdoğan: Haydutlukla bir yere varamazlar'*, s.8

Anadoluda Vakit Gazetesi, 4 Haziran 2010 *'Gaziler çiçekler ve tekbirlerle karşılandı'*, s.11

Anadoluda Vakit Gazetesi, 4 Haziran 2010 *'İHH İnsani Yardım Vakfı Başkanı Bülent Yıldırım yaşadıkları vahşeti anlattı: Beyaz bayrağa rağmen kurşun sıktılar'*, s.17

Anadoluda Vakit Gazetesi, 4 Haziran 2010 *'İşte vahşet anı'*, s.1

Anadoluda Vakit Gazetesi, 4 Haziran 2010 *'Mavi Marmara gemisinde bulunan Alman Sol Parti eski milletvekili Paech, Siyonist vahşeti anlatı: 'İsrail, Türk ve Arap yolcular ile Avrupalılara farklı muamele etti'*, s.7

Anadoluda Vakit Gazetesi, 4 Haziran 2010 *'Şehidlerimizi uğurladık'*, s.1-8

Anadoluda Vakit Gazetesi, 4 Haziran 2010 *'Türkiye'den İsrail'e ambargo başladı'*, s.4

Anadoluda Vakit Gazetesi, 4 Haziran 2010 *'Vahşetin Fotoğrafları'*, s.10-11

Anadoluda Vakit Gazetesi, 4 Haziran 2010 *'Vahşi-kanlı gemi baskınına İsrail gazeteleri de tepki gösteriyor'*, s.6

Anadoluda Vakit Gazetesi, 4 Haziran 2010 '*Yaralılar, terörist İsrail'in saldırısı sırasında yaşadıkları insanlık dışı muameleleri Vakit'e anlattılar: Siyonistler, namazda saldırdı*', s.20

Anadoluda Vakit Gazetesi, 5 Haziran 2010 '*Çaresiz ikisinden biri olacak! Ya İsrail hükümeti değişecek ve Gazze ablukası bitecek. Veya Türkiye'nin burnu sürtülecek, Erdoğan gidecek.*' , s.13

Anadoluda Vakit Gazetesi, 5 Haziran 2010 '*İHH Gönüllüsü Alparslan Arslan'ın İsrail'den kurtarabildiği görüntüler: Vahşetin yeni fotoğrafları*' , s.22

Anadoluda Vakit Gazetesi, 5 Haziran 2010 '*Kalbimize gömdük*' , s.1-10

Anadoluda Vakit Gazetesi, 5 Haziran 2010 '*Katil, haydut İsrail'e yurdun dört köşesinden öfke ve tepkiler sel gibi akıyor! İsraililer Giremez!*' , s.2

Anadoluda Vakit Gazetesi, 5 Haziran 2010 '*Korsan-terör devleti İsrail'in vahşi katliam baskını, gurbetçileri de ayaklandırdı: Acı, herkesi tek vücut yaptı*' , s.17

Anadoluda Vakit Gazetesi, 6 Haziran 2010 '*Gazze'ye abluka kırılacak*' , s.1

Anadoluda Vakit Gazetesi, 6 Haziran 2010 '*Gazze'ye Özgürlük Filosuna yapılan saldırıda yaralanan İHH gönüllüsü Ayetullah Tekin: Kolumda kurşun var ama yine giderim*' , s.22

Anadoluda Vakit Gazetesi, 6 Haziran 2010 '*Gazze'ye yardım götüren son gemiye 'sert müdahale'yi göze alamadılar: İsrail ikinci bir Türkiye krizi yaşamaktan korktu*' , s.6

Anadoluda Vakit Gazetesi, 6 Haziran 2010 '*Gemi baskını terörist İsrail'i yalnızlaştırırken; Türkiye'yi güçlendiriyor: Dünyada Türkiye Sevgisi*' , s.7

Anadoluda Vakit Gazetesi, 6 Haziran 2010 '*İHH Gönüllüsü Doğan Özlük, Tokat'ta coşkuyla karşılandı: Katiller korkağın teki*' , s.22

Anadoluda Vakit Gazetesi, 6 Haziran 2010 '*İsrail'in mallarını almayın*' , s.2

Anadoluda Vakit Gazetesi, 6 Haziran 2010 '*Kanlı baskından yaralı kurtulan gönüllüler, İsrail askerlerinin tutumlarını anlattılar: Hayvanca davrandılar*' , s.16

- Anadoluda Vakit Gazetesi, 6 Haziran 2010 '*Katile lanet yağdı*', s.1-10
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 6 Haziran 2010 '*Siyonist İsrail'e öfke çığ gibi*', s.6
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 7 Haziran 2010 '*Başkent'te öfke seli*', s.1-17
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 7 Haziran 2010 '*Hırsız Siyonistler*', s.1
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 7 Haziran 2010 '*Korkudan altını ıslatıp ağladı*', s.1-10
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 7 Haziran 2010 '*Kudurmuş İsrail askerleri katliamda gasp ettikleri eşyaları kullanmaya başladı: Hırsız Köpekler*', s.3
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 7 Haziran 2010 '*Terörist hükümet zorda*', s.6
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 7 Haziran 2010 '*Vahşi baskına şahit olan Mavi Marmara'nın yabancı yolcuları Vakit'e konuştu: Biz de Türk pasaportu istiyoruz*', s.7
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 7 Haziran 2010 '*Vahşi saldırı, İsrail halkını da isyan ettirdi*', s.6
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 8 Haziran 2010 '*Gündem Gazze*', s.1-8
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 8 Haziran 2010 '*İsrail giderek küstahlaşıyor*', s.6
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 9 Haziran 2010 '*İran Cumhurbaşkanı Ahmedinejad İstanbul'da konuştu: Mavi Marmara'da hak ile batıl mücadele etti*' s.7
- Anadoluda Vakit Gazetesi, 9 Haziran 2010 '*İsrail'e 2. tokat*' s.1-8
- Milliyet Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Açık denizde yargısız infaz*', s.2
- Milliyet Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Devlet terörü*', s.1
- Milliyet Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Erdoğan: Artık yeter sessiz kalmayacağız*', s.8
- Milliyet Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Gemidekilerin yakınları 'iyi haberler' bekliyor*', s.9
- Milliyet Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*İsrail yardım filosunu suçladı*', s.7

- Milliyet Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*İsrail'in karnesi kötü*', s.6
- Milliyet Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Tüm yurttta öfke seli*', s.5
- Milliyet Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Türkiye'den 6 ayaklı tepki*', s.1
- Milliyet Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*14 Gemiyle geldiler*', s.3
- Milliyet Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*Esir Türkleri bırakılıyor*', s.1
- Milliyet Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*Esir Türkleri bırakılıyor*', s.1-16-17
- Milliyet Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*Türkiye'yi başkalarına benzetmeyin: Bedeli ağır olur*', s.1
- Milliyet Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*Dönüş yolunda uzun bekleyiş*', s.1
- Milliyet Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*Katliam tebriği*', s.1
- Milliyet Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*TBMM'den İsrail hükümetine: Özür dile, tazminat öde*', s.18
- Milliyet Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*One minute diyerek vurdular*', s.1
- Sözcü Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Alçak İsrail'in tutumunu bilen hükümet, İHH gemisine 'gitmeyin' demedi: Bile bile ölüme gönderdiler*', s.1
- Sözcü Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Bu bir devlet terörüdür*', s.9
- Sözcü Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*İsrail değil, Azrail*', s.8
- Sözcü Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*İsrail'den küstah iddia: 'Hepsi silah yüklüydü*', s.8
- Sözcü Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Mavi Marmara 15 saat sonra ortaya çıktı*', s.8
- Sözcü Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Telefondan son sözler: 'Yanımda 3 kişi öldü*', s.8
- Sözcü Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Türkiye ayağa kalktı*', s.9
- Sözcü Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*Küresel tepki*', s.9

Sözcü Gazetesi, 2 Haziran 2010, *'Tayyip'te laf çok, icraat yok! İsrail'in yaptığı yine yanına kar kalacak'*, s.1-8

Sözcü Gazetesi, 3 Haziran 2010, *'AKP: İsrail'le askeri ve ticari ilişkiyi kesemeyiz'*, s.1

Sözcü Gazetesi, 3 Haziran 2010, *'Atıp tutuyor ama 5 yıl önce Yahudiler'den Cesaret Ödülü almıştı: Cesaretin varsa o ödülü geri ver'*, s.1

Sözcü Gazetesi, 3 Haziran 2010, *'Muhalefetin 'Somut tedbir alınsın' isteğini reddeden AKP, zor da olsa imzayı attı: Deklerasyona krizi'*, s.8

Sözcü Gazetesi, 4 Haziran 2010, *'İsrail'e lanet yağdı'*, s.1-9

Sözcü Gazetesi, 4 Haziran 2010, *'İsrail'in bu yaptığını asla unutmayacağız'*, s.9

Sözcü Gazetesi, 4 Haziran 2010, *'Sabaha kadar yaralıları getiren uçakları beklediler, Bakanlar Karşıladi'*, s.8

Sözcü Gazetesi, 5 Haziran 2010, *'Biz olsaydık izin alırdık'dedi, İsrail'i haklı buldu!.. Gülen, Tayyip'i çok kızdıracak!'*, s.1

Sözcü Gazetesi, 5 Haziran 2010, *'İHH'yi suçladı'*, s.8

Sözcü Gazetesi, 5 Haziran 2010, *'Küstah İsrail, Türkiye'yi tehdit ederek gerilimi turmandırıyor: 'Erdoğan savaş gemisiyle gelirse bu savaş ilanidir'*, s.9

Sözcü Gazetesi, 5 Haziran 2010, *'Yardım gönüllüleri uğurlandı'*, s.8

Sözcü Gazetesi, 7 Haziran 2010, *'İsrail'le yaşanan kriz AKP-Gülen kavgasını gün yüzüne çıkardı: AKP ile kavganın perde arkası'*, s.9

Sözcü Gazetesi, 7 Haziran 2010, *'Küstahlığını sürdürüyor'*, s.9

Sözcü Gazetesi, 8 Haziran 2010, *'9 kişi ölmeyen hemen önce'*, s.9

Sözcü Gazetesi, 8 Haziran 2010, *'AKP'de kafalar karışık'*, s.9

Yeni Şafak Gazetesi, 1 Haziran 2010, *'Dünya Şokta'*, s.11

- Yeni Şafak Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Haydutluk, Barbarlık*', s.11
- Yeni Şafak Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Hitler'in çocukları*,' s.1
- Yeni Şafak Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*İsrail'in zulmü onu yıldırmadı*', s.15
- Yeni Şafak Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Kanlı baskın Şeyh Salah'ı öldürmek için mi*',
s.11
- Yeni Şafak Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Korsan devletten alçak saldırı*', s.12-13
- Yeni Şafak Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Topyekün tepki, lanetliyoruz*', s.4-5
- Yeni Şafak Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Vahşete borsa da tepkisiz kalmadı*', s.7
- Yeni Şafak Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Yüzbinler lanet yağdırdı*', s.14
- Yeni Şafak Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*Düşmanlığımız şiddetlidir*', s.1-13
- Yeni Şafak Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*PKK, İsrail'in maşası oldu*', s.10
- Yeni Şafak Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*Rehineyiz*', s.1
- Yeni Şafak Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*Sivile müdahale kabul edilemez*', s.15
- Yeni Şafak Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*Zulüm var dönmek yok*', s.14
- Yeni Şafak Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*Kararlılık diz çöktürdü*', s.1-12-13
- Yeni Şafak Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*Katliam tebriği*', s.11
- Yeni Şafak Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*Korkudan dili tutuldu*', s.11
- Yeni Şafak Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*Korsanlığa karşı tek ses*', s.1
- Yeni Şafak Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*Yaralıları denize attılar*', s.13
- Yeni Şafak Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*Affetmeyeceğiz*', s.14
- Yeni Şafak Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*Alçaklık 5cm arttı*', s.9

- Yeni Şafak Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*Dostuna kurşun sıkan vahşetin adı:İsrail*', s.12
- Yeni Şafak Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*Gazze ile kan kardeşi olduk*', s.11
- Yeni Şafak Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*İsrail hükümeti çizmeyi aştı*', s.15
- Yeni Şafak Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*Katiller kimseyi korkutamadı*', s.1
- Yeni Şafak Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*Medya gözünden devlet terörü*', s.12
- Yeni Şafak Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*One minute diyerek bize saldırdılar*', s.12
- Yeni Şafak Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*Sizler insanlığın onurusunuz*', s.1-13
- Yeni Şafak Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*Son anda gemiye binen Ahmet, şimdi dua bekliyor*', s.13
- Yeni Şafak Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*Yakın mesafeden vurmuşlar*', s.13
- Yeni Şafak Gazetesi, 5 Haziran 2010, '*Ben gitmezsem kim gidecek deyince...*', s.1
- Yeni Şafak Gazetesi, 5 Haziran 2010, '*Dünya sussa bile biz susmayacağız*', s.14
- Yeni Şafak Gazetesi, 5 Haziran 2010, '*Gazzeli çocuklar yıllardır aç, benim çocuklarım 4 gün aç kalsa ne çıkar*', s.12
- Yeni Şafak Gazetesi, 5 Haziran 2010, '*Geriye bir tek adın dönse de git baba*', s.1
- Yeni Şafak Gazetesi, 5 Haziran 2010, '*You shall not kill (öldürmeyeceksin)*', s.1
- Yeni Şafak Gazetesi, 6 Haziran 2010, '*Dünyanın en aşağılık korkaklar sürüsü*', s.1
- Yeni Şafak Gazetesi, 6 Haziran 2010, '*İsrail askerleri hem katil hem de hırsız*', s.12
- Yeni Şafak Gazetesi, 6 Haziran 2010, '*İsrail'in vahşetini BM soruşturacak*', s.1-9
- Yeni Şafak Gazetesi, 6 Haziran 2010, '*Kanaryayı da vurdular*', s.1-14
- Yeni Şafak Gazetesi, 7 Haziran 2010, '*İçimizdeki ve dışımızdaki İsrail'e cevap*', s.1-12

- Yeni Şafak Gazetesi, 7 Haziran 2010, '*İsrail alçaklığını limanda da gösterdi*', s.20
- Yeni Şafak Gazetesi, 8 Haziran 2010, '*İsrail'in akseni kayacak*', s.1-9-10
- Yeni Şafak Gazetesi, 9 Haziran 2010, '*Asya'da kınama*', s.12
- Yeni Şafak Gazetesi, 9 Haziran 2010, '*Türkiye halkına teşekkür için geldik*', s.12
- Zaman Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*BM Güvenlik Konseyi'nde konuştu: İsrail'in eline kan bulaştı, hesabını vermeli*', s.17
- Zaman Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Bütün dünya ayakta*', s.1
- Zaman Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Devlet terörüne tepkisiz kalmayacağız*', s.16
- Zaman Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*İsrail borsayı da vurdu*', s.12
- Zaman Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*İsrail hükümeti katliamı savundu*', s.17
- Zaman Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*İsrail ve PKK terörüne büyük tepki*', s.27
- Zaman Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Kan ve dolunay arasında en uzun gece*', s.22
- Zaman Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Türkiye İsrail saldırısına karşı tek vücut oldu*'
s.18
- Zaman Gazetesi, 1 Haziran 2010, '*Uluslararası sularda saldırı*', s.16-17
- Zaman Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*BM kararına İsrail'den tuhaf tepki: Çifte standart*', s.21
- Zaman Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*İki günlük dehşeti anlattılar*', s.20
- Zaman Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*İsrail için ilk suç duyuruları yapıldı, sırada yenileri var*', s.21
- Zaman Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*Tel Aviv'e yeter artık mesajı: Başbakan'dan İsrail'e son uyarılar*', s.1
- Zaman Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*Tepkiler çığ gibi*', s.20

Zaman Gazetesi, 2 Haziran 2010, '*Türkiye'nin dostluğu kıymetli, düşmanlığı ise şiddetlidir*', s.18

Zaman Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*Auschwitz dramını yaşayan Hajo Meyer: İsrail, korsan ve terörist bir devler*', s.23

Zaman Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*Dünyadan israil'e protesto Türkiye'ye destek yağıyor*', s.24

Zaman Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*Erdoğan Tel Aviv'i korkuttu*', s.25

Zaman Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*Gazze gönüllüleri döndü*', s.20

Zaman Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*İsrail'e suç duyurusunda bulunmaya geldi; eşinin ölüm haberiyle yıkıldı*', s.20

Zaman Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*Türkiye, İsrail'i savunma ihalelerinden men edebilir*', s.20

Zaman Gazetesi, 3 Haziran 2010, '*Türkiye'nin kararlı tutumu sonuç verdi: Gazze gönüllüleri döndü, sıra uluslararası soruşturmada*', s.1

Zaman Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*Ellerimize kelepçe takarlarken pişkince 'one minute' diyorlardı*', s.15

Zaman Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*İsrail çok pişman olacağı bir yanlış yaptı, unutmayacağız*', s.1-21

Zaman Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*Uluslararası soruşturmaya ilk delil Adli Tıp'tan*', s.1-14

Zaman Gazetesi, 4 Haziran 2010, '*19 yaşındaki Furkan'ın adli tıp raporu, İsrail vahşetini gözler önüne seriyor:Beş kurşundan döndü, yakın mesafeden başına sıkılmış*',s.14

Zaman Gazetesi, 5 Haziran 2010, '*6 Türk'ü öldüren İsraili askere madalya verilecek*', s.17

Zaman Gazetesi, 5 Haziran 2010, '*ABD'nin Furkan sınavı*', s.13

[ve-topluluk%C3%A7u-d%C3%BC%C5%9F%C3%BCncede-topluluk-birey-ve-devlet-anlay%C4%B1%C5%9F%C4%B1.html](http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2010/01/100105_gaza_convoy.shtml) (Erişim tarihi, 19.04.2013)

http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2010/01/100105_gaza_convoy.shtml (Erişim tarihi, 21.04.2014).

<http://www.cnnturk.com/2013/dunya/03/22/israil.mavi.marmara.baskini.nedeniyle.ozur.diledi/701207.0/> (Erişim tarihi, 26.06.2013).

<http://www.cnnturk.com/haber/turkiye/mahkemeden-flas-mavi-marmara-karari> (Erişim tarihi, 01.06.2014)..

<http://www.dunyabulteni.net/dunya/295523/tarihin-en-uzun-ablukasi-gazdede> (Erişim tarihi, 21.04.2014).

<http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/declaration%20of%20establishment%20of%20state%20of%20israel.aspx> (Erişim tarihi, 16.03.2014).

İrkçılığa kırmızı kart gösterecekler. Fanatik (2008, Kasım 19) http://www.fanatik.com.tr/irkciliga-kirmizi-kart-gosterecekler_3_Detail_91_119677.htm (Erişim tarihi 25.03.2013).

Mavi Marmara'da bir ölüm daha. Milliyet (2014, Mayıs 23). <http://www.milliyet.com.tr/mavi-marmara-baskininda-1-olum-daha-gundem-1886915/> (Erişim Tarihi: 23.05.2014).

İnceoğlu, Yasemin. (2010, Ekim 16) 'Medya ve Nefret Suçlar', *Nefret Suçlarıyla Mücadele Toplantıları*, Der. Günal Kurşun, Ayça Uluseller Salan. http://www.rightsagenda.org/attachments/657_metin.pdf (Erişim tarihi:02.01.2013)

İnceoğlu, Yasemin. İfade Özgürlüğü Rahatsız Edici Düşünceyi de Kapsar. Habervesaire (2013, Nisan 17), <http://www.habervesaire.com/news/fazil-say-karari-musulman-engizisyonu-mu-suc-mu-2535.html> (Erişim tarihi, 17.04.2013).

Kabasakal, Mehmet. (2008) 'Sivil Toplum ve Demokrasi' Yayınlanmamış denetçilik yeterlilik tezi, Ankara: İç İşleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı. http://www.icisleri.gov.tr/ortak_icerik/www.icisleri/tez8.pdf (24.04.2013)

Karaköse, Nayat. (2011, 12-13 Aralık) Nefret Söylemi ve Medyadaki Yansımaları. *Nefret Söylemi Çalışma Toplantısı*.
<http://www.nefretsoylemi.org/detay.asp?id=57&bolum=makale>. (20.03.2013)

Katliam için dokuz yıl hazırlık yaptı. *Hurriyet* (2011, Temmuz 24)
<http://www.hurriyet.com.tr/planet/18327742.asp> (Erişim tarihi, 20.03.2013)

Kazancı, Metin. (T.Y) ‘Althusser, İdeoloji ve İdeolojiile İlgili Son Söz’
<http://ilef.ankara.edu.tr/id/gorsel/dosya/1164634976althusserideoloji.pdf> (Erişim tarihi: 03.04.2013)

McGraw, Hill (2003), The psychology of prejudice, stereotyping, and discrimination: An overview. In S. Plous (Ed.), *Understanding Prejudice and Discrimination*, Çev. Simay İker, Emrah Aktunç. sf.3-48).
<http://www.understandingprejudice.org/apa/turkish/page2.htm> (09.01.2013).

Hrant Dink Vakfı (2012). Medyada Nefret Söyleminin İncelenmesi.
<http://www.hrantdink.org/?Detail=9&Activities=4> (Erişim Tarihi, 26.12.2014).

Ogün Samast da Basını Suçladı: İki Yumruk Atacaktım Tahrik Oldum Vurdum!. *Turktime* (2011, Nisan 5) <http://www.turktime.com/haber/ogun-samast-da-Basini-Sucladi-/133325> (Erişim tarihi, 20.02.2013)

Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti.
<http://www.tgc.org.tr/bildirge.asp> (Erişim Tarihi 24.12.2014).

Ökmen, Mustafa. Referandum süreci ve sivil toplumun gücü. *Zaman*.
http://www.zaman.com.tr/yorum_yorum-prof-dr-mustafa-okmen-referandumun-sureci-ve-sivil-toplumun-gucu_1029296.html (Erişim tarihi 20.04.2013).

The Anti-Defamation League and Survivors of the Shoah Visual History Foundation. *The Pyramid Of Hat*. http://archive.adl.org/education/courttv/pyramid_of_hate.pdf (Erişim Tarihi: 24.12.2014).

Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti.
<http://www.tgc.org.tr/bildirge.asp> (Erişim tarihi, 10.10.2012)

ÖZGEÇMİŞ

Tel: 0 (312) 205 60 26

0 (554) 848 35 44

Adres: Akşemsettin Mahallesi

Bosna Caddesi 76/5 Sincan ANKARA

Doğum Tarihi : 08.05.1989

Doğum Yeri : Ankara

Uyruğu : T.C.

Medeni Hali : Bekar

Eğitim Durumu :

2011 – 2014

Selçuk Üniversitesi Yüksek Lisans

Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı

Nefret suçları ve nefret söyleminin yazılı basında üretimi: Mavi Marmara baskını, Türkiye ve İsrail basını karşılaştırılması örneği.

2007 – 2011

Selçuk Üniversitesi (Konya)

Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik

2003 – 2006

Yunus Emre Selahattin Akbilek Lisesi (Ankara)

Ortaöğrenim

Askerlik İle İlişği:

Tecilli – 15.01.2015 – Doktora başladıktan sonra ve yüksek lisans diplomasıyla çok daha ileri bir tarihe ertelenecektir.

Yabancı Diller :

İngilizce

(İyi Seviyede, IELTS: 5 – Denkliği 70,)

Deneyimler :

2011 - 2012

Selçuklu Yayın Grubu

Selçuklu Yayın grubunun bünyesinde yer alan Merhaba Gazetesi, Konya Yenigün Gazetesi, Merhabahaber.com, konyayenigun.com, Merhaba Şehir Gazetesi, Merhaba Fuar Gazetesi'nin görsel ve içeriklerinin hazırlanmasında aktif şekilde çalışarak gerek fotoğrafların çekilmesi gerek içeriklerin hazırlanması aşamasında görev aldım. Gazetede çalıştığım süreç boyunca kendimi geliştirdim. Mizanpaja ve programlara olan merakımdan dolayı gazetenin dizgi bölümünde çalışmaya karar verdim ve bu yöndeki kararımı gazetenin yönetim kuruluna sundum. İsteğim kabul edildi ve 9 ay boyunca gazetenin dizgi bölümünde büyük istekle çalıştım. Gazeteye her hafta Perşembe ve Cuma günleri sinema bölümleri ekledim. Tasarımı ve içeriğinin oluşturulması tamamen tarafımca yönetildi. Ayrıca web sitesi ara yüzünü iyi bildiğim ve yazı diline de hakim olduğum için, gazetelerin web sitelerinin de editörlüğünü uzunca bir süre ben yürüttüm. İnternet haberciliği, internette yer alan haberlerin sunumu konularında çeşitli okumalar yaparak kendimi bu alanda geliştirdim. İkametgah değişikliği yapıp ailemin yanına gelmek zorunda olduğum için gazetemden istemeden de olsa ayrılmak durumunda kaldım.

2013-2014
şirketi**Janset Turizm, Otelcilik, Restoran ve Araç kiralama Limited**

Şirket bünyesinde yer alan birçok iş alanı için çeşitli grafik işlemlerini yürütmek. Mönü tasarımları, mönü yazılarının düzenlenmesi, otel yazı içeriklerinin hazırlanması ve baskı sürecinin takip edilmesi.

2014- ...

Halbes Tarım ve Hayvancılık Ürünleri Gıda Jeotermal Enerji Madencilik Makina Kimya İmalat Otelcilik Turizm ve Danışmanlık Pazarlama Ticaret Limited Şirketi

Şirket bünyesinde yer alan birçok yatırım kolunda bulunan işçiler ve yöneticiler arasındaki koordinasyonun sağlanması, şirketin yeni pazar alanlarının tespit edilmesi ve bu yönde gerçekleştirilecek yatırımların planlanması ve raporlarının hazırlanarak sunulması. Şirket bünyesinde koordinatör görevinde yer alarak çalıştığım için diğer şirketlerinde birçok işini yürütmekteyim.

Staj :

- 2009 **Işık seli Reklam Fotoğrafçılığı**
4 Haftalık reklam çekimlerinde fotoğrafçı Ömer Lütüfî Bakan tarafından verilen eğitim.
- 2009 **Deda Sağlık Limited Şirketi**
4 Hafta boyunca şirketin bünyesinde yer alan işlerde yöneticiye evrak işlerinde yardımcı olmak, programlarını düzenlemek.
- 2010 **Selçuklu Yayın Grubu**
Yayın grubu bünyesinde yer alan gazetelerin, dergilerin, fuar gazetelerinin haberleri için içeri toplanması ve bu içeriklerin yayına hazır hale getirilmesi.
- 2011 **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetesi**
Üniversite’de yayın yapan aylık gazetenin mizanpaj görevinin yürütülmesi.

Katıldığı Kurslar:

- 2011 **Konya Gazeteciler Cemiyeti**
- Etkili İletişim Semineri
- 2012 **Pedagojik Formasyon Eğitimi**
- Selçuk Üniversitesi bünyesinde verilen 1.5 yıl süren eğitim sürecinin sonunda almaya hak kazanılan belge
- 2013 **Akın Dil Kursu**
İngilizce Dil Kursu (1,5 ay)
- 2013 **Orta Doğu Teknik Üniversitesi**
Yabancı Dil Kursu (6 ay)

Bilgisayar Bilgisi :

- * Microsoft Windows 95/98/NT
- * Microsoft Office bütün programları
- * Adobe Photoshop / İyi derece
- * Adobe Indesign / İyi derecede
- * Quark Xpress / Orta Derecede – İki yıl
- * Adobe Flash / Başlangıç seviyesinde
- * File Maker / İyi derecede

İlgilenilen Alanlar:

Resim, Sinema, Müzik, Kayak, Yüzme, Kamp, Puzzle, Koşu, Boks,

Etkinlikler _____ :

- *Konya Gazeteciler Cemiyeti
- *Konya'da yerel basın okuma alışkanlıklarının anlaşılması konulu, makale çalışması
- *Nefret söylemi, İsrail basını, Türkiye Basını alanında araştırmalar
- *İnternetin gücü, sosyal medya platformlarının takibi

Ödüller _____ :

- * 2011 Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Anadolu Basını Özendirme Yarışması Gazete Mizanpajı dalı Türkiye 1.si
- * 2012 Konya Yerel Basını Sorunları ve çözüm önerileri, Makale yarışmasında 3.lük
- * 2005 Ankara Gençler Yüzme Şampiyonası, Ankara 2.liği